

Εργασία σε δομές SIL: ένας πρακτικός οδηγός

Ένα εγχειρίδιο για το προσωπικό που εργάζεται με ασυνόδευτα παιδιά, τα οποία διαμένουν σε δομές υποστηριζόμενης ημιαυτόνομης διαβίωσης.

Σεπτέμβριος 2021

Εργασία σε δομές SIL

Ένας πρακτικός οδηγός

Εγχειρίδιο για το προσωπικό που εργάζεται με ασυνόδευτα παιδιά,
τα οποία διαμένουν σε δομές υποστηριζόμενης ημιαυτόνομης διαβίωσης

© Nidos, METAδραση, Fundació Idea, Αποστολή, CECL, PLAN και Athens Lifelong Learning Institute, Ιούλιος 2021

Συγγραφείς: Marjolein Groen, Jomi Latuheru, Chris Lelivelt και Eva Tempesta (Nidos)

Γλωσσική επιμέλεια: Leyla Khadraoui (Nidos)

Co-funded by the
Asylum, Migration and
Integration Fund of
the European Union

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	4
0 Δημιουργία μιας μικρής κλίμακας δομής υποστηριζόμενης ημιαυτόνομης διαβίωσης	6
0.1 Εισαγωγή.....	6
0.2 Το πλαίσιο των δομών SIL.....	6
0.3 Εργαζόμενοι σε δομές SIL	7
0.4 Σύνθεση της ομάδας	9
0.5 Οργάνωση της συμμετοχής των παιδιών	11
0.6 Συμφωνίες για τα πρακτικά πλαίσια.....	12
1 Νομικό πλαίσιο	14
1.1 Εισαγωγή.....	14
1.2 Πράξεις του ΟΗΕ	14
1.3 Δίκαιο της ΕΕ	16
1.4 Έλλειψη της γονικής επιμέλειας	17
1.5 Η διαδικασία ασύλου.....	17
1.6 Οικογενειακή επανένωση	19
1.7 Συσχέτιση των πληροφοριών με τις πρακτικές σας.....	19
2 Καθοδήγηση ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών	21
2.1 Εισαγωγή.....	21
2.5 Εμπορία ανθρώπων	28
2.7 Συσχέτιση των πληροφοριών με τις πρακτικές σας.....	31
3 Φάση πρώτη – Εγκλιματισμός και εγκατάσταση.....	32
3.1 Εισαγωγή.....	32
3.2 Βασική Στάση.....	32
3.3 Διαβίωση και αυτοφροντίδα.....	33
3.4 Υποστηρικτικό δίκτυο.....	35
3.5 Σχολείο και εργασία	37
3.6 Υγεία και ευεξία	38
3.7 Ελεύθερος χρόνος	40
3.8 Άλλα σημαντικά θέματα	41
3.9 Σύνδεση των πληροφοριών με τη δική σας επαγγελματική πρακτική.....	42
4 Φάση δεύτερη – Ανάπτυξη και ένταξη	43
4.1 Εισαγωγή.....	43
4.2 Μετάβαση στη δεύτερη φάση	43

4.3	Διαβίωση και αυτοφροντίδα.....	44
4.4	Υποστηρικτικό δίκτυο.....	46
4.5	Σχολείο και εργασία	47
4.6	Υγεία και ευεξία	49
4.7	Ελεύθερος χρόνος	51
4.8	Παιδιά ΛΟΑΤΚΙ+ στις δομές SIL	52
4.9	Άλλα σημαντικά θέματα	53
4.10	Σύνδεση των πληροφοριών με τη δική σας πρακτική	54
5	Φάση τρίτη– Δουλεύοντας προς την ανεξαρτησία.....	55
5.1	Εισαγωγή.....	55
5.2	Η μεταβατική φάση.....	55
5.3	Διαβίωση και αυτοφροντίδα.....	56
5.4	Υποστηρικτικό δίκτυο.....	57
5.5	Σχολείο και εργασία	58
5.6	Υγεία και ευεξία	58
5.7	Ελεύθερος χρόνος	60
5.8	Άλλα σημαντικά ζητήματα	60
5.9	Σύνδεση των πληροφοριών με τη δική σας πρακτική	61
6	Εργαλεία.....	62
6.1	Εισαγωγή.....	62
6.2	Σχέδιο δράσης	62
6.3	Λίστα ελέγχου ανησυχητικής συμπεριφοράς.....	66
6.4	Πρότυπο αναφοράς	70
6.5	Εκπαίδευση «Γίνομαι 18»	71
	Παράρτημα I Προοπτικές ένταξης στην Γερμανία	78
	Παράρτημα II Υποστηριζόμενη Ημιαυτόνομη Διαβίωση στη Γερμανία.....	81
	Παράρτημα III Προοπτικές ενσωμάτωσης στην Ελλάδα.....	84
	Παράρτημα IV Προοπτικές ενσωμάτωσης στις Κάτω Χώρες.....	87
	Παράρτημα V Προοπτικές ενσωμάτωσης στην Ισπανία	90
	Παραπομπές	93

Εισαγωγή

Αυτό το εγχειρίδιο έχει δημιουργηθεί για επαγγελματίες, που εργάζονται με ασυνόδευτα παιδιά αιτούντα άσυλο (UASC, unaccompanied asylum-seeking children), τα οποία ζουν στο πλαίσιο Υποστηριζόμενης Ημιαυτόνομης Διαβίωσης (SIL, Supported Independent Living). Μπορεί να φανεί χρήσιμο ως έργο αναφοράς για ποικίλους επαγγελματίες, ανάλογα με τη χώρα στην οποία εργάζονται και το σύστημα παιδικής μέριμνας που ισχύει στην εκάστοτε χώρα. Το εγχειρίδιο απευθύνεται κυρίως σε επαγγελματίες που έχουν ελάχιστη έως καθόλου εμπειρία με UASC και που μόλις ξεκίνησαν να εργάζονται στον τομέα της SIL ή που επιθυμούν να δημιουργήσουν δομές SIL. Το εγχειρίδιο μπορεί επίσης να ενδιαφέρει τους επιτρόπους, κοινωνικούς λειτουργούς, μέντορες, δικηγόρους, επιστήμονες συμπεριφοράς και το λοιπό προσωπικό που εμπλέκεται στη φροντίδα των UASC. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην εκπαίδευση κοινωνικών λειτουργών, ή ατόμων που συμμετέχουν σε προγράμματα καθοδήγησης.

Το εγχειρίδιο βασίζεται στη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στο ολλανδικό σύστημα, το οποίο έχει μακρά ιστορία στη μικρής κλίμακας εναλλακτική υποδοχή ασυνόδευτων παιδιών. Επίσης, περιλαμβάνονται καλές πρακτικές από την Ελλάδα, τη Γερμανία και την Καταλονία. Επομένως, αυτό το εγχειρίδιο αποτελεί κοινό πλαίσιο και λειτουργεί ως έγγραφο αναφοράς και σημείο εκκίνησης κατά τη δημιουργία δομών SIL. Δεν επιδιώκεται η πλήρης εφαρμογή του σε άλλα κράτη μέλη, καθώς τα νομικά πλαίσια, τα συστήματα παιδικής μέριμνας και η χρηματοδότηση εναλλακτικών συστημάτων φροντίδας διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

Το εγχειρίδιο αποτελεί μέρος της εκπαίδευσης για επαγγελματίες που εργάζονται σε δομές SIL ή θέλουν να δημιουργήσουν μια νέα δομή SIL. Περιέχει όλες τις πρακτικές γνώσεις που απαιτούνται για την καθοδήγηση και τη φροντίδα των ασυνόδευτων παιδιών που διαμένουν σε δομές SIL. Τα πιο σημαντικά εργαλεία είναι διαθέσιμα στο Κεφάλαιο 6.

Υπόβαθρο

Η εκπαίδευση και το εγχειρίδιο αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του έργου PROUD (Πρωώθηση της Υποστηριζόμενης Ημιαυτόνομης Διαβίωσης ως εναλλακτικής μορφής φροντίδας και προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων) 2019-2021, που συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα AMIF της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συντονίστηκε από τη ΜΕΤΑδραση - Δράση για τη Μετανάστευση & την Ανάπτυξη (ΜΕΤΑδραση, Ελλάδα) και τους συνεργάτες της Nidos (Ολλανδία), Fundació Privada Idea Per A La Millora Social D Infants I Families (Fundació Idea, Καταλονία), Αποστολή (Ελλάδα), Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου (ΚΕΣΔ, Ελλάδα), PLAN International Deutschland (PLAN, Γερμανία) και Athens Lifelong Learning Institute (ALLI, Ελλάδα).

Το έργο στοχεύει στην προώθηση της υποστηριζόμενης ημιαυτόνομης διαβίωσης ως εναλλακτικού καταφυγίου για τα ασυνόδευτα παιδιά. Απευθύνεται σε ανηλίκους από 15 έως 18 ετών. Οι καλές πρακτικές στον συγκεκριμένο τομέα μέριμνας συγκεντρώθηκαν για να εξασφαλιστεί η ανταλλαγή και η διάδοσή τους. Το εγχειρίδιο δοκιμάστηκε στο πεδίο από επαγγελματίες, αξιολογήθηκε κατόπιν παρακολούθησης και βελτιστοποιήθηκε με την ολοκλήρωση του έργου.

Στο Κεφάλαιο 0 δίδονται πρακτικές πληροφορίες για τις δομές SIL: ποιες τοποθεσίες είναι κατάλληλες, ποιοι ρόλοι και ποιες λειτουργίες χρησιμοποιούνται, ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη σύνθεση της ομάδας, πώς διευκολύνεται η συμμετοχή των παιδιών και ποιες πρακτικές διευθετήσεις πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Στο Κεφάλαιο 1 παρουσιάζεται ο τρόπος, με τον οποίο οι εθνικές και διεθνείς οδηγίες και η νομοθεσία επηρεάζουν την υποδοχή των UASC, εστιάζοντας στις κύριες πράξεις του ΟΗΕ και δύο οδηγίες από τη νομοθεσία της ΕΕ για το άσυλο, σχετικά με την υποδοχή. Περιγράφεται η απουσία γονικής μέριμνας, ο τρόπος με τον οποίο η διαδικασία ασύλου επηρεάζει το παιδί και ο αντίκτυπος της διαδικασίας της οικογενειακής επανένωσης στα UASC. Τα Κεφάλαια 1 έως 5 κλείνουν με ορισμένες ερωτήσεις, που επιτρέπουν στον αναγνώστη να εφαρμόσει έμπρακτα τις πρόσφατα αποκτηθείσες πληροφορίες.

Το Κεφάλαιο 2 προορίζεται ως εισαγωγή στις σημαντικότερες πτυχές της στάσης και της προσέγγισης που απαιτούνται όταν κανείς εργάζεται με αυτά τα παιδιά. Η πολιτισμική ευαισθησία είναι η θεμελιώδης έννοια για την καθοδήγηση των UASC. Στο κεφάλαιο αυτό συζητείται το υπόβαθρο της φυγής και της άφιξης των παιδιών στην Ευρώπη, ενώ περιγράφεται και η επίδραση που αυτό έχει στην ανάγκη τους για καθοδήγηση. Εξηγείται τι σημαίνει πολιτισμικά ευαίσθητη στάση. Εδώ παρουσιάζονται οι διάφορες φάσεις της καθοδήγησης, οι οποίες θα αναπτυχθούν περαιτέρω στα κεφάλαια 3, 4 και 5.

Στο Κεφάλαιο 3 περιγράφεται η καθοδήγηση κατά την πρώτη φάση. Στη φάση αυτή, η ανάπαυση και η ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας για τα παιδιά: να σταθούν στα πόδια τους, να κάνουν γνωριμίες, να κατατοπιστούν στο νέο περιβάλλον και να δημιουργήσουν δεσμούς με τους άλλους διαμένοντες, τους μέντορες, τους επιτρόπους και τους φίλους. Συζητείται το τι απαιτεί αυτό από τον μέντορα και το τι αναμένεται από το παιδί, για καθέναν από τους ακόλουθους τομείς της ζωής του: διαβίωση και φροντίδα του εαυτού του, υποστηρικτικό δίκτυο, σχολείο και εργασία, υγεία και ευεξία και ελεύθερος χρόνος. Αυτοί οι τομείς της ζωής εξετάζονται επίσης στα Κεφάλαια 4 και 5.

Στο Κεφάλαιο 4 θα εξεταστεί η εξέλιξη του νέου προς την ανεξαρτησία. Αυτή αποτελεί τη δεύτερη φάση της καθοδήγησης. Έμφαση δίδεται στην ενθάρρυνση της υγιούς προσωπικής ανάπτυξης. Επιπλέον, σημαντικές σε αυτή τη φάση είναι η παροχή ασφάλειας και προστασίας, η ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας (resilience) και της ενδυνάμωσης.

Το Κεφάλαιο 5 είναι αφιερωμένο στην τελική φάση, κατά την οποία η καθοδήγηση των νέων πλησιάζει προς το τέλος της και αξιολογείται η αυξανόμενη ανεξαρτησία. Οι νέοι αναμένεται να αναλάβουν πρωτοβουλίες, ενώ ο ρόλος του μέντορα θα είναι στο παρασκήνιο.

Στο Κεφάλαιο 6 βρίσκονται διάφορα υποστηρικτικά εργαλεία και έγγραφα: το σχέδιο δράσης, το πρότυπο αναφοράς, η λίστα ελέγχου ανησυχητικών συμπεριφορών και η «Κατάρτιση κλείνοντας τα 18».

Τα Παραρτήματα I-V περιλαμβάνουν βασικές πληροφορίες σχετικά με τις προοπτικές ένταξης στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ολλανδία και την Ισπανία.

0 Δημιουργία μιας μικρής κλίμακας δομής υποστηριζόμενης ημιαυτόνομης διαβίωσης

0.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο μπορείτε να βρείτε πρακτικές πληροφορίες σχετικά με την εργασία σε δομές Υποστηριζόμενης Ημιαυτόνομης Διαβίωσης (SIL, Supported Independent Living). Οι πληροφορίες μπορεί να είναι χρήσιμες σε μέντορες που βρίσκονται στην αρχή της σύστασης μιας δομής SIL ή που έχουν περιορισμένη εμπειρία σε αυτόν τον τομέα. Στην παράγραφο 0.2 αναπτύσσεται το πλαίσιο των δομών SIL: τι είναι, πόσοι νέοι μπορεί να ζήσουν εκεί και ποιες είναι οι κατάλληλες τοποθεσίες. Στην παράγραφο 0.3 περιγράφονται οι διαφορετικές λειτουργίες και οι ρόλοι στις δομές SIL. Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη σύνθεση των ομάδων συζητούνται στην παράγραφο 0.4. Στην παράγραφο 0.5 περιγράφονται δύο παραδείγματα ορθής πρακτικής στην οργάνωση της συμμετοχής των ωφελούμενων. Τέλος, η παράγραφος 0.6 περιλαμβάνει πληροφορίες για τα πρακτικά πλαίσια.

0.2 Το πλαίσιο των δομών SIL

Στις Κάτω Χώρες υπάρχουν δύο τύποι υποδοχής μικρής κλίμακας: ομάδες φιλοξενίας παιδιών (KWG) και μικρές μονάδες στέγασης (KWE), που είναι ίδιες με τις δομές SIL. Τα μικρότερα παιδιά, που δεν είναι ακόμη αρκετά ανεξάρτητα, τοποθετούνται σε KWG. Η ομάδα αριθμεί 8-12 παιδιά και υπάρχει 24ωρη καθοδήγηση. Οι KWG δεν εξετάζονται εδώ, επειδή το παρόν εγχειρίδιο προορίζεται ειδικά για μέντορες που εργάζονται σε δομές SIL.

Ως πλέον κατάλληλες τοποθεσίες για δομές SIL θεωρούνται οι συνηθισμένες οικογενειακές κατοικίες ή διαμερίσματα. Αυτά μπορεί να βρίσκονται στην αστική περιοχή μιας πόλης ή σε ένα χωριό. Μια ομάδα αποτελείται από τρεις ή τέσσερις νέους, ανάλογα με το μέγεθος του σπιτιού. Επιπλέον, προκειμένου η παροχή της καθοδήγησης να είναι επαρκής, το μέγεθος της ομάδας είναι προτιμότερο να περιορίζεται. Αυτό δημιουργεί μεγαλύτερη ηρεμία στα παιδιά, γεγονός που τους επιτρέπει να συνυπάρχουν με λιγότερες συγκρούσεις. Η χρήση πολλών παρακείμενων σπιτιών είναι μια επιλογή, ταυτόχρονα όμως δίνει μάλλον την αίσθηση ότι πρόκειται για ξενώνα. Οι γείτονες είναι πιο πιθανό να παρατηρήσουν ότι οι νέοι συγκατοικούν σε έναν ξενώνα εάν περισσότεροι από τέσσερις διαμένουν σε ένα συγκεκριμένο σπίτι ή σε πολλά σπίτια. Για να αποφευχθεί αυτό, συνιστάται η μερική διασπορά. Παράλληλα όμως, η παρουσία πολλών δομών SIL στην ίδια περιοχή μπορεί να έχει πρακτική αξία. Αυτό διευκολύνει την επένδυση περισσότερου χρόνου στην καθοδήγηση των UASC, επειδή χάνεται λιγότερος χρόνος στις μετακινήσεις. Η εγγύτητα επιτρέπει επίσης στους μέντορες και τους νέους να σχηματίσουν μια μικρή κοινότητα.

Είναι σκόπιμο να δημιουργούνται δομές SIL σε γειτονιές, των οποίων οι κάτοικοι έχουν όσο το δυνατόν περισσότερο ανοιχτή στάση απέναντι στους ξένους. Επικεντρωθείτε στις επιτυχίες και, αν είναι δυνατόν, διαδώστε τις μέσω των κοινωνικών μέσων. Επενδύστε στη δημιουργία καλών σχέσεων με μια γειτονιά ή ένα χωριό. Αυτό διασφαλίζει ότι τα παιδιά θα αισθάνονται ασφαλή και ταυτόχρονα ότι θα μπορούν να εξοικειωθούν με τα πρότυπα και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων που τα περιβάλλουν, κάτι που αποτελεί σημαντικό βήμα στη διαδικασία της ένταξης.

0.3 Εργαζόμενοι σε δομές SIL

Διάφορες κατηγορίες υπαλλήλων είναι δυνατόν να απασχοληθούν σε μια δομή SIL, ή να συνεργαστούν στενά με το προσωπικό της, ανάλογα με τον τρόπο που μια οργάνωση έχει δημιουργήσει τη δομή SIL και σε ποιο βαθμό η επιτροπεία ρυθμίζεται κεντρικά. Τα καθήκοντα και οι ρόλοι αυτών των υπαλλήλων διαφέρουν ανάλογα με το πλαίσιο.

Δεδομένου ότι τα παιδιά βρίσκονται στην Ευρώπη χωρίς γονείς, δικαιούνται να έχουν νόμιμο εκπρόσωπο ή επίτροπο. Επιπλέον, εργαζόμενοι με παιδαγωγική εκπαίδευση θα συμμετάσχουν στις δραστηριότητες του νέου. Ο ρόλος τους είναι να διενεργούν την καθημερινή καθοδήγηση με αίσθημα δέσμευσης και αφοσίωσης. Στο NEO (δομή SIL της Nidos), οι υπεύθυνες φιλοξενίας και ένας φροντιστής συνεργάζονται με τους μέντορες. Οι υπεύθυνες φιλοξενίας και οι φροντιστές είναι απαραίτητως εκπαιδευμένοι σε αυτόν τον τομέα, ενώ διαθέτουν και δεξιότητες που τους επιτρέπουν να έρχονται σε επαφή με νέους, με τρόπο «χαμηλού προφίλ». Οι εργαζόμενοι που ασχολούνται με τα UASC θα πρέπει να καθοδηγούν τον νέο ως επαγγελματίες, αλλά ταυτόχρονα να προσφέρουν κάποιου είδους γονική στοργή. Οι διάφορες λειτουργίες που περιγράφονται παρακάτω αποσκοπούν στην αλληλοσυμπλήρωση, σε μια προσπάθεια να καλυφθούν οι ανάγκες του παιδιού.

Αυτές οι λειτουργίες ενδέχεται να διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Επομένως, σκεφτείτε ποιοι ρόλοι και καθήκοντα υπάρχουν ήδη στη χώρα σας αναφορικά με τα UASC ή την τακτική μέριμνα για τους νέους και προσπαθήστε να την προσαρμόσετε στην τοπική πραγματικότητα. Τα παιδιά που ζουν σε δομές SIL θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με διάφορους ενήλικες, οι οποίοι να λειτουργούν ως πρότυπα. Είναι σημαντικό να συντονίσουμε το ποιος θα είναι υπεύθυνος για το καθετί και να συνεργαστούμε μεταξύ μας για τις κοινές ευθύνες όσο το δυνατόν καλύτερα. Διοργανώνετε τακτικές συναντήσεις δικτύου με όλους τους επαγγελματίες και τους εθελοντές που συμμετέχουν για να συζητάτε τις ευθύνες –αυτό θα είναι επωφελές για τη συνεργασία. Ειδικά όταν στην καθοδήγηση του ασυνόδευτου παιδιού εμπλέκονται πολλά διαφορετικά άτομα, μπορεί να μην είναι σαφές το ποιος είναι υπεύθυνος για τι. Για παράδειγμα, ποιος θα διατηρεί επικοινωνία με την οικογένεια στη χώρα καταγωγής; Ή, ποιος από τους επαγγελματίες θα βοηθάει στη συμπλήρωση των εντύπων; Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό θα γίνεται από τον επίτροπο, για παράδειγμα κατά την εγγραφή στο σχολείο, αλλά σε άλλες περιπτώσεις αυτό θα το κάνει ο μέντορας.

Στις Κάτω Χώρες, οι οργανώσεις που συνεργάζονται με ευάλωτες ομάδες δεσμεύονται νομικά να ζητούν πιστοποιητικό καλής διαγωγής¹ από κάθε νέο εργαζόμενο, κάτι που πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη.

Επίτροπος

Ο επίτροπος είναι νομικά υπεύθυνος για τον νέο και τον βοηθά με πολλούς τρόπους, για παράδειγμα: κατά τη διαδικασία ασύλου, κατά τη διαδικασία έκδοσης άδειας διαμονής και κατά την υποβολή αίτησης για οικογενειακή επανένωση. Επιπλέον, ένας επίτροπος είναι υπεύθυνος για

¹ Το πιστοποιητικό καλής διαγωγής είναι μια επίσημη δήλωση από τις αρχές, που αναφέρει ότι επιτρέπεται σε κάποιον να εργάζεται (σε αυτήν την περίπτωση) με παιδιά και ότι δεν υπάρχει στο ποινικό μητρώο αυτού του ατόμου ιστορικό εγκλημάτων κατά ανηλίκων.

την εγγραφή των παιδιών στον δήμο και στο σχολείο, την παραχώρηση άδειας για ταξίδια στο εξωτερικό και τη διασφάλιση ότι λαμβάνουν την κατάλληλη φροντίδα. Εάν απαιτείται βοήθεια από ειδικούς, ο επίτροπος μπορεί να κάνει την παραπομπή. Ο επίτροπος είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση των υποθέσεων και τη συνεργασία με τους διάφορους άλλους εμπλεκόμενους επαγγελματίες. Στις Κάτω Χώρες, ο επίτροπος έχει προσωπική επαφή με το παιδί τουλάχιστον μία φορά τον μήνα. Είναι επαγγελματίας, που απασχολείται από τη Nidos. Συνηθέστερα, το επίπεδο εκπαίδευσής του είναι πτυχίο τριετούς φοίτησης στην Κοινωνική Εργασία.

Μέντορας

Ο μέντορας είναι υπεύθυνος για την καθημερινή καθοδήγηση και παρέχει ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Ένας μέντορας θα είναι παρών στη δομή SIL καθημερινά σε συγκεκριμένες ώρες, ειδικά όταν οι νέοι βρίσκονται και εκείνα στο σπίτι. Ο μέντορας διανυκτερεύει στη δομή SIL μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις. Ως μέντορας, είστε ταυτόχρονα ομαδικός συνεργάτης και ατομικός επόπτης. Ο μέντορας θα συντάξει το σχέδιο δράσης μαζί με το παιδί και θα υποστηρίξει το παιδί που πασχίζει για την επίτευξη των στόχων του. Υποστηρίζει τον νέο στην εκτέλεση των σχολικών καθηκόντων, στη διεκπεραίωση των διοικητικών ενεργειών και στην προσέλευση στα ραντεβού του. Ως μέντορας, εργάζεστε τακτικά μαζί με άλλους επαγγελματίες από τις οργανώσεις εποπτείας, τις οργανώσεις μέριμνας για τους νέους και τα σχολεία. Ο μέντορας είναι υπεύθυνος για την υγιεινή στο σπίτι και τη διατήρηση της επικοινωνίας με τους γείτονες. Οι περισσότεροι μέντορες έχουν πτυχίο επαγγελματικής κοινωνικής εκπαίδευσης ή πτυχίο τριετούς φοίτησης στην Κοινωνική εργασία ή στην Παιδαγωγική.

Υπεύθυνοι φιλοξενίας

Οι υπεύθυνοι φιλοξενίας δεν έχουν εκπαιδευτεί ως βοηθοί παιδαγωγών, αλλά έχουν προσληφθεί επειδή μπορούν να επικοινωνήσουν με τους νέους με έναν πιο φυσικό τρόπο. Οι συγκεκριμένοι υπάλληλοι υποστηρίζουν το παιδί στις δουλειές του σπιτιού και προσφέρουν ζεστασιά, όπως θα έκανε ένας γονιός. Για παράδειγμα, προσφέρουν βοήθεια στην καθαριότητα και το μαγείρεμα κατά τη διάρκεια των συναντήσεων στο σπίτι και διασφαλίζουν ότι το σπίτι είναι πλήρως διακοσμημένο. Επίσης, πρέπει να είναι καλοί ακροατές, με τους οποίους οι νέοι μπορούν να μοιραστούν την ιστορία τους. Συχνά γίνονται οικεία πρόσωπα για τους γείτονες, καθώς είναι τακτικά παρόντες στο σπίτι.

Φροντιστής

Ο φροντιστής ασχολείται με τις μικρές επισκευές και την τεχνική συντήρηση του σπιτιού. Όταν ανοίγει μια νέα τοποθεσία, φροντιστής προετοιμάζει τα σπίτια για χρήση, μαζί με την υπεύθυνη φιλοξενίας. Ο φροντιστής συντονίζει την τεχνική συντήρηση του σπιτιού. Εξετάστε το ενδεχόμενο πρόσληψης ενός υδραυλικού ή ηλεκτρολόγου. Οι φροντιστές μπορούν να εμπλέξουν έναν νέο στη δουλειά τους, ώστε να μάθει από αυτήν. Αυτή η θέση δεν απαιτεί συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης, αλλά η επιλογή μπορεί να γίνει με βάση το τεχνικό υπόβαθρο ή την εμπειρία σε (ελαφριές) τεχνικές εργασίες.

Διαπολιτισμικός μεσολαβητής

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στην καθοδήγηση των παιδιών προσφύγων είναι ο γλωσσικός και πολιτισμικός φραγμός. Αυτό μπορεί να γεφυρωθεί από διερμηνείς, αλλά ακόμη περισσότερο από διαπολιτισμικούς μεσολαβητές. Ένας διερμηνέας διερμηνεύει μόνο ό,τι λέγεται από τον μέντορα, ενώ ένας διαπολιτισμικός μεσολαβητής έχει τη δική του συμβολή, μπορεί να

δημιουργήσει μια σύνδεση μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών και επομένως έχει ιδιαίτερη αξία. Ο διαπολιτισμικός μεσολαβητής μπορεί να κατονομάσει και να εξηγήσει τις πολιτισμικές ευαισθησίες. Δουλεύει αμφίδρομα, συμβουλευόντας τον μέντορα στην αντιμετώπιση των νέων και εξηγώντας επίσης στους νέους ποια πράγματα είναι διαφορετικά σε σύγκριση με τη χώρα καταγωγής τους και γιατί.

Με αυτόν τον τρόπο, ο ρόλος του διαπολιτισμικού μεσολαβητή είναι υποστηρικτικός στην επίλυση «παρεξηγήσεων» μεταξύ των νέων, ή «παρανοήσεων» μεταξύ ενός νέου και ενός επαγγελματία, εξηγώντας και στα δύο μέρη τι εννοεί ο άλλος. Εκτός από τις προσωπικές συζητήσεις με τους νέους και επομένως τη δημιουργία μιας γέφυρας μεταξύ αυτών και του μέντορα, υπάρχει άλλο ένα ζήτημα στο οποίο ο διαπολιτισμικός μεσολαβητής μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο. Πρόκειται για την παροχή πληροφοριών στα παιδιά σχετικά με την (τοπική) κοινωνία, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και την ένταξη γενικότερα. Ο διαπολιτισμικός μεσολαβητής τα έχει περάσει όλα αυτά, πιο παλιά ή πιο πρόσφατα, και μπορεί να μεταδώσει αυτήν τη γνώση ως έμπειρος. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Verrept, 2019) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές συμβάλλουν στη διευκόλυνση της επικοινωνίας, στη βελτίωση της διαπολιτισμικής κατανόησης και στην προσαρμογή των εγκαταστάσεων υγείας στα πολιτισμικά χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών.

0.4 Σύνθεση της ομάδας

Κατά την ανάπτυξη του οράματος για τη σύσταση μιας δομής SIL, η σύνθεση της ομάδας είναι επίσης κάτι που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Πρέπει να δοθεί προσοχή στις ακόλουθες δημογραφικές, διαδικαστικές και πολιτιστικές συνθήκες των νέων κατά την τοποθέτησή τους στη δομή και να εξεταστεί το αν πρέπει να αναμιχθούν μεταξύ τους ή όχι. Στις Κάτω Χώρες, τα παιδιά που έχουν άδεια διαμονής διαμένουν σε υποδοχή μικρής κλίμακας. Για τους νέους που βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία ασύλου, υπεύθυνη για την υποδοχή είναι η Κεντρική Υπηρεσία Υποδοχής. Αυτό διαφέρει από τα άλλα κράτη μέλη. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, τη Γερμανία και την Ισπανία, τα παιδιά χωρίς άδεια διαμονής μπορούν να ζήσουν σε δομές SIL.

– *Μικτές τοποθετήσεις αγοριών και κοριτσιών.* Στα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρώπης, είναι σύνηθες να τοποθετούνται έφηβα αγόρια και κορίτσια ως επί το πλείστον σε χωριστές δομές διαβίωσης. Λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των δυτικών κοινωνιών και των χωρών καταγωγής από τις οποίες προέρχονται τα περισσότερα UASC, είναι ακόμη πιο σημαντικό να οργανωθεί χωριστή στέγαση για άτομα διαφορετικών φύλων. Οι ρόλοι που είχαν τα αγόρια και τα κορίτσια στη χώρα καταγωγής τους μπορεί να διαφέρουν από τον κοινωνικό διαχωρισμό των φύλων στη χώρα υποδοχής, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει προστριβές στη συνύπαρξη².

– *Λάβετε υπόψη τις διαφορές στον πολιτισμό και την πίστη.* Επίσης, κάτι που χρήζει αντιμετώπισης είναι η τοποθέτηση νέων από διαφορετικούς πολιτισμούς ή με διαφορετικές θρησκείες στο ίδιο σπίτι. Αν και αυτό δεν θα οδηγήσει υποχρεωτικά σε προβλήματα, καλό είναι να ληφθεί υπόψη ότι οι πολιτισμοί δεν ταιριάζουν όλοι μεταξύ τους εξίσου καλά. Το ίδιο ισχύει ακόμη και για νέους που ανήκουν σε διαφορετικούς πληθυσμούς ή εθνότητες από την ίδια χώρα. Ως μέντορας, μπορείτε να

² Για πιο εμπειριστατωμένες πληροφορίες σχετικά με τους διαφορετικούς ρόλους των φύλων, ανατρέξτε στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Hofstede, Hofstede και Minkov (2016).

συνομιλήσετε με τους σημερινούς ενοίκους για τις ιδέες τους, αποκτώντας ταυτόχρονα όλο και περισσότερη γνώση για τους διαφορετικούς πολιτισμούς, τα υπόβαθρα και τις πεποιθήσεις τους. Με αυτόν τον τρόπο μπορείτε να αποκτήσετε καλύτερη εικόνα για τις πολιτισμικές διαφορές και να το θέσετε ως θέμα συζήτησης με τους νέους.

Ανεξάρτητα από το πολιτισμικό του υπόβαθρο, το UASC παραμένει μοναδικό άτομο και ο καθένας αντιλαμβάνεται διαφορετικά τη συμβίωση με άτομα μικτών εθνικοτήτων ή όχι. Εάν υπάρχουν διάφορες τοποθεσίες SIL, είναι προτιμητέο να τοποθετούνται μαζί νέοι με ίδιο ή παρόμοιο πολιτισμικό υπόβαθρο.

– *Το στάδιο της διαδικασίας ασύλου.* Το αν τα παιδιά έχουν άδεια διαμονής ή όχι επηρεάζει το κατά πόσο θα μπορέσουν να διαμορφώσουν το μέλλον τους. Οι νέοι που βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας ασύλου βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια ωριμότητας. Η απόκτηση άδειας διαμονής μπορεί να προκαλέσει πολύ άγχος σε παιδιά που βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία ασύλου και να επηρεάσει τη συμπεριφορά τους. Η ανάμιξη παιδιών με και χωρίς άδεια διαμονής μπορεί επίσης να επηρεάσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ μελών της ομάδας. Στις Κάτω Χώρες, μόνο νέοι με άδεια διαμονής επιτρέπεται να διαμένουν σε δομές SIL. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η υποδοχή παιδιών που βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία ασύλου και παιδιών που έχουν ήδη λάβει άδεια διαμονής είναι στην αρμοδιότητα διαφορετικών οργανισμών.

Εργασία σε δομές SIL στην Ελλάδα

Οι φροντιστές εργάζονται σε διαμερίσματα SIL, συνδυάζοντας τον ρόλο του υπεύθυνου φιλοξενίας/φροντιστή, όπως περιγράφεται στο ολλανδικό σύστημα, καλύπτοντας συνήθως τις νυχτερινές βάρδιες, διασφαλίζοντας ότι οι ανήλικοι είναι ασφαλείς. Προσφέρουν πρακτική υποστήριξη, βοηθώντας τους ανηλίκους στις καθημερινές τους ανάγκες, τους συνοδεύουν σε ιατρικές υπηρεσίες όταν χρειάζεται και παρεμβαίνουν όταν προκύπτουν πρακτικά ζητήματα.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί, με έδρα το γραφείο της ΜΕΤΑδρασης, επισκέπτονται επίσης τα διαμερίσματα SIL, για να συζητήσουν με τους ανηλίκους και παρακολουθούν τις υποθέσεις τους. Είναι υπεύθυνοι για την ενημέρωση των αρχείων των ανηλίκων (συμπεριλαμβανομένων των ιατρικών αναφορών, του ενημερωμένου εξατομικευμένου σχεδίου κατά περίπτωση, σε συνεργασία με τον επίτροπο κ.λπ.), τη συνοδεία των ανηλίκων σε υπηρεσίες και την παραπομπή τους όπου απαιτείται.

Ένας ψυχολόγος και ένας δικηγόρος είναι επίσης μέλη της ομάδας SIL, προκειμένου να παρέχουν στους ανηλίκους ψυχολογική υποστήριξη ή νομική συνδρομή. Οι ανήλικοι μπορούν να κλείσουν ραντεβού διάρκειας 1 ώρας (ανά εβδομάδα), προκειμένου να επισκεφθούν τον ψυχολόγο ή τον δικηγόρο. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, η συχνότητα αυξάνεται.

Οι επίτροποι/εξουσιοδοτημένοι εκπρόσωποι ασυνόδευτων ανηλίκων δεν λογίζονται ως μέλη των ομάδων SIL, καθώς είναι υπεύθυνοι για τις νομικές διαδικασίες των ανηλίκων, μολονότι συνεργάζονται στενά με την ομάδα SIL. Ορίζονται από τον Εισαγγελέα. Οι επίτροποι επισκέπτονται συχνά τα παιδιά· η συχνότητα των επισκέψεων εξαρτάται από το επίπεδο ευαλωτότητας του κάθε ανηλίκου και τις τρέχουσες ανάγκες του. Οι επίτροποι είναι επίσης υπεύθυνοι για την επίβλεψη της σχολικής φοίτησης και γενικότερα για την πρόοδο στη ζωή των ανηλίκων.

– *Τι πιστεύει η οικογένεια;* Όταν εξετάζετε το ενδεχόμενο να τοποθετήσετε αγόρια και κορίτσια μαζί, προτού τοποθετήσετε το παιδί είναι καλό να συζητήσετε τις απόψεις της οικογένειάς του σχετικά με

αυτό. Σε πολλούς πολιτισμούς, η τοποθέτηση κοριτσιών και αγοριών μαζί θεωρείται παραβίαση της τιμής του κοριτσιού. Στις Κάτω Χώρες, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο τα αγόρια και τα κορίτσια δεν τοποθετούνται πλέον μαζί στην ίδια δομή SIL.

Δεν θα είναι πάντα εφικτό να εξασφαλιστεί η θετική επίδραση όλων των παραπάνω παραγόντων στην ιδανική σύνθεση της ομάδας. Άλλωστε, μετά το άνοιγμα της δομής, τα παιδιά θα έρχονται και θα φεύγουν, συνεπώς οι ομάδες θα αποτελούνται σχεδόν πάντα από παιδιά που θα βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια καθοδήγησης. Η διαδικασία ασύλου επίσης ρυθμίζεται διαφορετικά σε κάθε χώρα, επομένως οι νέοι δεν έχουν πάντα άδεια διαμονής όταν έρχονται να ζήσουν στη δομή SIL. Επιπλέον, δεν μπορεί κάθε οργάνωση να έχει πολλές τοποθεσίες SIL στη διάθεσή της, γεγονός που καθιστά αδύνατο τον διαχωρισμό ανά πολιτισμό. Εάν η χωρητικότητα της παρούσας υποδοχής είναι περιορισμένη, όπως στην Ελλάδα, θα παίξουν ρόλο άλλοι παράγοντες. Υπό αυτές τις συνθήκες, μάλλον πρέπει να προσφέρετε μια θέση σε όσους την έχουν μεγαλύτερη ανάγκη. Το πιο σημαντικό είναι να συζητάτε πάντα με τους συναδέλφους και τους άλλους διαμένοντες το εάν ένας νέος ταιριάζει στην ομάδα. Στην πράξη, οι μικτές τοποθετήσεις συμβαίνουν, σε πολλές δε περιπτώσεις επιτυγχάνουν. Το πιο σημαντικό είναι το θέμα να συζητηθεί με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

0.5 Οργάνωση της συμμετοχής των παιδιών

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους μπορείτε να οργανώσετε τη συμμετοχή των νέων και να τους δώσετε τη δική τους φωνή.

Καλές πρακτικές στις Κάτω Χώρες: οι Trusted Juniors και οι Connected Youngsters

Οι Trusted Juniors («Εμπιστοί Νεαροί») είναι νέοι που μιλούν με άλλους νέους για το πώς βιώνουν την ποιότητα της καθοδήγησης. Αναμένεται ότι, με αυτόν τον τρόπο, οι νέοι θα είναι πιο ειλικρινείς για το πώς αντιλαμβάνονται τη Nidos, καθώς είναι πιο πιθανό να ταυτιστούν με άλλους νέους. Επιπλέον, καθώς δεν υπάρχει σχέση εξάρτησης, είναι πιο πιθανό να εκφραστούν ελεύθερα. Οι νέοι καλούνται να κάνουν σχόλια και να δώσουν συμβουλές. Επιπλέον, οι Trusted Juniors έχουν καθήκον να ενημερώνουν τους νέους για τη θέση τους στην οργάνωση, από νομικής πλευράς. Ακόμη, αποκτούν οι ίδιοι σπουδαίες μαθησιακές εμπειρίες και με τη σειρά τους γίνονται θετικό πρότυπο για τους νέους με τους οποίους συνομιλούν.

Επτά πρώην UASC αποτελούν το Συμβούλιο των Connected Youngsters («Συνδεδεμένων Νέων»). Ως συμβούλιο, μαζί με το ίδρυμα Samah και το New Dutch Connections, που αμφότερες είναι οργανώσεις οι οποίες επικεντρώνονται στη δημιουργία ευκαιριών για την ανάπτυξη και την ενίσχυση της ένταξης των προσφύγων, διοργάνωσαν μια εκδήλωση στις 30 Ιουνίου 2019 για τους νέους που έγιναν 18 ετών εκείνη τη χρονιά και μπορούσαν να παραμείνουν στις Κάτω Χώρες με άδεια διαμονής. Το σύνθημα της εκδήλωσης ήταν «time-to-connect» («καιρός για σύνδεση»). Στόχος ήταν να δοθεί η ευκαιρία στους νέους να έρθουν σε επαφή με πρότυπα, αλλά και να αναπτύξουν τις μεταξύ τους επαφές. Μαζί σχηματίζουν μια (ψηφιακή) κοινότητα μετά τα 18^α γενέθλια, προς το παρόν με τη μορφή μιας κλειστής ομάδας στο Facebook. Τα πρότυπα εμπνέουν τους νέους και φέρνουν την ελπίδα μιας επιτυχημένης ένταξης. Επιπλέον, οι 18χρονοι μπορούν να θέσουν ερωτήσεις σε αυτούς τους ειδικούς και τους συνομηλικούς τους, τις οποίες δεν μπορούν να θέσουν σε κανέναν άλλον. Οι σχεδόν 130 νέοι που συμμετείχαν σε αυτήν την εκδήλωση ήταν όλοι ενθουσιασμένοι. Από κάθε πλευρά, ήταν ένα επιτυχημένο γεγονός που εκτιμήθηκε ιδιαίτερα.

Η Nidos δίνει στους νέους και τους πρώην ασυνόδευτους ανηλίκους τη δική τους φωνή και αναζητά την επαφή με διαφορετικούς τρόπους. Η μέθοδος συμμετοχής των ωφελούμενων της Nidos περιλαμβάνει τη μέθοδο του "World Café" για αναδόχους γονείς και νέους, συνεντεύξεις με νέους στο πλαίσιο επιστημονικών ερευνών και σχόλια εκ μέρους τους όταν περατωθεί η καθοδήγησή τους μέσω της επιτροπείας στην ηλικία των δεκαοκτώ ετών.

0.6 Συμφωνίες για τα πρακτικά πλαίσια

Προτού ξεκινήσετε την καθοδήγηση, συνεννοηθείτε με τους συναδέλφους σας για τα πρακτικά πλαίσια. Για παράδειγμα, σχετικά με τον αριθμό των ωρών καθοδήγησης, πώς να οργανώσετε τον χώρο ή τι ύψους επίδομα διαβίωσης θα λαμβάνει ένας νέος.

– *Παρουσία.* Στις Κάτω Χώρες, ένας μέντορας είναι παρών στη δομή SIL τα απογεύματα και τα βράδια. Η κυβέρνηση χρηματοδοτεί επτά ώρες συμβουλευτικής ανά παιδί, ανά εβδομάδα. Οι νυχτερινές και οι πρωινές βάρδιες επιτρέπονται μόνον εάν αυτό είναι πραγματικά απαραίτητο. Για παράδειγμα, όταν τα πράγματα δεν πάνε καλά με ένα παιδί, ή όταν χρειάζεται υποστήριξη στο πρωινό ξύπνημα για το σχολείο. Καθώς κατά τη διάρκεια της ημέρας τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο, η παρουσία των μεντόρων δεν είναι απαραίτητη. Η βάση του παιδαγωγικού οράματος είναι το παιδί να μάθει να συντηρεί αυτόνομα μια δομή. Ο μέντορας δεν θα επέμβει εάν αυτό δεν είναι απαραίτητο. Οι διαθέσιμες ώρες αφιερώνονται όχι μόνο στην καθοδήγηση των παιδιών, αλλά και σε διοικητικά καθήκοντα και στην παρακολούθηση των συναντήσεων και των καταρτίσεων. Αυτό σημαίνει ότι όταν σε ένα σπίτι ζουν τέσσερις νέοι, θα διατίθενται 28 ώρες καθοδήγησης. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με τους μέντορες κατά τις ώρες γραφείου. Για επείγουσες καταστάσεις εκτός αυτών των ωρών έχει δημιουργηθεί μια υπηρεσία προσβασιμότητας για να επικοινωνούν οι νέοι, οι γείτονες ή οι αρχές. Οι μέντορες σε αυτήν την υπηρεσία εναλλάσσονται. Κάθε μέντορας διαχειρίζεται το δικό του πρόγραμμα. Συχνά ένας μέντορας επιβλέπει παιδιά σε διάφορες τοποθεσίες SIL. Σε κάθε τοποθεσία συνεργάζονται δύο μέντορες, αντικαθιστώντας ο ένας τον άλλον σε περίπτωση απουσίας. Για να παραμένουν ενήμεροι και οι δύο και για να διευκολύνεται η παρακολούθηση της εξέλιξης των νέων, είναι χρήσιμη η δημιουργία ενός συστήματος αναφοράς. Στην ενότητα 6.4 θα βρείτε ένα παράδειγμα για το πώς μπορεί να γίνει αυτό.

– *Διακόσμηση του σπιτιού.* Η διακόσμηση των δομών SIL γίνεται κυρίως από την υπεύθυνη φιλοξενίας και τον φροντιστή, αλλά εμπλέκονται και ο μέντορας και οι νέοι. Ο φροντιστής και η υπεύθυνη φιλοξενίας φροντίζουν για τη βασική διακόσμηση. Αφού εγκατασταθούν στη δομή SIL, οι νέοι μπορούν να επιλέξουν οι ίδιοι διάφορα πράγματα όπως κλινοσκεπάσματα, χαλιά και μικρά διακοσμητικά για τα δωμάτιά τους. Για κάθε νέο διαμένοντα υπάρχει προκαθορισμένος προϋπολογισμός για τον σκοπό αυτό, γεγονός που βοηθά τον νέο να νιώσει σαν στο σπίτι του και να του δώσει τη δική του προσωπική πινελιά. Ταυτόχρονα, διασφαλίζει ότι ο νέος θα χειριστεί αυτά τα είδη προσεκτικά.

– *Επίδομα διαβίωσης.* Στις δομές SIL, οι νέοι μαθαίνουν πώς θα ανεξαρτητοποιηθούν μόλις γίνουν 18 ετών. Αυτό περιλαμβάνει και το να μάθουν να διαχειρίζονται χρήματα. Για τον σκοπό αυτό, λαμβάνουν εβδομαδιαίο επίδομα διαβίωσης. Στις Κάτω Χώρες, αυτό ανέρχεται στα 60 ευρώ την εβδομάδα. Με αυτά τα χρήματα, προβλέπεται να αγοράζουν τρόφιμα, ροφήματα, είδη ατομικής περιποίησης, ρούχα και μονάδες (κινητού τηλεφώνου). Οι νέοι μπορούν να αποφασίζουν τα ίδια πού θα ξοδέψουν τα χρήματά τους. Δικαιούνται επίσης την εφάπαξ αγορά ποδηλάτου, φορητού

υπολογιστή για το σχολείο, βασικού συνόλου ρούχων και σχολικών ειδών. Καταβάλλεται επίσης ετήσια συνδρομή μέλους για αθλητικό σύλλογο ή πολιτιστική δραστηριότητα.

1 Νομικό πλαίσιο

1.1 Εισαγωγή

Αυτό το εγχειρίδιο έχει δημιουργηθεί για επαγγελματίες που έχουν μικρή έως καθόλου εμπειρία εργασίας με παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες. Το εγχειρίδιο αφορά παιδιά που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής τους και έχουν χωριστεί είτε από τους γονείς τους είτε από άλλο πρόσωπο που έχει την επιμέλειά τους. Στην Ευρώπη, αυτά τα παιδιά καλούνται ασυνόδευτα χωρισμένα από την οικογένειά τους (UASC, unaccompanied and separated children).

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους ένα παιδί μπορεί να είναι ασυνόδευτο ή να έχει χωριστεί από την οικογένειά του, που συμπεριλαμβάνουν: δίωξη του παιδιού ή των γονέων· διεθνείς συγκρούσεις και εμφύλιο πόλεμο· εμπορία ανθρώπων και λαθρεμπόριο (συμπεριλαμβανομένης της πώλησης του παιδιού από τους γονείς)· τυχαίο χωρισμό από τους γονείς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού· και αναζήτηση καλύτερων οικονομικών ευκαιριών.

Ανεξάρτητα από το υπόβαθρο και την καταγωγή τους, τα ασυνόδευτα παιδιά έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Είναι μόνα και ανήλικα, έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους και αναζητούν προστασία και καταφύγιο. Αυτά τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα λόγω των τραυματικών τους εμπειριών και λόγω του ότι οι γονείς τους δεν είναι παρόντες. Εάν αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, δικαιούνται επίσης ειδική προστασία και βοήθεια. Η νομική τους κατάσταση (πρόσφυγας/ αιτών άσυλο/ μετανάστης) και οι διαδικασίες που σχετίζονται με αυτήν έχουν συχνά αντίκτυπο στη ζωή στις δομές SIL. Δεδομένου ότι αυτοί οι ανήλικοι επηρεάζονται από εθνικές και διεθνείς οδηγίες και νομοθεσίες, είναι σημαντικό οι επαγγελματίες που ασχολούνται με τα UASC ως μέντορες να έχουν βασικές γνώσεις για το νομικό πλαίσιο. Η παράγραφος 1.2 αφορά τις σημαντικότερες πράξεις του ΟΗΕ. Στην παράγραφο 1.3 εξετάζονται δύο οδηγίες της ΕΕ σχετικά με τη νομοθεσία για το άσυλο που παρέχουν σημαντικές κατευθυντήριες γραμμές για την στέγαση των UASC. Η παράγραφος 1.4 αφορά την έλλειψη γονικής επιμέλειας. Στην παράγραφο 1.5 περιγράφονται οι τρόποι με τους οποίους η διαδικασία ασύλου επηρεάζει το ασυνόδευτο παιδί. Τέλος, η παράγραφος 1.6 αφορά την οικογενειακή επανένωση και τον αντίκτυπο αυτής της διαδικασίας στους νέους.

1.2 Πράξεις του ΟΗΕ

Οι ακόλουθες πράξεις του ΟΗΕ τονίζουν τα δικαιώματα, τις ευθύνες και τις ελάχιστες προδιαγραφές που πρέπει να πληρούνται σε σχέση με τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά.

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) (1989)

Η CRC του ΟΗΕ είναι η ευρύτερα επικυρωμένη διεθνής συνθήκη για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ιστορία. Όπως προαναφέρθηκε, τα UASC φτάνουν στην ΕΕ για διάφορους λόγους. Ανεξάρτητα από την εθνικότητα ή το μεταναστευτικό καθεστώς τους, είναι παιδιά και πρέπει να αντιμετωπίζονται πρωτίστως ως τέτοια, σύμφωνα με την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, υπεύθυνη για την παρακολούθηση της εφαρμογής της CRC. Τα κοινά δικαιώματα αυτών των παιδιών σε ειδική προστασία και βοήθεια που καθορίζονται στις πράξεις του ΟΗΕ θα πρέπει να γίνονται σεβαστά. Τα παιδιά που στερήθηκαν προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό περιβάλλον

δικαιούνται ειδική προστασία και βοήθεια από το κράτος. Διαφορετικά, πρέπει να παρέχεται εναλλακτική φροντίδα.³

Το κράτος φέρει την ευθύνη για την προστασία των παιδιών προσφύγων. Αυτή η προστασία υπερβαίνει την απλή βασική παροχή στέγης, διατροφής και βασικής υγειονομικής περίθαλψης. Οφείλουν επίσης να προστατεύουν τα παιδιά κατά τη διαδικασία υποβολής της αίτησης ασύλου.

Όπως προαναφέρθηκε, τα παιδιά πρόσφυγες είναι πρωτίστως απλά παιδιά. Θα πρέπει συνεπώς να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν εκπαίδευση, να εντάσσονται σε εξωσχολικές δραστηριότητες και να παίζουν ελεύθερα. Επιπλέον, έχουν δικαίωμα στη συνέχεια και στη σταθερότητα.⁴

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού έχει συσταθεί για να παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Για να βοηθήσει τα κράτη στην εφαρμογή της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού δημοσιεύει τακτικά ένα Γενικό Σχόλιο, το οποίο χρησιμεύει ως περαιτέρω επεξήγηση ενός ή περισσότερων άρθρων της CRC. Τα Γενικά Σχόλια παρέχουν πιο συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές πάνω στο τι απαιτείται για την πληρέστερη πραγμάτωση των δικαιωμάτων αυτών των παιδιών.

Δύο Γενικά Σχόλια είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την υποδοχή των UASC:

- *Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, γενικό σχόλιο υπ' αριθ. 6 για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους*
Αυτό το σχόλιο εφιστά την προσοχή στην ευάλωτη κατάσταση των ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και παρέχει καθοδήγηση σχετικά με την προστασία, τη φροντίδα και τη μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών.
- *Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, γενικό σχόλιο υπ' αριθ. 14 (2013) σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το υπέρτερο συμφέρον του (άρθρο 3, παρ. 1)*
Ο κύριος στόχος αυτού του γενικού σχολίου είναι να ενισχυθεί η κατανόηση και η εφαρμογή του δικαιώματος των παιδιών, ότι το συμφέρον τους είναι υψίστης σημασίας σε όλα τα μέτρα που τα αφορούν.

Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών (2010)

Τα παιδιά που στερούνται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό τους περιβάλλον και ως εκ τούτου δεν μπορούν να μεγαλώσουν με τους γονείς τους, δικαιούνται ειδικής προστασίας και βοήθειας που παρέχεται από το κράτος. Στη συνέχεια, θα πρέπει να εξασφαλιστεί εναλλακτική φροντίδα π.χ. εναλλακτική οικογενειακή φροντίδα ή δομή SIL.

Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών στοχεύουν και πάλι στη βελτίωση της εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Αυτό ισχύει επίσης για τις σχετικές διατάξεις άλλων διεθνών πράξεων που αποσκοπούν στην προστασία και την ευημερία των παιδιών που βρίσκονται (σε κίνδυνο να μείνουν) χωρίς γονική μέριμνα. Οι κατευθυντήριες

³ Άρθρο 20 CRC

⁴ Άρθρο 22 CRC, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

γραμμές εξηγούν πώς πρέπει να αναπτυχθούν (και πώς έχουν αναπτυχθεί) πολιτικές και πρακτικές προς ευρεία διάδοση στους τομείς που πλαισιώνουν την εναλλακτική φροντίδα. Σκοπός τους είναι να στηρίζουν ιδιαίτερα τις προσπάθειες που γίνονται για να μεγαλώσει το παιδί μέσα στη δική του οικογένεια, όσο αυτό είναι εφικτό, διασφαλίζοντας ότι, όπου δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, θα βρεθεί μια κατάλληλη και μόνιμη λύση. Σε εκείνες τις περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει η δυνατότητα, ή δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού να μεγαλώσει εντός της δικής του οικογένειας, θα πρέπει να εντοπιστούν και να παρασχεθούν καταλληλότερες μορφές εναλλακτικής φροντίδας, που να προωθούν την πλήρη και αρμονική ανάπτυξη του παιδιού. Η δομή SIL αποτελεί και αυτή μια μορφή εναλλακτικής φροντίδας.

Αυτές οι συμβάσεις και οι κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν για όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών. Όταν υπάρχει αντίσταση από τις αρχές στην ίδρυση μιας δομής SIL, πρέπει να τονίζεται η σημασία των δικαιωμάτων του παιδιού και του δικαιώματός του να μεγαλώνει με ασφάλεια. Σύμφωνα με τη CRC, ένα UASC δικαιούται επίσης να λάβει κατάλληλη εκπαίδευση.

1.3 Δίκαιο της ΕΕ

Η ΕΕ έχει καθιερώσει ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ/CEAS), με το οποίο καθορίζονται κοινά πρότυπα και συνεργασία για να διασφαλιστεί ότι οι αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζονται ισότιμα σε ένα ανοιχτό και δίκαιο σύστημα – όπου και αν υποβάλουν αίτηση (το σύστημα διέπεται από πέντε νομοθετικές πράξεις και μία υπηρεσία: την Οδηγία για τις Διαδικασίες Ασύλου, την Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής, την Οδηγία για την Αναγνώριση, τον Κανονισμό Δουβλίνου, τον Κανονισμό EURODAC και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO)). Κανόνες για τη φιλοξενία ασυνόδευτων ανηλίκων θεσπίζονται τόσο στην αναθεωρημένη Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής (Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2013/33/ΕΕ, 2013) όσο και η αναθεωρημένη Οδηγία για την Αναγνώριση (Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2011/95/ΕΕ, 2011). Οι Οδηγίες αποτελούν μέρος της νομοθεσίας της ΕΕ για το άσυλο που έχει υιοθετηθεί και εφαρμόζεται από όλα τα κράτη μέλη, εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο (Η.Β.), την Ιρλανδία και τη Δανία.

Αναθεωρημένη Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής

Στόχος της Οδηγίας είναι η παροχή καλύτερου και πιο εναρμονισμένου βιοτικού επιπέδου στους αιτούντες διεθνή προστασία σε ολόκληρη την ΕΕ, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί η αίτηση. Αντικατέστησε την Οδηγία για τους Όρους Υποδοχής του 2003, που καθόριζε τις ελάχιστες προδιαγραφές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Υπάρχουν νέοι κανόνες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης και καλύτερες προδιαγραφές για ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των (ασυνόδευτων) ανηλίκων.

Αναθεωρημένη Οδηγία για την Αναγνώριση

Η αναθεωρημένη Οδηγία για την Αναγνώριση καθορίζει τις προδιαγραφές σχετικά με το ποιος πληροί τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί δικαιούχος διεθνούς προστασίας καθώς και το περιεχόμενο της προστασίας που παρέχεται. Ακριβώς όπως η αναθεωρημένη Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής που αναφέρθηκε παραπάνω, αποτελεί κεντρική νομοθετική πράξη για τη δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου.

Στο προοίμιο αναφέρεται ότι: «Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Κατά την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν ιδίως υπόψη τους την αρχή της οικογενειακής ενότητας, την ευημερία και την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, ζητήματα ασφάλειας και προστασίας και τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.» (2011)

Παρόλο που οι διαδικασίες ασύλου εφαρμόζονται διαφορετικά σε κάθε κράτος μέλος, καλό είναι να γνωρίζουμε ότι ισχύει η ίδια νομοθεσία της ΕΕ στα περισσότερα κράτη μέλη. Αυτές οι οδηγίες καθορίζουν επίσης την προστασία της ευάλωτης θέσης των ασυνόδευτων παιδιών.

1.4 Έλλειψη της γονικής επιμέλειας

Τα παιδιά έως 18 ετών στερούνται δικαιοπρακτικής ικανότητας και εξαρτώνται νομικά από τους ενήλικες που έχουν την επιμέλειά τους. Επομένως, δεν μπορούν και δεν πρέπει να διαμένουν σε μια χώρα χωρίς έναν ενήλικα που να τα στηρίζει, να τους εξασφαλίζει φροντίδα, προστασία και συνολική ευημερία. Κάθε ευρωπαϊκή χώρα έχει το δικό της σύστημα επιτροπείας για παιδιά που εισέρχονται στη χώρα χωρίς τους γονείς τους. Υπάρχουν χώρες, όπως στις Κάτω Χώρες, όπου ένας επαγγελματίας επίτροπος ορίζεται από τον νόμο για να ασκεί προσωρινά την επιμέλεια. Σε άλλες χώρες, όπως στην Ιταλία, ο επίτροπος προέρχεται από το ευρύ κοινό.

Ο επίτροπος είναι υπεύθυνος να διασφαλίζει ότι η φροντίδα του νέου ασκείται σωστά και επεμβαίνει σε περίπτωση που αυτή δεν είναι επαρκής. Καθώς κάθε κράτος μέλος έχει το δικό του σύστημα επιτροπείας, υπάρχουν σημαντικές διαφορές στον βαθμό στον οποίο ένας επίτροπος εμπλέκεται άμεσα με το παιδί και δίνει υπόσταση στην επιτροπεία.

Στο ολλανδικό νομικό πλαίσιο, όλα τα ασυνόδευτα παιδιά έχουν έναν επίτροπο από το ίδρυμα Nidos, το ολλανδικό ίδρυμα επιτροπείας για ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Ο ολλανδικός νόμος ορίζει ότι σε κάθε παιδί πρέπει να ανατίθεται ένας ενήλικας για να αναλάβει τη γονική επιμέλεια. Ελλείψει γονέα, ορίζεται επίτροπος.

Επιτροπεία ασυνόδευτων παιδιών στις Κάτω Χώρες σημαίνει ότι η Nidos έχει το νόμιμο καθήκον να επιβλέπει αυτούς τους νέους μέχρι την ενηλικίωσή τους και να προωθήσει το συμφέρον τους. Ο επίτροπος προσφέρει συνεχή φροντίδα μακροπρόθεσμα και είναι υπεύθυνος για την ψυχική και σωματική ευημερία του παιδιού και τη συνεχή ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Ως μέντορας, είναι σημαντικό να γνωρίζετε τον υπεύθυνο επίτροπο για τα UASC και να τον εμπλέκετε στην καθοδήγηση. Ο μέντορας συνεργάζεται με τον επίτροπο για να διασφαλίσει ότι τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν όσο το δυνατόν καλύτερα την αυτονομία τους.

1.5 Η διαδικασία ασύλου

Η διαδικασία ασύλου είναι γραφειοκρατική. Στις περισσότερες χώρες, ειδικά στις χώρες των ευρωπαϊκών συνόρων, δεν υπάρχουν διερμηνείς. Επομένως, η διαδικασία είναι εντελώς ακατάλληλη για ένα ασυνόδευτο παιδί. Επιπλέον, συχνά το παιδί μεγάλωνε σε μια χώρα όπου η

κυβέρνηση είναι διεφθαρμένη και αναξιόπιστη, συνεπώς η τυπική στάση του είναι η δυσπιστία προς τους κρατικούς υπαλλήλους. Η εμπειρία δείχνει ότι τα ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες δεν συνειδητοποιούν αρχικά τη διαφορά μεταξύ των διαφόρων υπαλλήλων, με τους οποίους βρίσκονται αντιμέτωποι. Δεν κατανοούν ποιος είναι υπεύθυνος για ποιο πράγμα, ενώ, κατά βασική αρχή, δεν εμπιστεύονται κανέναν. Συχνά, η εμπιστοσύνη προς τους άλλους έχει κλονιστεί από τραυματικές εμπειρίες στη διάρκεια του πολέμου και της διαφυγής τους.

Η διαδικασία ασύλου θεωρείται πολύ σημαντική και ένα UASC θέλει να την ολοκληρώσει το συντομότερο δυνατό. Η δυσπιστία και η βιασύνη αυτών των παιδιών ενδέχεται μερικές φορές να εμποδίσει την παροχή επαρκούς υποστήριξης.

Οι επαγγελματίες που εργάζονται σε δομές SIL, οι οποίες φιλοξενούν μόνο παιδιά που έχουν αναγνωριστεί πρόσφυγες, είναι σημαντικό να γνωρίζουν ότι η ίδια η διαδικασία ασύλου αλλά και η έκβασή της (πιθανότητα μια αρνητική απόφαση) είναι ένας αγχογόνος παράγοντας και προκαλεί ανασφάλεια και θλίψη στα ασυνόδευτα παιδιά, επηρεάζοντας κάθε πτυχή της καθημερινότητάς τους. Η διαδικασία ασύλου είναι χρονοβόρα σε ορισμένες χώρες, προκαλώντας άγχος και αβεβαιότητα στα UASC σχετικά με το μέλλον τους. Εάν τα παιδιά λάβουν αρνητική απόφαση, χάνουν την προοπτική της ένταξης, αφού φοβούνται ότι θα τους γυρίσουν πίσω στη χώρα καταγωγής τους όταν γίνουν 18 ετών. Συνεπώς, η αβεβαιότητα ως προς το νομικό καθεστώς λειτουργεί ως παράγοντας αποθάρρυνσης που μπορεί να προκαλέσει συμπτώματα απόσυρσης.

Επιπλέον, συχνά τους πρόσφυγες καθοδηγούν διακινητές, άλλοι πρόσφυγες, η οικογένεια ή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ως προς το τι να πουν και τι να μην πουν κατά τη διαδικασία της αίτησης ασύλου. Δυστυχώς, οι πληροφορίες αυτές δεν είναι πάντα σωστές. Συνεπώς, δεν μοιράζονται πάντα με τους άλλους την πραγματική ιστορία της διαφυγής τους, ενώ τα γεγονότα είναι συχνά πολύ πιο έντονα και προσδίδουν μεγαλύτερο βάθος και αξιοπιστία στην αίτηση ασύλου. Συχνά, οι πρόσφυγες διηγούνται την πραγματική τους ιστορία μόνο μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας του ασύλου, όταν έχουν αρχίσει να εμπιστεύονται τους συμβούλους τους.

Μία από τις σημαντικές ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων είναι να κατανοήσουν τη διαδικασία. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω εμπεριστατωμένων και επαναλαμβανόμενων εξηγήσεων στη γλώσσα τους. Το παιδί χρειάζεται να καταλάβει ότι οι διαδικασίες πρέπει να ακολουθούνται και δεν είναι δυνατόν να επηρεαστούν με την άσκηση πίεσης σε ανθρώπους ή με δωροδοκία. Η διαθεσιμότητα διερμηνέων, διαπολιτισμικών μεσολαβητών και βοήθειας από συμπατριώτες τους έχει μεγάλη σημασία.

Ο Κανονισμός Δουβλίνου (επίσημα «Δουβλίνο III») είναι ένας Ευρωπαϊκός Κανονισμός. Περιγράφει πώς μπορεί να καθοριστεί ποια χώρα είναι υπεύθυνη για την επεξεργασία ενός αιτήματος διεθνούς προστασίας (ασύλου). Στις περισσότερες περιπτώσεις, υπεύθυνη είναι η χώρα, μέσω της οποίας ο υπήκοος τρίτης χώρας εισήλθε για πρώτη φορά στον χώρο Σένγκεν. Είναι όμως δυνατόν την ευθύνη να αναλάβει και μια άλλη χώρα, επειδή εκεί διαμένει η οικογένεια, ή μέλη της οικογένειας με άδεια διαμονής. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που ζουν στις Κάτω Χώρες και δεν επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση για άσυλο, αλλά το έχουν κάνει προηγουμένως σε άλλη χώρα Σένγκεν, επίσης είναι δυνατόν να μεταφερθούν σε αυτήν την άλλη χώρα. Η αίτηση ασύλου στις Κάτω Χώρες θα κηρυχθεί απαράδεκτη εάν η έρευνα δείξει ότι μια άλλη χώρα είναι υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου.

Παραπομπή:

<https://www.dienstterugkeerenvertrek.nl/Werkindeuitvoering/Reismogelijkheden/dublin-claim.aspx>

Ένα άλλο πρόβλημα για πολλά παιδιά είναι οι μεταφορές Δουβλίνου. Μια μεταφορά Δουβλίνου μπορεί να προκαλέσει πολύ άγχος στα παιδιά. Για παράδειγμα, μπορεί να σταλούν πίσω στην Ιταλία, όπου η υποδοχή και η προστασία είναι συχνά κακώς οργανωμένες και η οικογενειακή επανένωση διαρκεί πολύ ή δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί. Συμβαίνει επίσης να εκδίδεται αίτημα μεταφοράς Δουβλίνου για μέλος της οικογένειας, με το οποίο το παιδί ταξιδεύει. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε διλήμματα: σε περίπτωση που αυτό το μέλος σταλεί πίσω, το παιδί θα το ακολουθήσει, ή θα μείνει με άλλα μέλη της οικογένειας στη χώρα όπου διαμένουν αυτή τη στιγμή; Παρόλο που το συμφέρον του παιδιού αποτελεί ισχυρό στοιχείο του αιτήματος, μια μεταφορά Δουβλίνου συχνά προκαλεί μεγάλη αβεβαιότητα και άγχος, ειδικότερα επειδή οι διαδικασίες διαρκούν πολύ.

1.6 Οικογενειακή επανένωση

Το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή είναι ανθρώπινο δικαίωμα. Παρ' όλα αυτά, το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση στις διαδικασίες ασύλου ποικίλλει μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Τα κράτη μέλη φοβούνται το «φαινόμενο της έλξης», επομένως σε πολλές χώρες η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης έχει καταστεί ιδιαίτερα αποτρεπτική. Η διαδικασία διαρκεί πολύ χρόνο και απαιτείται να προσκομιστούν διάφορα επίσημα έγγραφα για την στήριξη του αιτήματος. Ειδικά όταν τα άλλα μέλη της οικογένειας έχουν ήδη εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής, αυτό μπορεί να είναι αρκετά δύσκολο. Κατά συνέπεια, η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης είναι συχνά πηγή άγχους για τα παιδιά που ταξιδεύουν μόνα τους. Αυτά τα παιδιά επιβαρύνονται ιδιαίτερα από τις χρονοβόρες και περίπλοκες διαδικασίες, τα απαραίτητα έγγραφα που είναι δύσκολο να αποκτηθούν, το ταξίδι που πρέπει να χρηματοδοτηθεί και η αβεβαιότητα που το συνοδεύει. Η οικογένεια που βρίσκεται στο εξωτερικό συχνά δεν κατανοεί ότι το παιδί τους δεν έχει τη δυνατότητα να επιταχύνει ή να προχωρήσει τη διαδικασία. Εάν μάλιστα η αίτηση τελικώς απορριφθεί, ή εάν η οικογένεια αποφασίσει να μην έρθει επειδή έχουν προκύψει άλλες ευκαιρίες, ή επειδή δεν επιτράπηκε σε όλα τα μέλη της οικογένειας να έρθουν, η απογοήτευση για αυτά τα παιδιά είναι μεγάλη. Ακόμη και αν η οικογενειακή επανένωση χορηγηθεί, μπορεί να δημιουργήσει δυσκολίες σε έναν νέο. Ορισμένες φορές μπορεί τα παιδιά να έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους για πολλά χρόνια και πλέον να έχουν συνηθίσει να φροντίζουν τον εαυτό τους. Μπορεί να είναι δύσκολο να ενταχθούν στην οικογένεια καταγωγής τους και να ακολουθήσουν τους κανόνες της.

Εν συντομία: η οικογενειακή επανένωση είναι συχνά πηγή άγχους και αβεβαιότητας για τους ασυνόδευτους ανήλικους, για διάφορους λόγους. Κάθε παιδί αντιδρά διαφορετικά σε αυτό το άγχος, αλλά ως μέντορας καλό είναι να το έχετε υπόψη σας. Όλες οι νομικές διαδικασίες που σχετίζονται με τη διαδικασία ασύλου, η απόκτηση άδειας διαμονής, η διαδικασία Δουβλίνου, ή η οικογενειακή επανένωση δημιουργούν μεγάλο άγχος στα παιδιά. Όσο ένας νέος διαμένει σε δομή SIL, υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους ένας μέντορας μπορεί να τον υποστηρίξει. Αυτό θα εξεταστεί περαιτέρω στα Κεφάλαια 3 έως 5.

1.7 Συσχέτιση των πληροφοριών με τις πρακτικές σας

Εξετάζοντας τις πληροφορίες που έχουν ήδη παρασχεθεί, τι σημαίνουν όλα αυτά για την καθοδήγηση των νέων; Οι μέντορες θα μπορούσαν να αναρωτηθούν τα παρακάτω:

–Τι είδους υποδοχή προβλέπεται για τους νέους; Υπάρχουν ειδικοί χώροι για ανήλικους; Γνωρίζετε τι βίωσε το παιδί κατά την περίοδο που προηγήθηκε της ένταξής του στη δομή SIL;

–Πώς καθορίζεται η επιτροπεία για τα ασυνόδευτα παιδιά στη χώρα σας; Έχετε τακτικές συναντήσεις με τον επίτροπο; Πόσο συχνά βλέπουν οι νέοι τον επίτροπό τους;

–Κατά πόσο ο νέος θεωρείται, αντί για πρόσφυγας, παιδί με δικαιώματα και έχει επίγνωση αυτών των δικαιωμάτων; Πώς αυτό επηρεάζει τον νέο;

–Πώς λειτουργεί η διαδικασία ασύλου για ασυνόδευτα παιδιά στη χώρα σας; Πώς αντιλαμβάνεται τη διαδικασία το παιδί; Ποιος υποστήριξε το παιδί κατά τη διαδικασία;

–Πώς οργανώνεται η διαδικασία οικογενειακής επανένωσης στη χώρα σας; Τι αντίκτυπο έχει στα παιδιά που καθοδηγείτε; Είναι εύκολο για τα παιδιά να συγκεντρώσουν τα δικαιολογητικά; Ποιες είναι οι προσδοκίες της οικογένειας;

2 Καθοδήγηση ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό συζητείται η βασική στάση που αναμένεται να τηρεί ένας μέντορας, ο οποίος θα φροντίσει και θα βοηθήσει ένα ασυνόδευτο και χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί (UASC) που διαμένει σε δομή SIL. Τα παιδιά πρόσφυγες συχνά έχουν περάσει ένα ταξίδι γεμάτο δυσκολίες, δυσάρεστα γεγονότα, αβεβαιότητες και ανησυχίες. Κάποια στιγμή, χρειάστηκε να αφήσουν το οικείο τους περιβάλλον. Μόλις φτάσουν στην Ευρώπη, πρέπει να σχετιστούν με ένα νέο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, το οποίο συχνά διαφέρει πολύ από τη χώρα καταγωγής τους. Πολλοί νέοι είναι 16 έως 17 ετών, οπότε απομένει σχετικά λίγος χρόνος για να τους καθοδηγήσουμε επαρκώς στην ανάπτυξή τους, προκειμένου να γίνουν ανεξάρτητοι ενήλικες. Εκτός από τις συνέπειες της νομικής τους θέσης ως υπηκόων τρίτων χωρών, η ευαλωτότητα αυτών των παιδιών επιδεινώνεται από την έλλειψη γνώσεων, την ενσωμάτωση στο νέο περιβάλλον και την απομάκρυνση από το σπίτι και την οικεία τους κουλτούρα. Απαιτείται να προσφέρουμε στο παιδί ένα είδος καθοδήγησης με σημαντικότερα στοιχεία τον σεβασμό και την παροχή ασφάλειας και υποστήριξης. Για να γίνει αυτό σωστά, είναι απαραίτητο να καταλάβουμε το «παιδί». Από τι είδους οικογένεια και κουλτούρα κατάγεται το παιδί; Ποιες είναι οι σημαντικότερες νόρμες και αξίες στην κουλτούρα και στην ανατροφή του; Ποια δυνατά και ποια τρωτά σημεία έχει το παιδί;

Αυτό το κεφάλαιο προορίζεται ως εισαγωγή στις σημαντικές πτυχές της στάσης και της προσέγγισης που απαιτούνται κατά την εργασία σας με αυτά τα παιδιά. Στο κεφάλαιο αυτό η πρόθεση δεν είναι να δοθεί πλήρης επισκόπηση, αλλά να επισημανθούν εκείνα τα στοιχεία που θεωρούνται ως πιο σημαντικά στην καθοδήγηση των UASC. Η καθοδήγηση αυτών των νέων απαιτεί διαφορετικές δεξιότητες, ικανότητες και τεχνογνωσία σε σύγκριση με την καθοδήγηση των παιδιών που έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στη χώρα. Όταν εργάζεστε με UASC, η πολιτισμική ευαισθησία αποτελεί βασική έννοια. Στην παράγραφο 2.2 συζητείται το ιστορικό της φυγής και της άφιξης των UASC στην Ευρώπη. Η επιρροή αυτών στις ανάγκες του νέου για καθοδήγηση περιγράφεται στην παράγραφο 2.3, ενώ στην παράγραφο 2.4 θα εξηγηθεί το νόημα της πολιτισμικά ευαίσθητης στάσης. Στην παράγραφο 2.5 εστιάζομαστε στους κινδύνους της εμπορίας ανθρώπων. Στην παράγραφο 2.6 γίνεται μια εισαγωγή στις διάφορες φάσεις της καθοδήγησης, οι οποίες στη συνέχεια θα αναπτυχθούν περαιτέρω στα Κεφάλαια 3, 4 και 5. Τέλος στην παράγραφο 2.7 γίνεται συσχέτιση με την πρακτική των επαγγελματιών.

2.2 Ποιος είναι ο ασυνόδευτος ανήλικος;

Γενικά, οι άνθρωποι συχνά εγκαταλείπουν τη χώρα τους σε περιπτώσεις πολέμου, διώξεων, φτώχειας και έλλειψης προοπτικής. Το ίδιο ισχύει για τα UASC. Τα περισσότερα παιδιά έχουν βιώσει φτώχεια, ανασφάλεια και δυσκολίες στη χώρα καταγωγής τους. Κάποια στιγμή η ανασφάλεια και η έλλειψη μελλοντικής προοπτικής δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη φυγή. Συνήθως, αυτή την απόφαση δεν την παίρνουν τα παιδιά από μόνα τους, την παίρνει η οικογένεια. Τα παιδιά πρόσφυγες συχνά προέρχονται από κολεκτιβιστικές κουλτούρες, στις οποίες το συμφέρον της ομάδας υπερτερεί του ατομικού. Η ευρύτερη οικογένεια αποφασίζει να στείλει ένα παιδί στην Ευρώπη. Αποφασίζουν ποιος είναι αρκετά δυνατός, σωματικά και ψυχικά, για να φέρει εις πέρας το ταξίδι (Schippers, 2017). Συνεπώς, συχνά επιλέγεται ο πρωτότοκος γιος. Γενικώς, ξεκινά το ταξίδι

του με την αίσθηση ότι θεωρείται ενήλικος και ως εκ τούτου αισθάνεται ότι μπορεί να χειριστεί οτιδήποτε προκύψει στην πορεία του κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Εκτός από τους προαναφερθέντες λόγους αναχώρησης από τη χώρα καταγωγής, η διευρυμένη οικογένεια ελπίζει επίσης ότι το παιδί μπορεί να χτίσει ένα καλύτερο μέλλον στην Ευρώπη, κάτι που μακροπρόθεσμα θα ωφελήσει την οικογένεια, η οποία έχει μείνει πίσω. Συχνά τα παιδιά στέλνονται στο ταξίδι με μια αποστολή, για την οποία αισθάνονται υπεύθυνα. Οι οικογένειες των νέων που υποβάλλουν αίτηση ασύλου στις Κάτω Χώρες, αναμένουν ότι η οικογενειακή επανένωση θα πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα και ότι το παιδί τους θα το διευθετήσει.

Για άλλα παιδιά, κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό γίνεται η αιτία να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους. Φεύγουν ξαφνικά και απροετοίμαστα, γιατί η κατάσταση γίνεται πολύ επικίνδυνη. Αυτό είναι κάτι που παρατηρείται, για παράδειγμα, σε νέους από την Ερυθραία.

Η φυγή είναι πάντα αγχωτική, με το παιδί να βιώνει δυνητικώς τραυματικά γεγονότα. Τα παιδιά είναι μόνα τους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, χωρίς την άνεση και την υποστήριξη της οικογένειας και των οικείων τους. Για τα παιδιά που επέζησαν από το ταξίδι και κατάφεραν να έρθουν στην Ευρώπη, μετά την πρώτη ανακούφιση και χαρά ακολουθεί συχνά μια περίοδος απογοήτευσης, αποξένωσης και πένθους. Η πραγματικότητα συχνά έρχεται σε αντίθεση με το πώς φαντάζονταν ότι θα ήταν η Ευρώπη.

Η απουσία της οικογένειας, το γεγονός ότι οι δικοί τους τους λείπουν και ότι ανησυχούν για αυτούς, οδηγεί σε άγχος και αβεβαιότητα, όπως συμβαίνει και για το μέλλον τους στη νέα χώρα. Η διαδικασία ασύλου είναι περίπλοκη, η κοινωνία και οι κοινωνικοί της κανόνες είναι άγνωστοι ή αντίθετοι με ό,τι είχαν συνηθίσει. Ακόμη και η πρόσβαση σε βασικές ανάγκες, όπως το φαγητό και το ποτό, δεν είναι πάντα αυτονόητη. Δεδομένου ότι η οικογένεια που έμεινε πίσω δεν έχει ρεαλιστική εικόνα της Ευρώπης, ασκεί πίεση στο παιδί μέσω των υψηλών προσδοκιών της. Το παιδί, με τη σειρά του, δυσκολεύεται να τους εξηγήσει πόσο απογοητευτική είναι η πραγματικότητα. Ή ότι η οικογενειακή επανένωση χρειάζεται πολύ χρόνο για να ολοκληρωθεί, ή ότι δεν πρόκειται να επιτευχθεί. Τότε αισθάνονται ότι αποτυγχάνουν στην αποστολή τους.

Ο μηχανισμός του στρες

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, υπάρχουν αρκετοί στρεσογόνοι παράγοντες, τους οποίους τα παιδιά πρόσφυγες αντιμετωπίζουν, ιδιαίτερα κατά την πρώτη περίοδο μετά την άφιξή τους. Αυτοί οι στρεσογόνοι παράγοντες περιλαμβάνουν τις διαδικασίες, τις οποίες τα παιδιά πρέπει να ακολουθήσουν, την αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον τους, το αίσθημα του εκτοπισμού, την έλλειψη της οικογένειάς τους και την ανησυχία τους γι' αυτήν. Οι περιστάσεις πριν από τη φυγή και κατά τη διάρκειά της υπήρξαν τραυματικές για πολλά παιδιά. Εξ αιτίας αυτού, πολλοί νέοι εμφανίζουν σημεία και συμπτώματα που σχετίζονται με το τραυματικό και το χρόνιο στρες. Αυτά μπορούν να επηρεάσουν την ευημερία και τη συμπεριφορά των παιδιών, γεγονός το οποίο είναι δυνατόν να προκαλέσει την εσωτερική ή/και την εξωτερική μιας προβληματικής συμπεριφοράς. Για να μπορέσετε να αναγνωρίσετε αυτή τη διεργασία και να καθοδηγήσετε αυτά τα παιδιά, είναι σημαντικό να έχετε βασικές γνώσεις σχετικά με τη λειτουργία του μηχανισμού του στρες στον άνθρωπο.

Στον ανθρώπινο εγκέφαλο, ο μηχανισμός του στρες ελέγχεται από την αμυγδαλή, που ονομάζεται επίσης αμυγδαλοειδής πυρήνας. Αυτός ο πυρήνας κατευθύνει τις άμεσες αποκρίσεις στις αντιληπτές απειλές. Απελευθερώνονται νευροδιαβιβαστές όπως η αδρεναλίνη (ή επινεφρίνη) και η νοραδρεναλίνη (ή νορεπινεφρίνη), που αυξάνουν τον καρδιακό ρυθμό και τον μυϊκό τόνο.

Πρόκειται για μια κατάσταση υπερδιέγερσης του σώματος που αποσκοπεί στην άμεση αποτροπή ενός κινδύνου. Η ορμόνη κορτιζόλη τροφοδοτεί περαιτέρω αυτήν την αντίδραση υπερδιέγερσης (Stöfssel, 2010). Το εύρος του στρες που μπορεί να γίνει ανεκτό ονομάζεται επίσης *παράθυρο ανοχής* (Ogden & Minton, 2000).

Όταν η έκθεση στο στρες παρατείνεται, ο μηχανισμός του στρες μπορεί να εμφανίσει υπερδιέγερση, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε δυσκολία εκτίμησης των επικίνδυνων καταστάσεων. Το άτομο μπορεί να οδηγηθεί σε λανθασμένη αξιολόγηση μιας επικίνδυνης κατάστασης ως ασφαλούς, ή μπορεί να οδηγηθεί στο να διαισθάνεται διαρκώς κίνδυνο, ακόμη και σε ασφαλείς καταστάσεις.

Όταν το στρες παραμένει σε αυτά τα επίπεδα, το παιδί (ή ο ενήλικας) μπορεί να βιώνει τα συναισθήματα, τις αισθήσεις του σώματος και τις σκέψεις που σχετίζονται με μια στρεσογόνο εμπειρία χωρίς να χρειάζεται να ενεργοποιηθεί το αμυντικό σύστημα και να επεξεργαστεί αποτελεσματικά την εμπειρία αυτή. Το ίδιο ισχύει και για τις τραυματικές εμπειρίες.

Όταν τα παιδιά πρόσφυγες έχουν υπερβολικά ευαίσθητο μηχανισμό του στρες λόγω της παρατεταμένης έκθεσης σε στρες και ψυχικά τραύματα, συχνά εμφανίζουν μικρό *παράθυρο ανοχής*. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί διαφορετικοί παράγοντες μπορεί να πυροδοτήσουν γρήγορα μια κατάσταση υπερβολικά υψηλής ή υπερβολικά χαμηλής διέγερσης, η οποία μπορεί να διαρκέσει πολύ. Η συμπεριφορά που τη συνοδεύει πηγάζει από την ενστικτώδη αντίδραση σε αυτό που βιώνεται ως (αντιληπτός) κίνδυνος.

Εικόνα 1 - Το παράθυρο ανοχής (Ogden & Minton, 2000)

Σε περίπτωση υπερδιέγερσης, ο νέος βρίσκεται συνεχώς σε υπερβολική ετοιμότητα, σε εγρήγορση, είναι υπερκινητικός και ενοχλείται εύκολα. Κατά τη διάρκεια αυτής της κατάστασης υπερδιέγερσης, το παιδί μπορεί να έχει μειωμένη συγκέντρωση και κακή μνήμη. Στους γύρω, φαίνεται ότι ο νέος γίνεται επιθετικός «από το πουθενά, χωρίς προφανή αιτία». Οι παλμοί και ο μυϊκός τόνος αυξάνονται, το παιδί είναι σε εγρήγορση και σε επιφυλακή, οι αισθήσεις γίνονται υπερευαίσθητες. Όλα επικεντρώνονται στον επικείμενο κίνδυνο. Απελευθερώνονται οι ορμόνες ντοπαμίνη και νοραδρεναλίνη. Είναι μια κατάσταση κατά την οποία χρησιμοποιείται ενεργή άμυνα έναντι του κινδύνου, όπως η μάχη, η φυγή ή το ενεργητικό πάγωμα (*fight, flight, active freeze*). Εάν η ενεργητική άμυνα πρόκειται να θέσει σε κίνδυνο την επιβίωση και ο κίνδυνος δεν μπορεί να αποφευχθεί, ο μηχανισμός του στρες μεταπίπτει στην παθητική άμυνα.

Το σώμα τότε εισέρχεται σε κατάσταση μειωμένης διέγερσης, ή «υπο-διέγερσης». Μια κατάσταση υπο-διέγερσης συνοδεύεται, μεταξύ άλλων, από αργό καρδιακό ρυθμό και ρηχή, αργή αναπνοή, μειωμένη ροή αίματος και χαμηλότερη θερμοκρασία σώματος. Τα συλ παθητικής επιβίωσης περιλαμβάνουν την υποταγή (*submission*) ή το παθητικό πάγωμα (παράλυση). Τότε μπορεί, σε

αμφότερες τις καταστάσεις διέγερσης, να επέλθει αποσύνδεση του ατόμου από τον εσωτερικό του εαυτό (Ogden, 2010· Struik, 2010).

Οι ενοχλήσεις από χρόνια στρες και ψυχικά τραύματα παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη γνωστική λειτουργία των παιδιών. Το στρες και τα τραύματα συχνά μειώνουν προσωρινά τη γνωστική ικανότητα, η δε συχνότητα με την οποία τα παιδιά αυτά βιώνουν έντονα συναισθήματα δυσχεραίνει τη σωστή διαχείρισή τους. Τα παιδιά μπορεί να κατακλυστούν από συναισθήματα, σκέψεις και εμπειρίες που αναβιώνουν, σε σημείο που η ικανότητά τους να θυμούνται και να απομνημονεύουν γεγονότα ενδέχεται να εξασθενήσει (Struik, 2010).

Όταν ένα παιδί φτάνει στη δομή SIL, πρέπει να κανονιστούν πολλά πράγματα και το παιδί θέλει όλα να γίνουν το συντομότερο δυνατό. Αυτό δεν συμβαίνει πάντα ή δεν είναι εύκολο να γίνει σε ορατό βαθμό. Λόγω των πολλών ερωτημάτων και αβεβαιοτήτων, ο νέος μπορεί εύκολα να βρει αφορμή και να προκληθούν εκρήξεις θυμού. Κατά την πρώτη περίοδο, αφιερώστε αρκετό χρόνο για να εξηγήσετε τα πάντα και δώστε προσοχή στις ανάγκες του νέου. Με αυτόν τον τρόπο μπορείτε να αποτρέψετε μια κατάσταση υψηλής διέγερσης. Επικεντρωθείτε σε πρακτικά πράγματα, τα οποία μπορείτε να κάνετε, έτσι ώστε το παιδί να δει άμεσα αποτελέσματα των προσπαθειών σας. Εάν ένα παιδί βρεθεί σε κατάσταση υψηλής διέγερσης, κάτι που μπορεί να προκύψει παρά τις προσπάθειές σας, επιδιώξτε να θέσετε στο παιδί όρια, όπου αυτό είναι απαραίτητο, και αφήστε το να θυμώσει όταν βρίσκεται εντός ορίων. Εκ των υστέρων, μπορείτε να συζητήσετε με τον νέο σε ποιο σημείο προκλήθηκε η υψηλή διέγερση, ποιο ήταν το έναυσμα και πώς μπορείτε να το αποτρέψετε από κοινού στο μέλλον.

2.3 Πώς αυτό επηρεάζει την εργασία με ένα UASC;

Αυτό το σκαμπαρέβασμα των γεγονότων και τα συναισθήματα που δημιουργεί μπορεί να δυσκολέψει την έναρξη της καθοδήγησης, σε πρώτη φάση. Τα παιδιά πρόσφυγες πρέπει πρώτα να νιώσουν ότι ο επαγγελματίας είναι αξιόπιστος και υποστηρικτικός, ότι τους στέκεται απόλυτα κι ότι δεν λειτουργεί με διπλή ατζέντα. Αυτό απαιτεί χρόνο. Ο σεβασμός, η ειλικρίνεια και το ενδιαφέρον είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης. Ως μέντορας, πρέπει να μπορείτε να ανταποκριθείτε σ' αυτό που ένας νέος ζητάει από εσάς εκείνη τη στιγμή. Πρέπει να έχετε υπόψη σας τα δυνατά και τα τρωτά σημεία του παιδιού και να προσαρμόσετε την υποστήριξη αναλόγως. Στην αρχή της παραμονής τους στη δομή SIL, είναι συχνά δύσκολο για τα παιδιά πρόσφυγες να καταλάβουν ότι ένας μέντορας είναι εκεί για να τα υποστηρίξει και να τα καθοδηγήσει. Έχουν να κάνουν με πολλούς διαφορετικούς ανθρώπους, που έχουν διαφορετικά επαγγέλματα. Επιπλέον, συνήθως δεν γνωρίζουν το επάγγελμα του εργαζόμενου στην ανθρωπιστική βοήθεια. Στις χώρες από τις οποίες προέρχονται τα UASC, η βοήθεια οργανώνεται συνήθως μέσα στην οικογένεια ή την κοινότητα, όχι από την κυβέρνηση ή από επαγγελματίες.

Ένα ασυνόδετο παιδί μπορεί να πει σε έναν εργαζόμενο στην ανθρωπιστική βοήθεια: «Πληρώνεστε για να με βοηθάτε, οπότε δεν μπορώ να σας εμπιστευτώ. Το κάνετε για τα χρήματα και όχι για μένα».

Με την πάροδο του χρόνου, η δυσπιστία υποχωρεί, καθώς τα παιδιά βιώνουν τη συμμετοχή των μεντόρων. Αναγνωρίζουν ότι η προσφερόμενη υποστήριξη προέρχεται από αυτή τη συμμετοχή και συχνά θα αποκαλούν τον μέντορα αδελφή, αδελφό, πατέρα, ή μητέρα. Αυτό είναι σημάδι

εμπιστοσύνης και αυτοπεποίθησης. Από την άλλη πλευρά, ένας μέντορας που θέλει να καθορίσει πάρα πολλά για τα παιδιά, θα βιώσει σύντομα αντίσταση από το παιδί. Τα UASC έχουν συνηθίσει να φροντίζουν τον εαυτό τους κατά τη διάρκεια της φυγής τους προς την Ευρώπη και νιώθουν, κατά κάποιον τρόπο, ώριμα και ανεξάρτητα. Η ψυχική ανθεκτικότητά τους ενισχύεται όταν ο μέντορας επιδεικνύει σεβασμό στην ανεξαρτησία τους και τα αφήνει να επηρεάζουν μόνα τους την κατάστασή τους.

Τα UASC χρειάζονται χρόνο και θετικές εμπειρίες για να δουν ότι οι μέντορες μπορούν να τους προσφέρουν δέσμευση και υποστήριξη, παρόλο που πληρώνονται για αυτό. Να είστε αξιόπιστοι σε αυτά που λέτε και κάνετε. Δείξτε ότι και εσείς οι ίδιοι εμπιστεύεστε το παιδί. Πρέπει να στοχεύουμε σε μια αξιόπιστη συμβουλευτική σχέση.

Ο μέντορας είναι χρήσιμο να κατανοεί τα ασυνόδετα παιδιά και την ανάγκη τους για καθοδήγηση για να γίνει σωστή καθοδήγηση από την αρχή και έτσι να προωθηθεί η ανάπτυξή τους προς την ανάρρωση και την ανεξαρτησία. Μια πολιτισμικά ευαίσθητη στάση είναι απαραίτητη για την επαφή με το παιδί πρόσφυγα και την οικογένειά του και για την ανταπόκριση στις ανάγκες και τα κίνητρά του. Είναι επίσης απαραίτητη για την προώθηση της ανάπτυξης, για την εξάλειψη τυχόν απειλών που μπορεί να την βλάψουν και για την εξεύρεση λύσεων, όποτε αυτό απαιτείται.

2.4 Πολιτισμικά ευαίσθητη καθοδήγηση

Πολιτισμική ευαισθησία κατά την καθοδήγηση των ασυνόδετων παιδιών είναι η ικανότητα να ενδιαφέρεται κανείς πραγματικά για το πολιτισμικό υπόβαθρο του παιδιού και της οικογένειάς του. Περιλαμβάνει την ικανότητα να αναγνωρίζουμε και να αποδεχόμαστε τις πολιτισμικές διαφορές χωρίς να κρίνουμε, να έχουμε επίγνωση της διαπολιτισμικής ευαισθησίας και να εφαρμόζουμε αυτές τις πολιτισμικές δεξιότητες στην επικοινωνία (Deardorff, 2006). Η καθοδήγηση με πολιτισμικά ευαίσθητη στάση σημαίνει ότι προσπαθείτε να επιδείξετε ενσυναίσθηση στους κανόνες και τις αξίες του άλλου. Βρίσκεστε δηλαδή νοητικά στη θέση του άλλου, όπως ακριβώς είναι, χωρίς να χρειάζεται να υιοθετήσετε αυτούς τους κανόνες και τις αξίες. Αυτό απαιτεί διορατικότητα και την ικανότητα να αναγνωρίζουμε και να σχετικοποιούμε τους δικούς μας κανόνες και τις δικές μας αξίες.

Διαπολιτισμικές δεξιότητες

Η εργασία σε ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον απαιτεί την ικανότητα κατανόησης του συστήματος αξιών του άλλου. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εξοικειωθείτε με αυτό, ή να είστε πρόθυμοι να εξοικειωθείτε με αυτό, για να παρέμβετε. Πρέπει να είστε σε θέση να παραμερίσετε το προσωπικό σας σύστημα αξιών εκείνη τη στιγμή. Επομένως, πρέπει πρώτα να αναγνωρίσει κανείς τους δικούς του κανόνες και αξίες και να έχει επίγνωση της δικής του κουλτούρας. Τότε μπορεί να σχετικοποιήσει τα πράγματα, γεγονός που διευκολύνει την κατανόηση άλλων πολιτισμικών κανόνων και αξιών. Επιπλέον, η στάση του μέντορα πρέπει να βασίζεται στην επίγνωση, την αναγνώριση και τη σχετικότητα του ίδιου του συστήματος αξιών του. Το να είσαι ανοιχτός, να ενδιαφέρεσαι και να σέβεσαι τους κανόνες και τις αξίες του άλλου ονομάζεται πολιτισμική ευαισθησία ή πολιτισμική ενσυναίσθηση.

«Εκφράστε μια ανοιχτή και ειλικρινή στάση, χωρίς προκαταλήψεις· να έχετε περιέργεια, με σεβασμό για το υπόβαθρο του πελάτη. Τολμήστε να κάνετε ερωτήσεις σχετικά με αυτό το υπόβαθρο. Προσπαθήστε να έχετε επίγνωση των πιθανών μεροληψιών και των δικών σας αυταπαόδεικτων θεωρήσεων.» (Bellaert, 2018)

Είναι σημαντικό να δείχνεις ενδιαφέρον και να έχεις ανοιχτή στάση όταν έρχεσαι σε επαφή με νέους. Η «καλή» ή «αυθεντική» επικοινωνία τούς κάνει να αισθάνονται ότι υποστηρίζονται από τον μέντορα. Η επικοινωνία αποτελεί τη βάση για να έχετε μια καλή εικόνα για τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες του παιδιού. Να είστε διαθέσιμοι και φυσικά παρόντες για το παιδί. Να ακούτε και να αναγνωρίζετε τι λέει. Με αυτόν τον τρόπο μπορείτε να εξηγήσετε βήμα προς βήμα πώς λειτουργούν τα πράγματα σε «αυτή τη νέα χώρα». Αφήστε τα παιδιά να νιώσουν ότι είναι εντελώς εντάξει έτσι όπως είναι. Ότι έχουν τον χρόνο να εξερευνήσουν τα πράγματα και να κάνουν λάθη. Οι νέοι το εκτιμούν όταν δείχνετε πραγματικό ενδιαφέρον, μαθαίνουν τη γλώσσα τους ή προσπαθείτε να αποκτήσετε τις συνήθειές τους.

Για παράδειγμα, να ξέρετε πώς να πείτε «Πώς είσαι;» στη γλώσσα του παιδιού. Ή ετοιμάστε μαζί ένα γεύμα από την πατρίδα του παιδιού. Τα παιδιά μπορεί να αισθάνονται πιο άνετα όταν κάνουν πράγματα αντί να μιλούν. Τους αποσπά την προσοχή από αυτό που σκέφτονται ή από αυτό που τους προκαλεί στρες. Είναι επίσης ευκολότερο για τους νέους να μοιράζονται τις σκέψεις τους ενώ κάνουν μια δραστηριότητα από κοινού.

Η σημασία της ευρύτερης οικογένειας

Τα UASC γενικώς προέρχονται από τη λεγόμενη κολлекτιβιστική κουλτούρα, ή «κουλτούρα του εμείς» (“we-culture”), γνωστή επίσης και ως κουλτούρα της ευρύτερης οικογένειας. Μπορεί κανείς επίσης να συναντήσει πολλά χαρακτηριστικά της κουλτούρας της ευρύτερης οικογένειας στη νότια Ευρώπη, ενώ στη βορειοδυτική Ευρώπη κυριαρχεί κυρίως μια ατομικιστική κουλτούρα, ή «κουλτούρα του εγώ» (“I-culture”) (Schippers et al., 2019). Σημαντική πτυχή αυτής της οικογενειακής κουλτούρας είναι η σπουδαιότητα που έχει η συμβολή των παιδιών προσφύγων στην ευημερία και την τιμή της οικογένειας. Άλλη σημαντική πτυχή είναι τα παιδιά να μην θέλουν να ντροπιαστούν, ή να ατιμάσουν την οικογένεια. Ονομάζεται επομένως και «κουλτούρα της τιμής». Αυτό έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με τη δυτική «κουλτούρα του εγώ», η οποία εστιάζεται στην ατομική ανάπτυξη του παιδιού, στα ταλέντα και τις δυνατότητές του. Η καθοδήγηση των παιδιών που προέρχονται από μια κουλτούρα ευρύτερης οικογένειας σημαίνει επίσης ότι θα υπάρχει επαφή με την οικογένειά τους. Αυτή η επαφή γίνεται με πολιτισμικά ευαίσθητο τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη θέματα όπως η δυσπιστία, η ντροπή και η σπουδαιότητα της τιμής.

Ενοχή και ντροπή

Υπάρχει μια ενδιαφέρουσα διαφορά μεταξύ της κολлекτιβιστικής και της ατομικιστικής κουλτούρας σε σχέση με τις ενοχές και την ντροπή. Σχετίζεται με την ανάπτυξη της συνείδησης και με το τι ενδείκνυται ως παρέμβαση σε καταστάσεις αρνητικής ή ανομολόγητης συμπεριφοράς. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε μια κολлекτιβιστική κουλτούρα δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην ντροπή, ενώ σε μια ατομικιστική κουλτούρα το βάρος πέφτει στην ενοχή. Όταν ένα άτομο έχει συμπεριφερθεί με λάθος τρόπο σε μια κολлекτιβιστική κουλτούρα, ντροπιάζεται ολόκληρη η οικογένεια. Με ένα λάθος βήμα ντροπιάζεται και ρεζιλεύεται ο ίδιος, αλλά και η ομάδα. Οι ατομικιστικές κουλτούρες λειτουργούν περισσότερο ως κουλτούρες της ενοχής. Εάν κάποιος δεν ακολουθεί τους κανόνες, αισθάνεται ένοχος και καθοδηγείται από την ίδια τη συνείδησή του: το λάθος βήμα οδηγεί σε ενοχές και σε απώλεια του αυτοσεβασμού. Σε μια τυπική κουλτούρα της ντροπής, αυτό που πιστεύουν οι άλλοι έχει πολύ μεγαλύτερη επιρροή στη συμπεριφορά από ό,τι πιστεύει το άτομο. Η επιθυμία να προστατευτεί η τιμή της (ευρείας) οικογένειας ή της κοινότητας και να αποφευχθεί η ντροπή είναι ένα από τα σημαντικότερα θεμέλια μιας κουλτούρας της

ντροπής. Στους ατομικιστικούς, δυτικούς πολιτισμούς, η ντροπή είναι πιο πιθανό να θεωρηθεί ως το «κακό» και η ενοχή ως το «καλό» ηθικό συναίσθημα.

Σηματική αναπαράσταση

Κολεκτιβιστική κουλτούρα	Ατομικιστική κουλτούρα
Κύριος στόχος: προστασία της τιμής της οικογένειας	Κύριος στόχος: καθαρισμός της συνείδησης με αναγνώριση του λάθος βήματος
Η ντροπή είναι το σωστό συναίσθημα.	Η ντροπή είναι το λάθος συναίσθημα.
Η ενοχή είναι το λάθος συναίσθημα.	Η ενοχή είναι το σωστό ηθικό συναίσθημα.
Εάν ομολογήσεις την ενοχή σου, ντροπιάζεις την τιμή της οικογένειας.	Εάν ομολογήσεις την ενοχή σου και τιμωρηθείς, μπορείς «να συνεχίσεις».
Με την άρνηση, δείχνεις ότι ντρέπεσαι για αυτό που έκανες.	Με την ειλικρίνεια (εξομολόγηση), αναγνωρίζεις τα λάθη και τα παραδέχεσαι.

Τα ασυνόδευτα παιδιά γενικά προέρχονται από κολεκτιβιστικές κοινωνίες, με ένα συσχετισμένο ενδιαφέρον που συνδέεται με την οικογενειακή τιμή και τη ντροπή. Μία από τις μεγάλες αξίες που τις χαρακτηρίζουν είναι ότι με την άρνηση της υποτιθέμενης «κακής συμπεριφοράς» δείχνει κανείς ότι ντρέπεται για αυτό που έχει κάνει, μη θέλοντας να αμαυρώσει την τιμή της οικογένειας με τη συμπεριφορά του. Η ομολογία θα σήμαινε ότι παραδέχεται την ντροπή του και έτσι αμαυρώνει την τιμή της οικογένειας.

Ο δικαστής ρώτησε το αγόρι γιατί συνέχιζε να αρνείται ότι είχε κλέψει, ενώ τα πλάνα από την κάμερα έδειχναν ξεκάθαρα ότι το έκανε αυτός. Η απάντησή του: «Αν παραδεχτώ ότι το έκανα, θα φαίνεται σαν να μην ντρέπομαι. Τότε προσβάλλω ανοιχτά την τιμή της οικογένειάς μου. Ντρέπομαι πολύ, οπότε δεν μπορώ να το παραδεχτώ».

Εάν ζητηθεί από ένα παιδί κολεκτιβιστικής κουλτούρας, πόσο μάλλον εάν του απαιτηθεί, να ζητήσει συγγνώμη, το παιδί κολλάει. Για κάποιον που προέρχεται από την κουλτούρα της ντροπής, η πρώτη του επιθυμία είναι η αποκατάσταση της σχέσης και επομένως η απαλλαγή από τη ντροπή. Κατά τη διάρκεια συνομιλίας, σε χώρο φιλοξενίας αιτούντων άσυλο, μεταξύ ενός UASC και του μέντορά του σχετικά με μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά, ένα παιδί από κολεκτιβιστική κουλτούρα προσπαθεί να αποκαταστήσει πρώτα τη σχέση: «Τα πάμε πάντα καλά». Ωστόσο, ο μέντορας, που προέρχεται από μια ατομικιστική κουλτούρα, θέλει πρώτα να συζητήσει το πρόβλημα και να αναζητήσει λύσεις μέσω συγγνώμης, συμφωνιών ή κυρώσεων. Ένα παιδί από κολεκτιβιστική κουλτούρα προτιμά να αποφεύγει τέτοιες αντιπαραθέσεις και αναζητά έναν πιο έμμεσο τρόπο για να λύσει τη σύγκρουση ή το πρόβλημα. Για παράδειγμα, φεύγει τρέχοντας κατά τη διάρκεια της αντιπαραθέσης, αλλά μετά συνεχίζει να κάνει κάθε είδους δουλειά του σπιτιού. Αυτός είναι ο τρόπος, με τον οποίο προσπαθεί να αποκαταστήσει εμμέσως τη σχέση με τον μέντορά του.

Τα ασυνόδευτα παιδιά θα συνηθίσουν στους δυτικούς τρόπους όσο περνά ο καιρός και θα κινούνται μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών. Στα πρώτα στάδια, όμως, είναι σίγουρα χρήσιμο να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε την κουλτούρα της ντροπής και να διατηρήσουμε επαφή με τα παιδιά, ειδικά σε περίπτωση λανθασμένων ενεργειών από μέρους τους.

2.5 Εμπορία ανθρώπων

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι αιτούντες άσυλο δεν επιτρέπεται να εργάζονται. Τα παιδιά έχουν ακόμη λιγότερα δικαιώματα ή ευκαιρίες στην εργασία. Αυτό, σε συνδυασμό με την έλλειψη γονικής επίβλεψης, καθιστά τα ασυνόδευτα παιδιά ιδιαίτερα ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων. Η ανάγκη να στείλουν χρήματα στην οικογένειά τους, να εξοφλήσουν έναν διακινητή, να πληρώσουν το ταξίδι της οικογένειας για την οικογενειακή επανένωση, ή να επιβιώσουν ως άστεγοι, τα καθιστά εύκολα θύματα εκμετάλλευσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι ο όρος εκμετάλλευση είναι ένας γενικός όρος που περιλαμβάνει την εκμετάλλευση ανθρώπων μέσω της καταναγκαστικής πορνείας ή άλλων μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης, της καταναγκαστικής εργασίας ή παροχής υπηρεσιών, της δουλείας και παρόμοιων πρακτικών, καθώς και της αφαίρεσης και πώλησης των οργάνων κάποιου. Η εμπορία και η παράνομη διακίνηση ανθρώπων θεωρούνται συχνά εναλλάξιμοι όροι. Ωστόσο, αυτά τα εγκλήματα είναι πολύ διακριτά μεταξύ τους όσον αφορά τη θυματοποίηση και τη βοήθεια που απαιτείται. Η παράνομη διακίνηση ανθρώπων μπορεί να οριστεί ως η παράνομη είσοδος ενός ατόμου σε μια χώρα, αφού το άτομο αυτό αποφάσισε εν γνώσει του και οικειοθελώς να ξεκινήσει το ταξίδι, του οποίου το κόστος και οι κίνδυνοι τού είναι συνήθως γνωστοί. Ο διακινητής είναι το άτομο που τους μεταφέρει παράνομα, με τη συγκατάθεσή τους. Η εμπορία ανθρώπων μπορεί να οριστεί ως «Η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, εγκατάσταση ή υποδοχή ατόμων, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής ή της μεταβίβασης του ελέγχου επί των ατόμων αυτών, μέσω απειλής ή χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής, δόλου, εξαπάτησης, κατάχρησης εξουσίας ή κατάχρησης ευάλωτης ή τρωτής θέσης, ή της προσφοράς ή αποδοχής οικονομικού ή άλλου οφέλους για την επίτευξη της σύμφωνης γνώμης ενός προσώπου, το οποίο ασκεί εξουσία επί άλλου προσώπου για τον σκοπό της εκμετάλλευσης.» Ο όρος εκμετάλλευση περιλαμβάνει, κατ' ελάχιστο, την εκμετάλλευση της εκπόρνευσης τρίτων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την καταναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της επαιτείας, της δουλείας ή πρακτικών που ομοιάζουν με εκείνες της δουλείας, της ειλωτείας, ή την εκμετάλλευση εγκληματικών δραστηριοτήτων, ή την αφαίρεση οργάνων (Khadraoui & Rijken, 2020).

Παιδί θύμα εμπορίας ανθρώπων θεωρείται κάθε άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών, το οποίο στρατολογείται, μεταφέρεται, ή μετακινείται με βίαιο τρόπο, ή στο οποίο παρέχεται στέγαση για τον σκοπό της εκμετάλλευσης, ακόμη και αν δεν υπάρχουν στοιχεία απειλής ή χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής, δόλου, εξαπάτησης ή κατάχρησης οποιασδήποτε άλλης μορφής. Σημάδια εκμετάλλευσης ασυνόδευτων ανηλίκων, αντιληπτά από άτομα που εργάζονται σε προγράμματα SIL (ή σημάδια προσαρμοσμένα στο περιβάλλον των SIL):

Μια κοινή παρεξήγηση είναι ότι η εμπορία ανθρώπων αποτελεί αποκλειστικά διασυνοριακό έγκλημα. Ως εκ τούτου, πολλοί επαγγελματίες έχουν την τάση να παραβλέπουν το γεγονός ότι η εμπορία ανθρώπων μπορεί επίσης να συμβεί εντός των συνόρων μιας χώρας. Κάθε ενέργεια που πραγματοποιείται με σκοπό την εκμετάλλευση άλλου προσώπου, μέσω εξαπάτησης, εξαναγκασμού ή απειλής, μπορεί να θεωρηθεί εμπορία ανθρώπων.

Δεδομένου ότι υπάρχει τόσο μεγάλη ποικιλία μέσων εξαναγκασμού, μορφών εκμετάλλευσης και υποβάθρων των θυμάτων, δεν υπάρχει ενιαία προσέγγιση για όλους. Ορισμένα θύματα έχουν παρασυρθεί στην Ευρώπη με την υπόσχεση ότι εκεί υπάρχουν προοπτικές. Κατά την άφιξή τους, ανακαλύπτουν ότι το πραγματικό σχέδιο ήταν η εκμετάλλευση, όπως η πορνεία ή η καταναγκαστική εργασία. Τα άτομα που ανήκουν σ' αυτή την ομάδα συχνά δυσκολεύονται λιγότερο να

αυτοπροσδιοριστούν ως θύματα και έχουν γενικώς μεγαλύτερη ευκολία να αποδεχθούν τη βοήθεια, αν και αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την (αντιληπτή) επιρροή του διακινητή επάνω τους (όπως η απειλή κατά της οικογένειας στη χώρα καταγωγής τους ή η χρήση παραδοσιακών μεθόδων πνευματισμού για την άσκηση ελέγχου στο θύμα). Άλλα θύματα μπορεί να έχουν κάποιο είδος προσωπικής σύνδεσης με τον διακινητή. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, οι διακινητές αυτοί επενδύουν στη δημιουργία μιας σχέσης εξάρτησης με το θύμα, η οποία εμποδίζει τον αυτοπροσδιορισμό του ως θύματος. Αυτό παρατηρείται συχνά στη σεξουαλική και την εγκληματική εκμετάλλευση. Για τα θύματα, είναι δύσκολο να γίνει διάκριση μεταξύ του «εξανασκαμού», της «βοήθειας σε ένα φίλο», ή του «να είσαι πιστός».

Θα ήταν χρήσιμο για το παιδί εάν οι επαγγελματίες που το περιβάλλουν είναι σε θέση να εντοπίσουν τα σημάδια της εμπορίας ή/και της διακίνησης ανθρώπων και συνεπώς να είναι σε θέση να ξεκινήσουν μια συζήτηση, ενδεχομένως και παρέμβαση, σχετικά μ' αυτήν. Δυστυχώς, τα σημάδια ποικίλλουν και επικαλύπτονται επίσης με σημάδια άλλων προβλημάτων που σχετίζονται με τους πρόσφυγες. Ωστόσο, υπάρχουν διαθέσιμα εργαλεία, στα οποία συγκαταλέγονται τα ανησυχητικά σημάδια που ενδέχεται να εκδηλωθούν από τα θύματα. Η χρήση τους συνιστάται αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί διεξοδική. Στο πλαίσιο αυτό, τα πιο συνηθισμένα σημάδια είναι η παρατεταμένη απουσία από το σπίτι, η βιαστική απάντηση σε τηλεφωνήματα (και συχνά η άμεση αποχώρηση μετά το τηλεφώνημα), η καθυστέρηση επιστροφής στο σπίτι μέχρι αργά και συχνά με κακή όψη, η απόκτηση σχετικά πολλών και ακριβών πραγμάτων, η ευερεθιστότητα και η παρατήρηση απότομων αλλαγών συμπεριφοράς.

Ο υπάλληλος που εργάζεται σε δομή SIL (π.χ. φροντιστής, κοινωνικός λειτουργός κ.λπ.) μπορεί να παρατηρήσει:

- Αλλαγές στο εσωτερικό του διαμερίσματος (νέα έπιπλα, νέα τηλεόραση, ακριβό ηχοσύστημα, τηλέφωνο ή φορητός υπολογιστής κ.λπ.)
- Αλλαγές στην εμφάνιση ενός ανήλικου (ακριβά κοσμήματα ή ρούχα, νέα τατουάζ, μώλωπες ή οποιοδήποτε σημάδι σωματικής κακοποίησης)
- Χαμηλές σχολικές επιδόσεις (αξιοσημείωτη πτώση βαθμολογίας) ή/και πολλές απουσίες (παρόλο που ο ανήλικος ξυπνά νωρίς και φεύγει από το διαμέρισμα)
- Απροθυμία για συμμετοχή στο πρόγραμμα (για παράδειγμα, αποφυγή παρακολούθησης οποιασδήποτε εξωσχολικής δραστηριότητας, που προσφέρεται μέσω του προγράμματος ή από άλλους φορείς, συνήθως με δικαιολογίες για περιορισμένο ελεύθερο χρόνο, μεγάλο φόρτο εργασίας από το σχολείο κ.λπ.)
- Ξαφνικές αλλαγές στην προσωπική υγιεινή (πολλαπλά και χρονοβόρα ντους, ή παραμέληση της προσωπικής φροντίδας και υγιεινής)
- Αλλαγές στη συμπεριφορά (εκδήλωση απείθειας προς τους κανόνες του διαμερίσματος ή του προγράμματος γενικότερα, ξαφνικές και έντονες εναλλαγές διάθεσης, σημεία κατάθλιψης, εφιάλτες ή έντονα σεξουαλικοποιημένη συμπεριφορά).

Ορισμένα από τα παραπάνω σημάδια μπορεί να συνδέονται με το γεγονός ότι ο ανήλικος πάσχει από μετατραυματική αγχώδη διαταραχή (PTSD) ή άλλη ψυχική πάθηση, καθώς και με την κατανάλωση εξαρτησιογόνων ουσιών, όπως είναι οι ναρκωτικές ουσίες. Ωστόσο, όλα τα παραπάνω σενάρια μπορεί να είναι επικίνδυνα για ένα παιδί. Τέτοιες αλλαγές συμπεριφοράς σε έναν ανήλικο αποτελούν ενδεχομένως σημάδια ότι το παιδί μπορεί να υφίσταται εκμετάλλευση με διάφορους τρόπους. Ο ανήλικος ενδέχεται να έχει εξαναγκαστεί σε εργασία, ή σε πορνεία. Μερικές φορές, το

παιδί βρίσκεται επίσης σε αδιέξοδη κατάσταση, όταν είναι υποχρεωμένο να εργάζεται υπό απάνθρωπες συνθήκες, για πολλές ώρες, υπό επισφαλείς συνθήκες, προκειμένου να αποπληρώσει ένα «χρέος» που η οικογένειά του ή το ίδιο το παιδί έχει «δημιουργήσει» μεταναστεύοντας.

Εκ πρώτης όψεως, μπορεί κανείς να αγνοήσει τη σημασία τέτοιων σημαδιών, να «εξομαλύνει» την κατάσταση, θεωρώντας ότι πρόκειται για σημάδια της εφηβείας (απειθεία, σεξουαλικοποίηση, πολλές ώρες εκτός διαμερίσματος, αλλαγές στη ρουτίνα της υγιεινής) όμως “καλύτερα να προσέχουμε, για να έχουμε”! Επομένως, εάν δεν είστε σίγουροι για το αν πρέπει να αναφέρετε κάτι που έχετε παρατηρήσει σχετικά με τη συμπεριφορά ενός ανηλίκου, ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΤΙΜΟΤΕΡΟ ΝΑ ΤΟ ΑΝΑΦΕΡΕΤΕ!

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και την εκμετάλλευση παιδιών, ανατρέξτε στα:

London Safeguarding Trafficked Children Toolkit, London safeguarding children board, London 2011, http://www.harrowlscb.co.uk/wp-content/uploads/2016/10/london_safeguarding_trafficked_children_toolkit_feb_2011.pdf

Toolkit to combat trafficking in persons. Global Programme against Trafficking in Human Beings, United Nations Office on Drugs and Crime, 2008 <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-toolkit-en.pdf>

Development of a child-rights methodology to identify and support child victims of traffic, Italy, Bulgaria, Germany, Romania, AGIS Programme 2005-2007 https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/468_505_en_original.pdf

Protocol for Identification and Assistance to Trafficked Persons and Training Kit, Anti-Slavery International 2005, <https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/16%20Protocol%20for%20Identification%20and%20Training%20Kit.pdf>

Guidelines for the identification of victims of trafficking in human being, Especially for Consular Services and Border Guards, European Commission DG Home Affairs Luxembourg: Publications Office of the European Union 2013 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/guidelines_on_identification_of_victims_1.pdf

Combating the trafficking in children for sexual purposes Questions and Answers, ECPAT 2006 [https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/191%20FAQ%20Child%20Trafficking%20\(ECPAT,%202006\).pdf](https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/191%20FAQ%20Child%20Trafficking%20(ECPAT,%202006).pdf)

The identification of victims of human trafficking in transit and destination countries in Europe A practical guideline for frontline workers, Danish Red Cross

<https://www.trafficking-response.org/wp-content/uploads/2019/03/The-identification-of-victims-of-human-trafficking-in-transit-and-destination-countries-in-Europe-English.pdf>

Uniform Guidelines for the Identification and Referral of Victims of Human Trafficking within the Migrant and Refugee Reception Framework in the OSCE Region, OSCE Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings <https://www.osce.org/cthb/413123>

2.6 Διαφορετικές φάσεις

Η καθοδήγηση που λαμβάνουν τα παιδιά τα οποία διαμένουν σε δομές SIL είναι προσαρμοσμένη στις τρεις φάσεις που σχετίζονται με τη διαδικασία της άφιξης και της ανάρρωσης από την φυγή, της ανάπτυξης και της πορείας προς την ανεξαρτησία. Κατά τη διαμονή σε δομές SIL θα δοθεί έμφαση σε διαφορετικές πτυχές της καθοδήγησης, ανάλογα με τη φάση στην οποία βρίσκεται το παιδί και τις ανάγκες του κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης. Δεν υπάρχουν απόλυτες προθεσμίες για το πότε τελειώνει μια φάση. Οι φάσεις αυτές δεν είναι πάντα γραμμικές, αλλά τις ακολουθούμε με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού. Αυτό μπορεί να απαιτεί παλινδρομήσεις μεταξύ των φάσεων ή

ορισμένων πτυχών τους. Οι δραστηριότητες που ανήκουν σε μια συγκεκριμένη φάση μπορεί να πραγματοποιηθούν σε διαφορετική φάση, δεδομένου ότι η καθοδήγηση πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στον νέο.

Για παράδειγμα, ένας νέος χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να συνέλθει από την φυγή και να «προσγειωθεί». Επομένως, η πρώτη φάση θα πάρει περισσότερο χρόνο. Από την άλλη πλευρά, εάν μεσολαβούν μόνο δύο μήνες μεταξύ της άφιξης των παιδιών και της ενηλικίωσής τους, τότε οι τρεις φάσεις θα είναι συντομότερες και θα συνδυάζονται πιο πυκνά.

Στην αρχή, στην πρώτη φάση, θα δοθεί περισσότερη έμφαση στην επαφή και τη γνωριμία με το παιδί και την οικογένεια (συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας στη χώρα καταγωγής) και, εάν είναι απαραίτητο, στην αντιμετώπιση τυχόν θεμάτων υγείας. Είναι σημαντικό το παιδί να μπορεί να αισθάνεται ασφαλές. Κατά τη δεύτερη φάση, η έμφαση δίνεται στην ενθάρρυνση της υγιούς προσωπικής ανάπτυξης. Εκτός από την παροχή ασφάλειας και προστασίας, η ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας και της ενδυνάμωσης είναι επίσης σημαντική σε αυτή τη φάση. Η τρίτη και τελευταία φάση στοχεύει στην οριστικοποίηση της καθοδήγησης και στην προετοιμασία του παιδιού (και της οικογένειας) ώστε να ζήσει ανεξάρτητα στα 18 του. Σε όλες τις φάσεις είναι σημαντικό η επαφή μεταξύ μέντορα και νέου να κάνει το παιδί να αισθάνεται ασφαλές. Τα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους ο μέντορας μπορεί να τα υποστηρίξει σε διαφορετικές καταστάσεις.

Με αυτό κατά νου, είναι σημαντικό ο νέος να καθοδηγείται από τον ίδιο μέντορα καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής του στη δομή SIL. Επιπλέον, η συνέχιση της στέγασης αποτελεί προϋπόθεση ώστε ένα ασυνόδευτο παιδί να αισθάνεται ασφαλές στη νέα χώρα διαμονής του.

Στα επόμενα κεφάλαια θα αναπτυχθούν περαιτέρω οι συγκεκριμένες δραστηριότητες της κάθε φάσης, καθώς και το τι αναμένεται από τον μέντορα και τι από το παιδί.

2.7 Συσχέτιση των πληροφοριών με τις πρακτικές σας

Πώς μπορείτε να συνδέσετε τις πληροφορίες αυτού του κεφαλαίου με την καθοδήγηση των παιδιών με τα οποία εργάζεστε; Οι μέντορες θα μπορούσαν να αναρωτηθούν τα παρακάτω:

- Σε ποιο πολιτισμικό περιβάλλον μεγαλώσατε; Και σε ποιο μεγάλωσαν οι συνάδελφοί σας; Ποιες είναι οι διαφορές και οι ομοιότητες;
- Από ποια χώρα προέρχονται οι νέοι που καθοδηγείτε αυτή τη στιγμή; Ποιο ήταν το κίνητρό τους για τη φυγή;
- Πώς θα επικοινωνούσατε με ένα παιδί στην έναρξη της διαμονής του στη δομή SIL; Και τι δεν θα κάνατε;
- Ποιες διαφορές αντιμετωπίζετε ανάμεσα στο δικό σας πολιτισμικό υπόβαθρο και σε εκείνα των παιδιών που ζουν στη δομή SIL; Πώς διαχειρίζεστε αυτές τις διαφορές;

3 Φάση πρώτη – Εγκλιματισμός και εγκατάσταση

3.1 Εισαγωγή

Όταν οι νέοι πρωτοέρχονται για να διαμείνουν στις δομές SIL, ξεκινούν την **πρώτη φάση**. Σε αυτό το στάδιο, η προσοχή εστιάζεται στο να κάνουμε τα παιδιά να αισθανθούν ασφαλή στο καινούριο τους περιβάλλον και να βγουν από την «κατάσταση φυγής». Από παιδαγωγικής άποψης, αυτό που θέλει να επιτύχει ένας μέντορας είναι να μεταδώσει στον ανήλικο το ακόλουθο μήνυμα: «Η φυγή σταματά εδώ». Σε αυτήν τη φάση, η *ανάπαυση* και η *ασφάλεια* έχουν τη μεγαλύτερη σημασία: να σταθούν στα πόδια τους, να κατατοπιστούν, να γνωριστούν και να οικοδομήσουν σχέσεις με φίλους, με τους άλλους διαμένοντες, τους μέντορες και τους επιτρόπους. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο να γνωρίσει τα σημαντικότερα έθιμα, τα πρότυπα, τις αξίες και τη νομοθεσία, ώστε να προληφθεί η τυχόν παράβασή τους από τον νέο. Ο κύριος σκοπός της φάσης αυτής είναι να αποκτήσει ο νέος ένα βασικό αίσθημα ασφάλειας.

Σε αυτή τη φάση, αυτό που θέλει ο μέντορας είναι να παράσχει ένα ασφαλές περιβάλλον, στο οποίο καλύπτονται οι βασικές ανάγκες του νέου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων σχετικών με τις ακόλουθες θεματικές ενότητες: διαβίωση και αυτοφροντίδα, δικτύωση, σχολείο και εργασία, υγεία και ευεξία, ελεύθερος χρόνος. Μέσω της παροχής ασφάλειας, σε συνδυασμό με βιωματικές δραστηριότητες στους ανωτέρω τομείς, ο μέντορας διασφαλίζει ότι ο νέος θα μπορέσει να αναπτύξει ένα βασικό αίσθημα ασφάλειας ακολουθώντας τον δικό του ρυθμό. Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρατεθούν οι κύριες δραστηριότητες του μέντορα ανά θεματική ενότητα. Σε καθεμιά από τις παραγράφους 3.3 έως 3.7 θα επικεντρωθούμε σε μία από τις παραπάνω θεματικές ενότητες. Κάθε παράγραφος αποτελείται από δύο μέρη. Πρώτα δίνεται ένα θεωρητικό υπόβαθρο, με το οποίο εξηγούνται οι πλέον σημαντικές προκλήσεις για ένα UASC στον συγκεκριμένο τομέα της ζωής. Στο δεύτερο μέρος δίνονται λεπτομερείς επεξηγήσεις για τις ενέργειες του μέντορα στην πράξη. Η παράγραφος 3.8 πραγματεύεται άλλα ζητήματα ενδιαφέροντος στο συγκεκριμένο στάδιο. Στην τελευταία παράγραφο γίνεται η σύνδεση με την επαγγελματική πρακτική του ίδιου του εργαζομένου.

3.2 Βασική Στάση

Σε αυτή τη φάση τίθενται τα θεμέλια για τις επόμενες φάσεις. Σε αυτό το στάδιο, ο μέντορας είναι ο δραστήριος και υπάρχουν πολύ λίγες απαιτήσεις από τον ίδιο τον νέο. Σε κάποιες περιπτώσεις, το παιδί έχει κάνει ένα μακρύ, στρεσογόνο ταξίδι και χρειάζεται να αναρρώσει από αυτό. Συνεπώς, η διάρκεια αυτής της φάσης δεν είναι καθορισμένη, δεδομένου ότι ο χρόνος που χρειάζεται κάποιος για να «προσγειωθεί» διαφέρει από άτομο σε άτομο. Κατά μέσον όρο, η διάρκεια είναι 3-4 εβδομάδες.

Το να παρέχεται «χρόνος προσγείωσης» στα παιδιά δεν είναι πάντα κάτι εύκολο. Οι αρχές μπορεί να πιέζουν τις οργανώσεις, έχοντας τις δικές τους προσδοκίες. Ένας από τους συμμετέχοντες στα προγράμματα εκπαίδευσης το έθεσε ως εξής: «Έχουμε μια προθεσμία, εκτός του ότι μεγαλώνει και ο ανήλικος. Έχουμε προθεσμία, πρέπει να καταθέσουμε στις αρχές ένα έγγραφο που να δηλώνει ποιο είδος υποδοχής (δηλ. σε δομή SIL ή φροντίδα σε ανάδοχη οικογένεια) είναι καλύτερο για τον νέο. Εστιάζουμε την προσοχή μας στο να ολοκληρώσουμε αυτή τη διοικητική διαδικασία εγκαίρως, αλλά εστιάζουμε επίσης και στα αγόρια και τα κορίτσια και τις ανάγκες τους. Και αυτό που ως επί το πλείστον χρειάζονται είναι ανάπαυση και ανάρρωση, όπως περιγράφεται στον οδηγό. Οπότε αυτή η διοικητική διαδικασία και οι ανάγκες των παιδιών δεν συμπλέουν αρμονικά, βρίσκονται σε αντίπερα όχθες».

Με το να έρχεται σε επικοινωνία μαζί του με κάθε δυνατό τρόπο, ο μέντορας εργάζεται προκειμένου να οικοδομήσει μια σχέση με το UASC. Σκοπός είναι να εδραιωθεί μια σχέση που να βασίζεται στον σεβασμό και την αξιοπιστία. Ο μέντορας έχει ενεργό ρόλο στην επίτευξη της επικοινωνίας και αναλαμβάνει την πρωτοβουλία ως προς τις δραστηριότητες. Ο κύριος σκοπός του είναι να αποδείξει ότι είναι αξιόπιστος. Το να συντρώγουν και να συζητούν για είδη φαγητών που συνηθίζονται στη χώρα καταγωγής αποτελεί συχνά έναν καλό τρόπο για να ξεκινήσει μια επαφή.

Παράγοντες που συμβάλλουν στη βασική αίσθηση ασφάλειας είναι: η αίσθηση ότι το παιδί είναι καλοδεχούμενο, ή ύπαρξη αρκετής ποσότητας φαγητού που του είναι οικείο, το ενδιαφέρον που δείχνουν οι άλλοι και η στήριξη που του παρέχεται. Η διευκόλυνση της επικοινωνίας με την οικογένεια επίσης βοηθά το παιδί να «προσγειωθεί» και να βιώσει ένα βασικό αίσθημα ασφάλειας. Το αίσθημα ασφάλειας βοηθά τα παιδιά να αναρρώσουν από το άγχος και τα τραυματικά γεγονότα που υπέστησαν κατά τη φυγή. Αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία μπορούν να αρχίσουν να κατατοπίζονται στο νέο τους περιβάλλον.

3.3 Διαβίωση και αυτοφροντίδα

Θεωρητικό πλαίσιο

Σε αυτήν την πρώτη φάση, δίνεται έμφαση στο να χαλαρώσει το παιδί και να του παρασχεθεί ασφάλεια. Είναι σημαντικό για το παιδί να νιώσει καλοδεχούμενο και ασφαλές στο διαμέρισμα. Το να έχει «δικό του» φαγητό σε επαρκή ποσότητα αποτελεί βασική του ανάγκη σε αυτό το στάδιο.

Αν και το κατά πόσον τα παιδιά γίνονται δεκτά στις δομές SIL ενώ βρίσκονται ακόμη εν μέσω της διαδικασίας του ασύλου ενδέχεται να ποικίλει από χώρα σε χώρα, στη συντριπτική τους πλειονότητα η δομή SIL είναι το πρώτο μέρος όπου μπορούν να ηρεμήσουν μετά τη φυγή τους. Μετά την υποδοχή εκεί, η δομή SIL αποτελεί το πρώτο μικρής κλίμακας κατάλυμα που εστιάζει αποκλειστικά και μόνο στην παροχή φροντίδας στο παιδί. Οι μέντορες μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών για στέγη, ασφάλεια και πρόοδο, δηλώνοντας ρητά: «Καλώς ήλθατε, εδώ είναι το μέρος όπου θα μείνετε και ελπίζουμε εδώ να αισθάνεστε σαν στο σπίτι σας» (Schippers et al., 2019).

Τα UASC μπορεί να υποστούν διακρίσεις στο νέο τους σπιτικό, όχι μόνο στον δρόμο ή σε καταλύματα μεγάλης κλίμακας, αλλά επίσης και σε ορισμένες περιπτώσεις όπου το χωριό ή η συνοικία μπορεί να αντιτίθεται στην παρουσία της δομής SIL. Επιπλέον, μπορεί να υποστούν διακρίσεις και από άλλα παιδιά. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα τραυματικό για εκείνα· μοιάζει σαν

ο πόλεμος και οι εχθροπραξίες να συνεχίζονται, με αποτέλεσμα να μην είναι και πάλι ασφαλή, ακόμη και στο νέο τους σπίτι.

Κατά τις πρώτες εβδομάδες μετά της άφιξή τους, τα παιδιά μένουν κυρίως μέσα στο σπίτι. Τα περισσότερα εστιάζουν την προσοχή τους στο φαγητό και τρώνε πολύ. Κάθε εβδομάδα λαμβάνουν ένα ποσό για έξοδα διαβίωσης, ώστε να προετοιμάζουν μόνα τους τα γεύματά τους. Με την πάροδο του χρόνου, το κάθε UASC θα αναπτύξει ενδιαφέρον για το νέο του περιβάλλον και θα θελήσει να συνεχίσει τη ζωή του. Στη φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων, συχνά υποτιμάται το πόσο σημαντικό είναι να υπάρχουν αρκετά τρόφιμα που να τους είναι πολύ οικεία, όπως και ο συναισθηματικός-κοινωνικός ρόλος που παίζει το φαγητό. Από τη μία πλευρά, αυτό έχει να κάνει με την έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών προτού έλθουν στη νέα χώρα, και από την άλλη με πολιτισμικές διαφορές σε σχέση με το φαγητό. Οι περισσότεροι πρόσφυγες έχουν βιώσει την έλλειψη τροφίμων κατά τη διάρκεια της φυγής. Κατά την περίοδο η οποία οδήγησε στη φυγή, πολλοί δεν είχαν αρκετό φαγητό εξ αιτίας του πολέμου και της ανέχειας. Μόλις φτάνουν στην Ευρώπη, τα παιδιά πρόσφυγες προσδοκούν να είναι ασφαλή και να έχουν αρκετό φαγητό. Η τροφή αποτελεί πρωταρχική ανάγκη, απαραίτητη για την επιβίωση. Για κάποιον που ζει στην ανέχεια, που βρίσκεται εκτεθειμένος στον πόλεμο ή που τρέπεται σε φυγή, δεν υπάρχει καμία βεβαιότητα για το εάν θα υπάρχουν καν διαθέσιμα τρόφιμα. Μόλις φτάσει ένα παιδί στην ασφάλεια, σε αυτό που θεωρεί πλούσια και ευημερούσα χώρα, ιδιαίτερα κατά την πρώτη περίοδο, εστιάζει την προσοχή του στο φαγητό και συχνά νιώθει απογοήτευση όταν αυτά που του προσφέρονται είναι πενιχρά. Τα παιδιά μπορεί να αρχίσουν να αποθηκεύουν ή να κρύβουν φαγητά και να εκδηλώσουν μεγάλη εμμονή με το φαγητό. Μία άλλη αιτία απογοήτευσης είναι ότι τα παιδιά δεν έχουν εξοικειωθεί με τα είδη φαγητού της χώρας εισδοχής. Εάν υπάρχει επαρκής ποσότητα φαγητού, η αποθήκευσή του θα πρέπει να επιτρέπεται και θα πρέπει να παρέχεται στα παιδιά η δυνατότητα να επιλέξουν να φάνε αυτά που εκείνα θέλουν, έτσι ώστε αυτόματα να μειωθεί αυτή η εμμονή με το φαγητό. Με την πάροδο του χρόνου (από λίγους μήνες μέχρι ένα έτος), τα παιδιά θα εσωτερικεύσουν τη βεβαιότητα ότι υπάρχει διαθέσιμο φαγητό και η τροφή δεν θα αποτελεί πλέον πηγή άγχους.

Σε πολλές κουλτούρες, η ώρα του κοινού φαγητού αποτελεί επίσης και μια καλή ευκαιρία για την έκφραση των συναισθημάτων μας. Το να τρώμε μαζί –να οσμίζομαστε και να γευόμαστε το φαγητό μαζί– συνδέεται με το να μοιραζόμαστε τα συναισθήματά μας και τη στοργική συντροφικότητα. Το φαγητό είναι επίσης κάτι που το μοιραζόμαστε, ένας τρόπος καλωσορίσματος. Στις δομές SIL είναι καλό να υπάρχει δυνατότητα κοινών γευμάτων. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι το να απορρίπτουμε τις διατροφικές συνήθειες του νέου, λέγοντάς του ότι αυτές δεν είναι υγιεινές, αποτελεί έμμεση απόρριψη του ίδιου, καθώς και του παρελθόντος του.

Ως μέντορας, να είστε ευαίσθητοι σε πιθανές περιπτώσεις απογοήτευσης σχετικά με το φαγητό. Να έχετε κατανόηση της σημασίας που έχει η επαρκής ποσότητα οικείου φαγητού για το παιδί. Επίσης, να δημιουργείτε ευκαιρίες όπου τα παιδιά θα μπορούν να συντρώγουν σε κοινά γεύματα.

Πρακτική καθοδήγηση

– Την πρώτη ημέρα. Ως μέντορας, πρέπει να είστε παρών την ημέρα της άφιξης. Καλωσορίστε τα παιδιά και δείξτε τους τον χώρο. Εάν ο μέντορας έχει υποστήριξη λ.χ. από κάποια υπεύθυνη φιλοξενίας, θα πρέπει να είναι κι εκείνη παρούσα. Ένας ωραίος τρόπος να κάνετε τα παιδιά να

νιώσουν καλοδεχόμενα είναι να πάτε για να ψωνίσετε φαγώσιμα μαζί και να μαγειρέψετε ένα γεύμα. Συστήστε τα παιδιά στους συγκατοίκους τους και παρακινήστε τα να δειπνήσουν μαζί. Το να φάνε μαζί με τους άλλους θα τα βοηθήσει να νιώσουν καλοδεχόμενα.

– *Διακόσμηση του δωματίου.* Υπάρχουν περιπτώσεις όπου πολλοί νέοι τοποθετούνται στο ίδιο σπίτι ταυτόχρονα. Σε αυτήν την περίπτωση, θα μπορούν να διαλέξουν μόνοι τους το δικό τους δωμάτιο. Αυτό μπορούν να το κάνουν κατόπιν συνεννόησης μεταξύ τους, ή κατ' άτομο. Συχνά, όταν κάποιος συγκατοίκος φεύγει, ακολουθεί κυκλική εναλλαγή των δωματίων και ο νεοεισερχόμενος παίρνει το δωμάτιο που απομένει. Τα δωμάτια είναι στοιχειωδώς επιπλωμένα, με ένα κρεβάτι και μία ντουλάπα. Η πρώτη εβδομάδα θα αφιερωθεί στη διακόσμηση του δωματίου, την εξερεύνηση της γειτονιάς και τη δημιουργία γνωριμιών. Η αφοσίωση των μεντόρων κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αυτής θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Η έξοδος για ψώνια μαζί, για την αγορά προσωπικών αντικειμένων, π.χ. κλινσοσκεπασμάτων και φωτιστικών, είναι ένας ωραίος τρόπος για να γνωριστείτε. Στις Κάτω Χώρες, διατίθεται ένα ποσό €130 για κάθε παιδί που ξεκινά να διαμένει σε δομή SIL. Στα παιδιά συνήθως αρέσει αυτή η δραστηριότητα, τους δίνει μια αίσθηση ότι είναι καλοδεχόμενα. Συνήθως φροντίζουν επιμελώς τα αντικείμενα που αγοράζουν.

– *Γνωριμία με τους μέντορες.* Στην αρχή η προσοχή εστιάζεται πολύ στη γνωριμία με τους μέντορες και το υπόλοιπο προσωπικό που εργάζεται στη δομή SIL. Οι νέοι μπορεί να εκφράσουν την προτίμησή τους για έναν συγκεκριμένο μέντορα, ο οποίος θα αποτελέσει τον προσωπικό τους σύμβουλο, εφόσον κάτι τέτοιο εμπίπτει στους στόχους της δομής SIL.

– *Χρήση του πλυντηρίου και καθαριότητες.* Εξηγήστε τη χρήση του πλυντηρίου και των καθαριστικών προϊόντων στο σπίτι. Διευθετήστε με τους συγκατοίκους τα θέματα σχετικά με την καθαριότητα.

– *Τα βασικά σχετικά με το φαγητό.* Δεδομένης της λειτουργίας που επιτελεί το φαγητό για τους νέους, είναι σημαντικό να έχουν πάντα πρόσβαση σε φαγητό. Βεβαιωθείτε ότι θα έχουν τη δυνατότητα να μαγειρεύουν ανά πάσα στιγμή, π.χ. μην κλείνετε την κουζίνα μετά τις 20:00. Δώστε στα παιδιά το δικό τους ντουλάπι όπου θα μπορούν να αποθηκεύουν το δικό τους φαγητό. Αφήστε εκείνα να αποφασίσουν τι θα μαγειρέψουν, ή συμπεριλάβετε τα όταν το μαγείρεμα κανονίζεται κεντρικά. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να νιώθουν ότι έχουν εκείνα τον έλεγχο.

3.4 Υποστηρικτικό δίκτυο

Θεωρητικό πλαίσιο

Τα UASC έχουν συνηθίσει να τους προσφέρεται βοήθεια από την οικογένειά τους ή από την κοινότητα. Η λήψη βοήθειας βασίζεται στις ήδη υπάρχουσες σχέσεις, οι οποίες βασίζονται κατά κύριο λόγο στο συναίσθημα. Το να υπάρχει η δυνατότητα για επικοινωνία με την οικογένεια έχει τεράστια σημασία. Τα παιδιά προέρχονται ως επί το πλείστον από πολιτισμούς με πολυμελείς οικογένειες, οπότε, ακόμη και εάν η οικογένεια βρίσκεται μακριά, αποτελεί πάντοτε κομμάτι τους. Τα περισσότερα παιδιά έχουν έλθει στην Ευρώπη προκειμένου να βοηθήσουν την οικογένειά τους και να συνεισφέρουν στην ευημερία της. Αισθάνονται ότι είναι υπεύθυνα για την οικογένειά τους και, ως εκ τούτου, επιθυμούν να καταφέρουν να αποκτήσουν άδεια διαμονής και να οργανώσουν την οικογενειακή τους επανένωση, καθώς και να βγάλουν χρήματα για να στείλουν πίσω στην πατρίδα. Καθώς τα παιδιά αυτά ανήκουν σε μια κουλτούρα βασισμένη στην ευρύτερη οικογένεια,

είναι σημαντικό για εκείνα να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις προσδοκίες της οικογένειάς τους σε αυτόν τον τομέα.

Στις χώρες από τις οποίες προέρχονται τα παιδιά, συχνά υπάρχουν μη ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με τις πιθανότητες για την απόκτηση άδειας διαμονής, καθώς και με την γρήγορη απόκτηση μεγάλων χρηματικών ποσών ή την επίτευξη της πολυπόθητης οικογενειακής επανένωσης. Αυτό θα ασκήσει στα παιδιά μεγάλη πίεση και θα τους προξενήσει μεγάλο άγχος. Με το να έχει συχνή επικοινωνία με την οικογένειά τους και με το να δίνει έμφαση στο γεγονός ότι το παιδί δεν έχει καμία δυνατότητα να επηρεάσει τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, ο μέντορας μπορεί να συμβάλει στη μείωση των προσδοκιών σε αυτόν τον τομέα. Επίσης, είναι σημαντικό η οικογένεια να πληροφορείται ό,τι πηγαίνει καλά, ειδικά σχετικά με τις σχολικές επιδόσεις, καθώς αυτές είναι σημαντικές για τους περισσότερους γονείς.

Τα UASC συνήθως δεν είναι εξοικειωμένα με την έννοια των επαγγελματιών συμβούλων. Όπως επισημάνθηκε στο Κεφάλαιο 2, κατά το πρώτο διάστημα της διαμονής τους σε δομή SIL, τα παιδιά μπορεί να φανούν δύσπιστα απέναντι σε αυτούς τους επαγγελματίες ή να θεωρήσουν ότι το κάνουν μόνο για τα χρήματα.

Αυτός είναι και ο λόγος που είναι σημαντικό οι μέντορες να επικοινωνούν με το παιδί με βάση το ενδιαφέρον, τη δέσμευση και τον σεβασμό, και όχι μόνο επειδή αυτό είναι η δουλειά τους ή αποτελεί καθήκον τους.

Ως μέντορας, πρέπει να δείχνετε ενδιαφέρον για τις οικογένειες των νέων και να διασφαλίσετε το να μπορούν να έλθουν σε επαφή με αυτές, με τη βοήθεια των μεντόρων εάν δεν υπάρχει η δυνατότητα να το κάνουν από μόνα τους. Συμφωνείτε με τα άλλα άτομα που εμπλέκονται, όπως πχ ο επίτροπος, ποιος θα είναι αυτός που θα διατηρεί επικοινωνία με την οικογένεια και ποιος θα είναι ο ρόλος του μέντορα.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Διευκολύνετε την επικοινωνία με το δικό τους ήδη υπάρχον δίκτυο.* Ως μέντορας, βεβαιωθείτε ότι ο νέος θα αποκτήσει μια τοπική κάρτα SIM και εξηγήστε του πώς λειτουργεί. Μπορεί να χρειαστεί να τον διευκολύνετε ώστε να έχει την ευκαιρία να επικοινωνήσει με μέλη της οικογένειάς του σε κάποια άλλη χώρα, όταν αυτό είναι απαραίτητο. Επίσης, μπορεί να παράσχετε υποστήριξη στον νέο, προκειμένου να εδραιώσει και να διατηρήσει επικοινωνία με μέλη της οικογένειας που διαμένουν στην ίδια χώρα.

– *Επαφές με άλλους νέους.* Φέρτε τον νέο σε επαφή με άλλους νέους που διαμένουν στην ίδια πόλη και κατάγονται από την ίδια χώρα. Αυτοί μπορεί να παράσχουν στον νέο καθοδήγηση, ώστε να γνωρίσει την πόλη, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να αποτελέσουν τις πρώτες του κοινωνικές επαφές.

– *Συστάσεις με τους γείτονες.* Στις Κάτω Χώρες συνηθίζεται εθιμοτυπικά να συστήνεται κάποιος στους νέους γείτονες πολύ σύντομα αφού μετακομίσει κάπου. Δεδομένου ότι οι μέντορες δεν είναι παρόντες εκεί διαρκώς, θα είναι πολύ χρήσιμο τα παιδιά να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με άλλους ενήλικες που μένουν κοντά τους, εάν παραστεί ανάγκη. Επίσης, οι γείτονες θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους νέους να εξοικειωθούν με σημαντικές αξίες και κανόνες. Ωστόσο, οι γνωριμίες με τους γείτονες εξαρτώνται από τα τοπικά έθιμα και αυτό μπορεί να ποικίλει από χώρα σε χώρα.

3.5 Σχολείο και εργασία

Θεωρητικό πλαίσιο

Το να μπορούν τα παιδιά να πάνε στο σχολείο είναι ένα θέμα ουσιώδους σημασίας για την ανάπτυξή τους και την ενσωμάτωσή τους στον καινούργιο τους κόσμο. Ανάλογα με το πόσο χρόνο ο νέος έχει φοιτήσει στο σχολείο στην πατρίδα του, ο μέντορας είναι σε θέση να εκτιμήσει τι είδους καθοδήγηση χρειάζεται το UASC όταν είναι να πάει στο σχολείο. Ειδικά όταν τα παιδιά έχουν λάβει λίγη μόρφωση ή δεν έχουν πάει στο σχολείο για μεγάλο χρονικό διάστημα, μπορεί να τους είναι δύσκολο να πηγαίνουν στο σχολείο σε τακτική βάση και να είναι χρονικά συνεπή. Οι μέντορες διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο εδώ, αποτελώντας γέφυρα μεταξύ του νέου και του σχολείου. Αυτό μπορούν να το κάνουν εξηγώντας το υπόβαθρο του παιδιού και ζητώντας κατανόηση για την τυχόν καθυστερημένη έναρξη του καθημερινού σχολικού προγράμματος.

Τα συμπτώματα χρόνιου στρες και ψυχικού τραύματος διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον τρόπο που λειτουργούν τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των μαθησιακών τους λειτουργιών. Τα παιδιά, λόγω στρες ή ψυχικού τραύματος, μπορεί να εμφανίζουν μειωμένες γνωστικές ικανότητες, κάτι το οποίο τα δυσκολεύει ακόμη περισσότερο στο να προσλάβουν νέες γνώσεις. Η βίωση έντονων συναισθημάτων επίσης επηρεάζει την ικανότητά τους να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους. Τα παιδιά μπορεί να νιώσουν πελαγωμένα όταν κατακλύζονται από τις σκέψεις ή τα συναισθήματά τους. Μπορεί να αναβιώσουν εμπειρίες τους, κάτι που ελαττώνει την ικανότητά τους να θυμούνται και να απομνημονεύουν γεγονότα. Όλα αυτά μπορεί να συμβάλλουν, έτσι ώστε το παιδί να εμφανίζει απροθυμία, ειδικά κατά το πρώτο διάστημα της διαμονής του σε δομή SIL. Εκτός αυτού, πολλά παιδιά δεν κοιμούνται καλά λόγω προβλημάτων που σχετίζονται με το στρες ή το ψυχικό τραύμα, κάτι το οποίο περιορίζει την ικανότητά τους να σηκωθούν και να πάνε στο σχολείο το πρωί. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να μην επιβαρύνουμε υπέρ το δέον ένα UASC κατά την έναρξη του σχολείου. Μπορεί να χρειάζεται να ξεκινήσει ακολουθώντας ένα προσαρμοσμένο και εποικοδομητικό ημερήσιο πρόγραμμα, ή να ακολουθήσει προσαρμοσμένο πρόγραμμα φοίτησης.

Ωστόσο, είναι καθοριστικής σημασίας το UASC να πάει στο σχολείο, καθώς το να πηγαίνει στο σχολείο παίζει σημαντικό ρόλο στην ένταξή του. Επιπλέον, το να πηγαίνει στο σχολείο ενδυναμώνει την ψυχική ανθεκτικότητα του νέου και μπορεί να αποσπάσει την προσοχή του από τις έγνοιες του⁵.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Εξήγηση του σχολικού συστήματος της πόλης/χώρας και εγγραφή σε αυτό.* Αν και τα περισσότερα παιδιά έχουν μια αδρή εικόνα για την κατάλληλη για εκείνα μόρφωση, θα πρέπει πρώτα απ' όλα να μιλούν τη γλώσσα. Επομένως, είναι καλύτερο να αρκεστείτε στο πρώτο βήμα, το οποίο θα είναι η εγγραφή του παιδιού σε ένα φροντιστήριο γλωσσών/διεθνές σχολείο. Η συζήτηση για τις δυνατότητες επαγγελματικής κατάρτισης ή ακαδημαϊκής μόρφωσης θα λάβει χώρα σε μεταγενέστερο στάδιο. Κάποιες φορές απαιτείται περισσότερος χρόνος, προκειμένου τα παιδιά να ξεκινήσουν το σχολείο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, συνιστάται να αναζητηθούν εναλλακτικοί τρόποι για να τους παρασχεθεί μια δομημένη καθημερινότητα.

– *Εξήγηση του τρόπου λειτουργίας των μέσων μαζικής μεταφοράς.* Βγάλτε κάρτα μέσων μαζικής μεταφοράς, έτσι ώστε ο νέος να μπορεί να μετακινηθεί αυτόνομα μέσα στην πόλη.

⁵ Sleijpen, 2017

– *Εργασία*. Πληροφορήστε τον νέο σχετικά με την ισχύουσα κατάσταση στην περιοχή, αναφορικά με την εργασία και την παράπλευρη εργασία. Διερευνήστε τις επιθυμίες του παιδιού, καθώς και τις επιλογές του σχετικά με την εργασία. Δεν επιτρέπεται σε όλα τα κράτη μέλη τα παιδιά να έχουν (παράπλευρη) εργασία, οπότε είναι καλό να έχετε αυτό υπόψη και να ελέγξετε τους κατά τόπους ισχύοντες κανονισμούς.

– *Επαφές με το σχολείο*. Συνιστάται να συμβουλευέστε το σχολείο σε τακτική βάση και/ή να συνεργάζεστε με άτομα με τα οποία έχετε μόνιμη επαφή. Τα σχολεία μπορεί να ερμηνεύσουν εσφαλμένως τη συμπεριφορά που εκδηλώνουν οι νέοι ως απροθυμία και να τους προσεγγίσουν με τιμωρητική στάση. Ειδικά για νέους οι οποίοι δεν έχουν παρακολουθήσει το σχολείο για μεγάλο διάστημα, αυτό μπορεί να γυρίσει «μπούμεραγκ», μειώνοντας περαιτέρω την προθυμία για φοίτηση στο σχολείο. Αυτό δεν ισχύει για όλα τα παιδιά: για κάποια από αυτά, μια πιο αυστηρή προσέγγιση μπορεί να διασφαλίσει ότι θα πηγαίνουν στο σχολείο.

3.6 Υγεία και ευεξία

Θεωρητικό πλαίσιο

Τα θέματα υγείας απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή εξ αρχής. Όχι μόνον επειδή τα παιδιά μπορεί να πάσχουν από (μολυσματικές) ασθένειες, αλλά επίσης εξ αιτίας πολιτισμικών διαφορών όσον αφορά το πώς βιώνει κανείς την υγεία, όπως λ.χ. το πώς αντιλαμβάνεται την έννοια της υγείας, πώς βιώνει και πώς περιθάλπει τα συμπτώματα της ασθένειας (Orpenheim et al. 2015). Οι πρόσφυγες μπορεί να πάσχουν από νοσήματα όπως είναι η φυματίωση, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, η ψώρα, ή και να πάσχουν από παθήσεις που οφείλονται στην κακή διατροφή. Τα περισσότερα από αυτά προκαλούνται κατά τη φυγή. Τα παιδιά επίσης μπορεί να έχουν υποστεί (παλαιούς) τραυματισμούς ή ψυχολογικό τραύμα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους προς την Ευρώπη. Η υποχρεωτική μετανάστευσή τους και η ανάγκη να εγκαταλείψουν την οικογένειά τους, συχνά υπό δύσκολες ή ακόμη και επικίνδυνες συνθήκες, αφήνοντας πίσω τους το οικείο τους πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και η έλλειψη που αισθάνονται για την κοινή τους θρησκεία, είναι ιδιαίτερα στρεσογόνες. Μετά την άφιξή τους, η διαδικασία του ασύλου καθώς και η διαμονή τους σε χώρους υποδοχής αιτούντων ασύλου, που είναι ακατάλληλοι για παιδιά, προξενεί επιπρόσθετο άγχος. Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει επαρκής στέγαση για ασυνόδετους ανηλίκους, μπορεί να αναγκαστούν να μείνουν στον δρόμο. Ο μηχανισμός του στρες του παιδιού μπορεί να μεταπέσει σε τέτοια υπερδιέγερση εξ αιτίας του παρατεταμένου στρες, ώστε να μην είναι πλέον δυνατόν το παιδί να διακρίνει ξεκάθαρα τι είναι επικίνδυνο και τι όχι. Οι πρόσφυγες μπορεί να εκδηλώνουν έναν μηχανισμό του στρες σε κατάσταση υπερδιέγερσης εξ αιτίας όλου αυτού του άγχους και του ψυχικού τραύματος, ειδικότερα αμέσως μετά την άφιξη στη χώρα εισδοχής. Μεταπίπτουν σε κατάσταση υπερβολικής ή μειωμένης διέγερσης πιο γρήγορα και παραμένουν σε αυτήν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εκδήλωση συμπεριφορών αυτού του είδους πρέπει να ανιχνεύεται κατάλληλα και να αναγνωρίζεται ως τέτοια, έτσι ώστε η καθοδήγηση να προσαρμόζεται αναλόγως.

Τόσο η ασθένεια όσο και η θεραπεία της μπορεί να σημαίνει κάτι διαφορετικό για τους ασυνόδετους ανηλίκους σε σχέση με ό,τι συνηθίζεται στην Ευρώπη. Συμπτώματα όπως οι εφιάλτες, η μελαγχολία ή η ξαφνική επιθετικότητα και η υπερκινητικότητα βιώνονται και ερμηνεύονται διαφορετικά σε διάφορους πολιτισμούς. Στους περισσότερους μη δυτικούς πολιτισμούς, συνηθίζεται να ερμηνεύονται όλων των ειδών τα συμπτώματα βάσει του σώματος (σωματοποίηση). Δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των σωματικών και των ψυχολογικών συμπτωμάτων.

Τα ψυχολογικά συμπτώματα νοούνται μόνο υπό την έννοια ότι κάποιος είναι ψυχασθενής, ή παράφρων και σε πολλούς πολιτισμούς υπάρχει μεγάλο ταμπού γύρω από αυτό το θέμα. Μπορεί να αποβεί ακόμη και επιζήμιο για την τιμή της οικογένειας, το δε παιδί (καθώς επίσης και όλη η οικογένεια) μπορεί να στιγματιστεί εάν παραπεμφθεί σε ειδικό της ψυχικής υγείας. Είναι επομένως αδόκιμο να προταθούν δυτικής νοοτροπίας λύσεις χωρίς να ερωτηθεί το UASC με τον κατάλληλο τρόπο για το πώς νιώθει σχετικά με αυτό. Οι ανήλικοι γενικώς είναι επιφυλακτικοί ως προς το να αναφερθούν σε παραδοσιακές θεραπείες ή θεραπείες πνευματισμού, καθότι δεν γνωρίζουν εάν θα τους πάρουν στα σοβαρά. Αυτό μπορεί να προξενήσει ένα αίσθημα ντροπής και συνεπώς μένουν στη σιωπή. Μόλις διαπιστώσουν ότι κάτι τέτοιο είναι αποδεκτό, μπορούν πλέον να αναφέρουν π.χ. ότι πάσχουν από το «κακό μάτι» ή ότι έχουν «καταληφθεί από πνεύματα/τον διάβολο». Η λύση που επακολουθεί είναι, συνεπώς, παραδοσιακή: τα πνεύματα ή το κακό μάτι πρέπει να εξορκιστούν ή να κατευναστούν.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Καταγραφείτε σε έναν παθολόγο, φαρμακοποιό και οδοντίατρο.* Ως δομή SIL, είναι καλή ιδέα να επιλέξετε έναν μόνιμο παθολόγο και ένα φαρμακείο για τους (μελλοντικούς) διαμένοντες. Με αυτόν τον τρόπο μπορείτε να φτιάξετε στα μέτρα σας μια προσέγγιση που να δείχνει πολιτισμική ευαισθησία ως προς τις υπηρεσίες που παρέχονται από τον παθολόγο. Ως μέντορας, θα δείτε ότι βοηθά να συνοδεύετε τα παιδιά κατά το πρώτο τους ραντεβού στο ιατρείο του παθολόγου.

Ως μέντορας, να είστε ενήμεροι και να έχετε τον νου σας για συγκεκριμένα προβλήματα υγείας των παιδιών προσφύγων. Να γνωρίζετε πώς να προσεγγίζετε αυτά τα προβλήματα υγείας με μία οπτική που επιδεικνύει πολιτισμική ευαισθησία και να τα συζητάτε με τον νέο.

Συζητήστε τυχόν προβλήματα υγείας με τον νέο και επιληφθείτε τυχόν επειγόντων θεμάτων άμεσα. Διαπιστώστε κατά πόσο το παιδί έχει ήδη κάποια διάγνωση και λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή για προβλήματα (ψυχικής) υγείας, έτσι ώστε να συνεχιστεί η αγωγή του.

– *Ενδεικτικές συμπεριφορές.* Οι νέοι μπορεί να έχουν υπερευαίσθητο μηχανισμό του στρες, εξ αιτίας όλων αυτών που έχουν αντιμετωπίσει. Όπως εξηγήθηκε και πρωτίτερα, αυτό μπορεί να το εκδηλώσουν με το να έχουν υπερβολικά παθητική στάση (υποδιέγερση) ή με το να γίνονται εκτός εαυτού και αυτό να πυροδοτείται από κάτι ασήμαντο (υπερδιέγερση). Είναι σημαντικό να κατανοούμε από πού πηγάζει μια τέτοια συμπεριφορά και να αναγνωρίζουμε ότι το παιδί δεν μπορεί να κάνει και πολλά γι' αυτό εκείνη τη στιγμή. Η τιμωρητική στάση, καθώς και η επιβολή κυρώσεων κατά της συμπεριφοράς αυτής είναι αντιπαραγωγική. Μείνετε ψύχραιμοι και συζητήστε σε δεύτερο χρόνο ποια μπορεί να είναι μια εναλλακτική συμπεριφορά στο μέλλον.

– *Γεφύρωμα και χρήση διαπολιτισμικών μεσολαβητών.* Κάθε κουλτούρα έχει τη δική της προσέγγιση ως προς τα προβλήματα υγείας και τη σχετική θεραπευτική αγωγή. Δείξτε ενδιαφέρον με έναν τρόπο πολιτισμικά ευαίσθητο, κάνετε μια συζήτηση με τα παιδιά σχετικά με τα προβλήματα υγείας. Ρωτήστε το παιδί: «Πώς θα επέλυε αυτό το πράγμα η μητέρα σου τώρα;» Ως μέντορας, διαδραματίζετε έναν ρόλο γέφυρας μεταξύ της κουλτούρας από την οποία προέρχεται το παιδί και του νέου του πολιτισμικού περιβάλλοντος. Αυτό ισχύει και για τα θέματα υγείας. Έχετε τον νου σας για ενδείξεις που υποδεικνύουν ότι η δυτικού τύπου διάγνωση και θεραπεία δεν ταιριάζει με τα

βιώματα του παιδιού. Ζητήστε συμβουλές από έναν διαπολιτισμικό μεσολαβητή, ο οποίος κατανοεί το υπόβαθρο του νέου στην περίπτωση που έχετε αμφιβολίες.

– *Ψυχολογική στήριξη για στρες, μετατραυματική αγχώδη διαταραχή (PTSD), παθήσεις ψυχιατρικής φύσης.* Μην ρωτάτε σχετικά με εμπειρίες που έχει βιώσει ο νέος και δυνητικά μπορεί να είναι τραυματικές. Θεωρήστε ότι οι νέοι θα σας το πουν εκείνοι, εφόσον το θελήσουν. Δώστε πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες ως προς τη θεραπεία και κάνετε την παρατήρηση ότι οι νέοι είναι πάντοτε εκείνοι που θα αποφασίσουν οι ίδιοι εάν θα την ακολουθήσουν, ή όχι. Εργαστείτε για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης με τον τρόπο που εξηγείται στην ενότητα 3.2. Δώστε σημασία σε τυχόν ενδείξεις προβλημάτων ψυχικής υγείας και παρακολουθήστε την πορεία τους με τη βοήθεια άλλων συναδέλφων ή και για λογαριασμό τους.

– *Σεξουαλικότητα.* Η σεξουαλικότητα μπορεί να αποτελέσει ευαίσθητο θέμα συζήτησης και είναι καλύτερα να συζητείται σε μεταγενέστερο στάδιο, όταν το UASC έχει δείξει ότι σας εμπιστεύεται. Εάν δεν υπάρχει ιδιαίτερος λόγος το θέμα αυτό να συζητηθεί, δεν είναι απαραίτητο να το συζητήσετε αμέσως. Ωστόσο, είναι προς το βέλτιστο συμφέρον των ανηλίκων η ενδεδειγμένη τους πληροφόρηση σχετικά με:

- Τα όρια του σώματός τους
- Το δικαίωμά τους να δίνουν ή να ανακαλούν τη συναίνεσή τους
- Το ασφαλές σεξ (προφύλαξη και αντισύλληψη)

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω οργανώσεων, οι οποίες παρέχουν επιμορφωτικά σεμινάρια για ανηλίκους (ακόμη καλύτερα εάν υπάρχει δυνατότητα το σεμινάριο να περιλαμβάνει την πολιτισμική ευαισθησία). Ωστόσο, το ίδιο το προσωπικό των δομών SIL πρέπει να είναι άρτια ενημερωμένο σχετικά με τέτοια θέματα, σε περίπτωση που κάτι συμβεί και τα παιδιά χρειαστούν αρωγή ή καθοδήγηση. Τέλος, είναι σημαντικό να έχουμε υπόψη μας ότι μπορεί να προκύψουν σχέσεις μεταξύ συγκατοίκων ενός διαμερίσματος, είτε σε διαμερίσματα αποκλειστικά για ένα φύλο είτε σε μικτά διαμερίσματα και για τα δύο φύλα, ακόμη και στην περίπτωση που υπάρχουν κανόνες που τις απαγορεύουν ρητά. Καλό θα είναι να έχει καταρτίσει η ομάδα ένα σχέδιο, σε περίπτωση που προκύψει κάποια τέτοια κατάσταση.

3.7 Ελεύθερος χρόνος

Θεωρητικό πλαίσιο

Κάποια από τα παιδιά που διαμένουν σε δομές SIL δεν έχουν γνωρίσει ποτέ την ασφάλεια ή έχουν απολέσει την ασφάλειά τους για μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι συνεχώς επιφυλακτικά και σε επαγρύπνηση και δεν γνωρίζουν τι σημαίνει να ζεις απαλλαγμένος από τον πόλεμο, τη βία, τις απειλές και την έλλειψη τροφής. Μπορεί να χρειαστούν μεγάλο χρονικό διάστημα για να ηρεμήσουν. Ακόμη και τα παιδιά τα οποία έχουν βιώσει μια σύντομη περίοδο ανασφάλειας και αναταραχών μπορεί να δυσκολευτούν να απαλλαγούν από τα αισθήματα στρες και αναστάτωσης. Με το να τους παρέχονται δραστηριότητες που τα ηρεμούν και με το να έχουν ελεύθερο χρόνο, τους προσφέρεται ένα σημαντικό αντίβαρο στην επιβάρυνση που έχουν υποστεί (Struik, 2010). Ωστόσο, το να ηρεμήσουν δεν είναι μόνο θέμα χρόνου, συχνά πρέπει και να «μάθουν πώς να ηρεμούν» και πάλι. Επιπλέον, το ζήτημα είναι να ανακαλύψουν τι είναι εκείνο που τους παρέχει την ηρεμία, καθώς αυτό δεν είναι πάντα ίδιο με ό,τι ισχύει για τους αυτόχθονες νέους, ενώ μπορεί επίσης να ποικίλει και από τον ένα νέο στον άλλο. Το να συνεργαστείτε με τους ανηλίκους ώστε να

ανακαλύψετε τι είναι αυτό που τους βοηθά να ηρεμήσουν, ή τι έκαναν στην οικογένειά τους στην περίπτωση που αγχώονταν, μπορεί να βοηθήσει.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Ελεύθερος χρόνος.* Ρωτήστε τους ανηλικούς πώς περνούσαν τον ελεύθερο χρόνο τους στην χώρα καταγωγής τους. Υπάρχει κάποιο άθλημα που να τους άρεσε; Έπαιζαν μουσική; Σε τι ήταν καλοί; Εξηγήστε τις διάφορες επιλογές που υπάρχουν για να περάσει κανείς τον ελεύθερο χρόνο του και μιλήστε σχετικά με τον τρόπο που συνήθως το κάνουν οι νέοι στην Ελλάδα. Σε πρώτη φάση, ο μέντορας ενθαρρύνει τους νέους να ενημερωθούν για τις υπάρχουσες επιλογές προκειμένου να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους.

– *Δραστηριότητες σχετικές με την ασφάλεια των παιδιών.* Όπως π.χ. μαθήματα κολύμβησης και μαθήματα για το πώς κάνει κανείς ποδήλατο με ασφάλεια. Δυστυχώς στις Κάτω Χώρες υπάρχουν πολλά περιστατικά (παρ' ολίγον) πνιγμών επειδή οι νέοι δεν ξέρουν να κολυμπούν και έχουν άγνοια του κατά πόσον είναι ικανά να κολυμπούν. Συνιστάται λοιπόν να προσφερθούν στα παιδιά μαθήματα κολύμβησης το συντομότερο δυνατόν· ίσως είναι πιθανόν να εγγραφούν σε κάποιο μάθημα κολύμβησης, ή μπορείτε και εσείς να οργανώσετε κάτι και μόνοι σας για όλους τους διαμένοντες στις δομές SIL. Το ίδιο ισχύει και για το πώς μπορεί να διδαχθεί ο κάθε νέος να οδηγεί ποδήλατο και να το χρησιμοποιεί με ασφάλεια μέσα στην πόλη.

3.8 Άλλα σημαντικά θέματα

– *Σχέδιο δράσης.* Σε αυτή τη φάση, ο νέος ηρεμεί μετά τη φυγή του, οπότε το σχέδιο δράσης δεν χρησιμοποιείται ακόμη ως μεθοδολογία. Αυτό συμβαίνει καθώς, όπως έχει φανεί από την εμπειρία, πρέπει πρώτα να δομηθεί μια βάση εμπιστοσύνης μεταξύ του παιδιού και του μέντορα προτού μπορέσετε να συνεργαστείτε με δομημένο τρόπο. Ο μέντορας προτείνει τις περισσότερες δραστηριότητες, σε σχέση με τις παραπάνω σφαίρες ενδιαφέροντος της ζωής, σύμφωνα με τις ανάγκες του νέου.

– *Ο δικός του, μόνιμος μέντορας.* Σημείο αφετηρίας αποτελεί το να έχει ο κάθε νέος τον δικό του μέντορα ενώ, ταυτόχρονα, πολλοί μέντορες εργάζονται στη δομή SIL και θα μπορέσουν να βοηθήσουν τον νέο σε περίπτωση που δεν είναι διαθέσιμος ο δικός του μέντορας. Με το να συνεργάζεται με περισσότερα άτομα, ο νέος θα έχει στη διάθεσή του περισσότερα πρότυπα και υποστηρικτικά άτομα. Αυτό ομοιάζει με την κουλτούρα της ευρύτερης οικογένειας του UASC, στην οποία οι νέοι επιλέγουν εκτός των άλλων ποιο άτομο θα εμπιστευτούν ή σε ποιο θα προστρέξουν σε περίπτωση ανάγκης. Εάν ένας νέος δεν μπορεί να συνδεθεί με τον μέντορά του, θα πρέπει να του παρέχεται η δυνατότητα να επιλέξει κάποιον άλλο.

Στις Κάτω Χώρες οι δομές SIL είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχουν 2 μέντορες ανά κατοικία, που ο κάθε ένας είναι υπεύθυνος για τον ένα από τους δύο νέους. Όλα τα καθήκοντα δύνανται κατ' αρχήν να εκτελεστούν και από τους δύο μέντορες για όλους τους νέους. Τα παιδιά μπορούν να υποδείξουν ποιος μέντορας πιστεύουν ότι μπορεί να τα βοηθήσει καλύτερα σε σχέση με κάτι συγκεκριμένο. Εάν ο νέος επιθυμεί διαφορετικό μέντορα, αυτό είναι κάτι που σταθμίζεται ως επιλογή και η απόφαση λαμβάνεται από τον διευθυντή των δομών SIL.

– *Εξηγήστε τους διαφορετικούς ρόλους των εμπλεκόμενων.* Είναι σημαντικό να παρέχετε πολλές εξηγήσεις. Εξηγήστε τους σε τι συνίσταται η καθοδήγηση από τον μέντορα και σε ποιες περιπτώσεις

μπορεί ο ανήλικος να απευθυνθεί σε αυτόν. Όταν υπάρχουν πολλοί επαγγελματίες που εργάζονται στις δομές SIL εκτελώντας διάφορα καθήκοντα, αυτές οι διαφορές είναι καλό να συζητηθούν με τον νέο. Με αυτόν τον τρόπο μαθαίνει τις διαφορές στους ρόλους και τα καθήκοντα μεταξύ των διαφόρων εργαζομένων, έτσι ώστε να ξέρει σε ποιον να απευθυνθεί σχετικά με κάποια συγκεκριμένη ανάγκη του. Καθώς τα περισσότερα UASC δεν είναι εξοικειωμένα με την επαγγελματική παροχή αρωγής, θα πρέπει να λαμβάνετε υπόψη ότι αυτό δεν θα το κατανοήσουν αμέσως. Δεν έχουν το σχετικό πλαίσιο αναφοράς.

Στο ΝΕΟ (τα διαμερίσματα SIL του Νίδος), εκτός από μέντορες, υπάρχουν επίσης φροντιστές και υπεύθυνες φιλοξενίας. Ο φροντιστής συντηρεί το κτήριο, με τη βοήθεια των νέων που διαμένουν εκεί. Η υπεύθυνη φιλοξενίας μπορεί να τους παρέχει υποστήριξη για να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού. Αυτοί οι ρόλοι αποτελούν θέσεις μισθωτής εργασίας, αλλά δεν εργάζονται σε αυτές κοινωνικοί λειτουργοί. Δεδομένης της μη τυπικής φύσης των λειτουργημάτων τους, αυτοί οι υπάλληλοι αποτελούν γέφυρα μεταξύ του μέντορα και του νέου. Ο μέντορας με τη σειρά του αποτελεί γέφυρα μεταξύ του νέου και του επιτρόπου.

– Ο επίτροπος. Σημαντικό είναι να προγραμματιστεί το συντομότερο δυνατόν ένα ραντεβού μεταξύ του μέντορα, του επιτρόπου και του νέου προκειμένου να γίνει μια ομαδική συζήτηση μεταξύ των τριών. Αυτό αποτελεί μια εισαγωγική γνωριμία, αλλά τη χρησιμοποιείτε και για να εξηγήσετε τις διαφορές μεταξύ των ρόλων και των καθηκόντων. Ως μέντορας είστε υπεύθυνος για την καθημερινή φροντίδα, ενώ ο επίτροπος είναι νομικά υπεύθυνος για την ευημερία του νέου. Το πώς αυτή εξασφαλίζεται μπορεί να ποικίλει από χώρα σε χώρα, όπως επίσης και τα καθήκοντα που μπορεί να έχετε ως μέντορας.

3.9 Σύνδεση των πληροφοριών με τη δική σας επαγγελματική πρακτική

Πώς μπορείτε να συνδέσετε τις πληροφορίες του κεφαλαίου αυτού με τα παιδιά με τα οποία εργάζεστε; Οι μέντορες θα πρέπει να θέτουν στον εαυτό τους τα παρακάτω ερωτήματα:

- Ως μέντορας, πώς κάνετε τους νέους να αισθάνονται στο σπίτι τους; Πώς τους υποδέχεστε; Τι λένε τα παιδιά σχετικά με αυτό;
- Σε ποιο βαθμό έρχεστε εξ αρχής σε επαφή με την οικογένεια ως μέντορας; Γιατί, ή γιατί όχι; Γνωρίζετε άλλα άτομα με τα οποία το UASC διατηρεί καλή επικοινωνία;
- Πώς διατηρείτε την επικοινωνία με το σχολείο; Πώς είναι η φοίτηση των νέων που επιτηρείτε; Ποιοι παράγοντες την επηρεάζουν;
- Ποιες διαφορές στην εμπειρία σε θέματα υγείας βλέπετε μεταξύ υμών και του νέου που επιτηρείτε; Πώς συζητάτε μαζί του σχετικά με αυτό;
- Με ποιον τρόπο παρατηρείτε ότι ο νέος βιώνει στρες; Πώς διακρίνεται αυτό; Πώς το αντιμετωπίζετε αυτό, ως μέντορας;
- Πώς περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους οι νέοι που διαμένουν στην δική σας δομή SIL; Πώς τους στηρίζετε ως προς αυτό;

4 Φάση δεύτερη– Ανάπτυξη και ένταξη

4.1 Εισαγωγή

Στη **δεύτερη φάση**, η προσοχή εστιάζεται στην προσωπική ανάπτυξη με στόχο την ανεξαρτησία του ατόμου. Δίνεται έμφαση στην ενθάρρυνση προς την υγιή ατομική πρόοδο. Εκτός από την παροχή ασφάλειας και προστασίας, η ενδυνάμωση της ψυχικής ανθεκτικότητας και η εμπύχωση αποτελούν επιπρόσθετα σημαντικά θέματα κατά τη φάση αυτή.

Η μετάβαση από την εξοικείωση στη νέα κατάσταση προς την πρόοδο σηματοδοτείται χρονικά από μια τριμερή συζήτηση μεταξύ του νέου, του μέντορά του και, κατά προτίμηση, του επιτρόπου του. Το παιδί και ο μέντορας συμφωνούν σχετικά με το κατά πόσον η **πρώτη φάση** έχει ολοκληρωθεί και μπορεί να γίνει η έναρξη της **δεύτερης φάσης**. Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρατεθούν οι κύριες ενέργειες του μέντορα σχετικά με κάθε μία από τις σφαίρες ενδιαφέροντος της ζωής. Στην παράγραφο 4.2 θα επεξηγηθεί η μετάβαση από την πρώτη στη δεύτερη φάση. Στις παραγράφους 4.3 έως 4.7 θα παρατεθούν οι σφαίρες ενδιαφέροντος της ζωής. Κάθε παράγραφος θα αποτελείται από δύο μέρη. Πρώτα δίνεται ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο εξηγεί τις πιο σημαντικές προκλήσεις για ένα UASC στον συγκεκριμένο τομέα. Το δεύτερο μέρος αναφέρει αναλυτικά τις ενέργειες του μέντορα στην πράξη. Στην παράγραφο 4.8 μπορεί κανείς να βρει πληροφορίες σχετικά με το πώς εργαζόμαστε με ΛΟΑΚΤΙ+ σε μια δομή SIL. Στην παράγραφο 4.9 περιγράφονται άλλα θέματα ενδιαφέροντος σε αυτό το στάδιο. Τέλος στην τελευταία παράγραφο 4.10, γίνεται η σύνδεση με την πρακτική του ίδιου του επαγγελματία.

4.2 Μετάβαση στη δεύτερη φάση

Μετά από μια περίοδο που μπορεί να ποικίλει σε διάρκεια, αλλά διαρκεί κάπου 2-3 εβδομάδες, πραγματοποιείται μια συζήτηση μεταξύ του μέντορα και του παιδιού. Κύριος σκοπός της συζήτησης αυτής είναι να προσδιοριστεί κατά πόσον η πρώτη φάση μπορεί να ολοκληρωθεί. Κατά μέσον όρο, η φάση αυτή διαρκεί περίπου τέσσερις εβδομάδες. Δεν συνιστάται να περικόπτεται, καθότι το παιδί πραγματικά χρειάζεται χρόνο προκειμένου να «προσγειωθεί» και να εγκατασταθεί. Είναι σημαντικό να μην πιεστεί ως προς αυτό. Ως εκ τούτου, να έχετε ως σκοπό να διεξαχθεί αυτή η συζήτηση το νωρίτερο τρεις εβδομάδες μετά την εγκατάσταση. Η μόνη εξαίρεση όπου μπορεί να επισπευσθούν οι φάσεις είναι όταν ξεκινά να διαμένει ένα παιδί σε δομή SIL λίγο πριν να φτάσει στην ηλικία των 18 ετών. Εάν η **πρώτη φάση** δεν μπορεί να ολοκληρωθεί μετά από συνολικά οκτώ εβδομάδες, τότε προχωρήστε στην επόμενη φάση συμπεριλαμβάνοντας δραστηριότητες οι οποίες δεν έχουν μπορέσει να ολοκληρωθούν ακόμη (π.χ. έναρξη του σχολείου).

Κατά τη μεταβατική συζήτηση, οι νέοι ερωτώνται πώς νιώθουν, κάνοντας ανασκόπηση της πρώτης περιόδου. Ο μέντορας και ο επίτροπος επισημαίνουν στο παιδί, ο καθένας με τη σειρά του, θέματα τα οποία έχουν παρατηρήσει κατά τις πρώτες εβδομάδες. Βάσει αυτών, συμπληρώνεται το **σχέδιο δράσης** μαζί με τον νέο (βλέπε 6.1) για πρώτη φορά. Συμπεριλαμβάνει τα θέματα και τους σκοπούς πάνω στα οποία θέλει να δουλέψει ο νέος. Μαζί με άλλους εμπλεκόμενους, όπως είναι ο επίτροπος, ο μέντορας συμφωνεί σε μια δομή, στο πλαίσιο της οποίας συζητείται η πρόοδος του νέου. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω μίας τριμερούς συζήτησης κάθε έξι ή οκτώ εβδομάδες.

Κατά τη φάση αυτή, η εξέλιξη των νέων στο νέο (οικιακό) τους περιβάλλον είναι το σημείο όπου εστιάζεται η προσοχή. Τα παιδιά αναπτύσσουν τους δικούς τους ατομικούς ρυθμούς κατά την

περίοδο αυτή. Ο μέντορας θα στηρίξει τα παιδιά στην ανεύρεση ωφέλιμων τρόπων να περνούν την ημέρα τους και στο να συνηθίσουν να κάνουν τις καθημερινές δουλειές του σπιτιού. Κατά το στάδιο αυτό, ο μέντορας επισκέπτεται τον νέο αρκετές φορές μέσα στην εβδομάδα, έτσι ώστε να είναι ιδιαίτερα προσιτός. Ωστόσο, η πρωτοβουλία ως προς το ποιος θα έλθει σε επαφή με τον άλλον σταδιακά μετατοπίζεται προς το UASC. Ο μέντορας βοηθά τον νέο να κάνει ερωτήσεις και το ενθαρρύνει να σκέφτεται ιδέες και λύσεις. Κατά τον τρόπο αυτό τα παιδιά αποκτούν έναν μεγαλύτερο βαθμό ανεξαρτησίας, κατάλληλο για την πρόοδο προς την **τρίτη** φάση.

4.3 Διαβίωση και αυτοφροντίδα

Θεωρητικό Πλαίσιο

Ως μέντορας, αυτό που θέλετε να επιτευχθεί είναι να αισθάνεται το παιδί ασφαλές και καλοδεχούμενο όσο γίνεται περισσότερο προτού αρχίσει η φάση της προόδου. Αυτό δεν μπορεί πάντα να επιτευχθεί, οπότε κατά το στάδιο αυτό μπορεί ο μέντορας να καθοδηγεί ένα παιδί το οποίο δεν έχει εγκλιματιστεί πλήρως στο μέρος -το σπίτι ή τη χώρα- όπου διαμένει. Αυτό απαιτεί ευελιξία εκ μέρους του μέντορα. Οι νέοι οι οποίοι δεν έχουν ακόμη «προσγειωθεί» στη νέα πραγματικότητα, δεν θα έχουν την ικανότητα να χαρακτηρίσουν το οίκημα ως το δικό τους σπίτι. Αυτό μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο που επικοινωνούν τα παιδιά με το περιβάλλον τους. Εάν αυτό το συναίσθημα αναγνωριστεί και δοθεί προσοχή σε αυτό, τότε μπορούν να προκύψουν ξεκάθαρες συμφωνίες σε σχέση με αυτό.

Βοηθήστε τον νέο να διατυπώσει με λέξεις τι θα χρειαζόταν προκειμένου να νιώσει «σαν στο σπίτι του».

Οι νέοι που διαμένουν μαζί σε μια δομή SIL έχουν συλλογική ευθύνη για μια ασφαλή και ευχάριστη ατμόσφαιρα κατά τη διαβίωσή τους. Κάποιες φορές αυτό προκύπτει αβίαστα, ενώ κάποιες φορές οι νέοι χρειάζονται βοήθεια προκειμένου να το επιτύχουν. Κατά τη διαδικασία αυτή, υπάρχουν διάφοροι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν το συνταίριασμα μεταξύ των διαφόρων νέων που συμβιώνουν. Για παράδειγμα, ο συνδυασμός/αναλογία αγοριών και κοριτσιών, η πολιτισμική καταγωγή, η θρησκεία, η γλώσσα καθώς και το στάδιο της διαδικασίας ασύλου στο οποίο βρίσκονται. Όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορεί να έχουν προγνωστική αξία σχετικά με το κατά πόσον οι νέοι θα είναι ικανοί να συμβιώσουν με μάλλον αρμονικό τρόπο. Σε γενικές γραμμές, θα υπάρχει καλύτερο συνταίριασμα εάν αυτοί οι παράγοντες είναι παρόμοιοι σε λογικά πλαίσια και τοποθετούνται π.χ. μαζί νέοι με την ίδια πολιτισμική καταγωγή και θρησκεία. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα, οπότε είναι πάντα καλύτερο να συζητάτε αυτό το θέμα με τα ίδια τα παιδιά.

Η ομαδική συμβίωση δεν αποτελεί την καλύτερη επιλογή για όλα τους νέους. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν κατά πόσον η ομαδική συμβίωση θα αποτελέσει την καλύτερη επιλογή για τα παιδιά και εάν θα μπορέσουν καν να λειτουργήσουν από κοινού με τους συγκατοίκους τους. Κάποιοι από αυτούς τους παράγοντες ενυπάρχουν στον χαρακτήρα των νέων, άλλοι πηγάζουν από την κουλτούρα τους, ή συνδέονται με τις εμπειρίες που είχαν από άλλα παιδιά κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους. Κάποιες φορές, ένα παιδί μπορεί να επιδείξει ανάρμοστη συμπεριφορά, όπως είναι π.χ. η μη συμμόρφωση με τα συμφωνημένα ή με τα καθήκοντά του ως προς την καθαριότητα, η χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών μέσα στις δομές SIL και η πρόκληση

οχλήσεων στους γείτονες ή τους συγκατοίκους. Εάν αντιμετωπίσετε μια ανάρμοστη συμπεριφορά, πάντα να ερευνάτε την πιθανή αιτία που υποκρύπτεται. Η αιτία μπορεί να βρίσκεται σε διάφορες πτυχές της ιστορίας της ζωής ενός ανηλίκου. Προκειμένου να βοηθήσετε τον νέο σε σχέση με αυτό, είναι πρώτα απαραίτητο να καταλάβετε από πού πηγάζει αυτή η συμπεριφορά. Εάν από το παιδί λείπουν κοινωνικές δεξιότητες, αυτό είναι κάτι που μπορεί να το διδαχθεί, εάν όμως η συμπεριφορά πηγάζει από έλλειψη εμπιστοσύνης προς τον συνάνθρωπο, τότε η προσοχή πρέπει να εστιαστεί στην αποκατάσταση και την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης. Ο μέντορας ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των συγκατοίκων και προσπαθεί να συμβάλει στη δημιουργία μίας ατμόσφαιρας ασφάλειας. Διευκολύνετε τους τρόπους με τους οποίους οι νέοι θα μπορέσουν να συνεργαστούν ο ένας με τον άλλο σε σχέση με αυτό. Η κεντρική ιδέα πίσω απ' αυτό είναι ότι παρακολουθείτε την ομαδική διαδικασία και, όπου αυτό είναι εφικτό, την ρυθμίζετε. Επιπροσθέτως, ο μέντορας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο να βοηθά τους νέους να διατηρούν το περιβάλλον διαβίωσής τους καθαρό, καθώς και να τους βοηθά με την προσωπική υγιεινή. Ένας νέος μπορεί επίσης να δεχθεί βοήθεια και για να μάθει να μαγειρεύει.

Πρακτική καθοδήγηση

- *Διευκολύνετε τη λήψη συλλογικών αποφάσεων.* Ένα καλό μέσον για αυτό είναι η οικιακή συνέλευση, κατά τη διάρκεια της οποίας οι νέοι και ο μέντορας μαζί και μέσα σε καθορισμένο χρονικό πλαίσιο συζητούν σχετικά με το πώς πάνε τα πράγματα στο σπίτι. Οι νέοι ενθαρρύνονται να λαμβάνουν αποφάσεις μαζί. Ένα άλλο πιθανό εργαλείο είναι να φτιαχτεί μια ομάδα WhatsApp για τους μέντορες και τους νέους.
- *Αποφύγετε διαμάχες που μπορεί να κλιμακωθούν.* Συνηθισμένες διαμάχες στο σπίτι προκύπτουν σε σχέση με την καθαριότητα και τη διατήρηση του σπιτιού σε τάξη. Εάν διευκολύνετε την σύναψη ξεκάθαρων συμφωνιών και ελέγχετε το κατά πόσον υπάρχει συμμόρφωση με αυτές, θα αποφύγετε εκνευρισμούς μεταξύ των νέων.
- *Υποστήριξη από τον/την υπεύθυνο/η φιλοξενίας.* Λάβετε υπόψη σας την επιπρόσθετη αξία που έχει ένας/μία υπεύθυνος/η φιλοξενίας. Αυτός ο εργαζόμενος έρχεται σε επαφή με τους νέους σε μη τυπική, φιλική βάση και μπορεί να φέρει σε πέρας πρακτικά καθήκοντα μαζί με τους διαμένοντες. Αυτό συχνά προκύπτει αβίαστα, όπως θα συνέβαινε και με έναν γονέα. Για τον νέο, αυτό το άτομο αποτελεί μια προσιτή, ανεπίσημη διασύνδεση. Η πείρα έχει δείξει ότι ο νέος συχνά λέει στην υπεύθυνη φιλοξενίας πράγματα τα οποία δεν λέει στον μέντορα.
- *Το μαγείρεμα ενός γεύματος ως ευκαιρία για να έλθετε σε επαφή.* Το να μαγειρεύει κανείς μαζί με άλλους αποτελεί ωραίο τρόπο για να γνωριστεί μαζί τους. Ο μέντορας και/ή η υπεύθυνη φιλοξενίας διδάσκει τους νέους που δεν ξέρουν να μαγειρεύουν πώς γίνεται η προετοιμασία ενός γεύματος, και ταυτόχρονα τα ενημερώνει σχετικά με την υγιεινή διατροφή. Η συζήτηση σχετικά με τη διατροφική κουλτούρα στη χώρα καταγωγής μπορεί να αποτελέσει ωραίο θέμα συζήτησης.
- *Επισκευάζετε μαζί πράγματα στο σπίτι.* Να το κάνετε αυτό, όποτε είναι δυνατόν, μαζί με τους διαμένοντες στις δομές SIL. Κατ' αυτόν τον τρόπο το παιδί μπορεί να μάθει πώς να επιλύει τεχνικά μικροπροβλήματα στο σπίτι: π.χ. πώς φτιάχνεται μια ασφάλεια που έχει καεί, πώς γίνεται επαναφορά του Wi-Fi ή πώς αλλάζεται ένας λαμπτήρας. Αυτό μπορεί να γίνει μαζί με τον μέντορα, αλλά εάν υπάρχει φροντιστής που συνεργάζεται με τη δομή SIL, τότε μπορεί να φέρει σε πέρας αυτό το καθήκον και ο φροντιστής. Ο φροντιστής μπορεί να ζητήσει από τον νέο να βοηθήσει σε δουλειές στο σπίτι όπως είναι η κηπουρική και το βάψιμο. Αυτό επίσης διδάσκει τους νέους να επωμίζονται τις ευθύνες τους σχετικά με τον χώρο όπου διαβιούν.

– *Γειτονιά*. Ο μέντορας συνοδεύει το παιδί στην πρώτη του συνάντηση με τους γείτονες (αυτό κάποιες φορές έχει ήδη γίνει από την πρώτη φάση). Στα παιδιά που διαμένουν σε δομή SIL επίσης επιτρέπεται να προσκαλέσουν τους γείτονες στο δικό τους σπίτι, αυτό είναι κάτι που εξαρτάται από τις τοπικές πολιτισμικές εθιμοτυπίες.

4.4 Υποστηρικτικό δίκτυο

Θεωρητικό πλαίσιο

Σχετικά με το υποστηρικτικό δίκτυο, δίνεται προσοχή στο κοινωνικό περιβάλλον του νέου με πολλούς τρόπους. Αυτό αντανακλάται και από την συμμετοχή της οικογένειας στην καθοδήγηση και τη διεύρυνση του δικτύου του νέου στην χώρα διαμονής.

Είναι ζωτικής σημασίας για τα παιδιά να έχουν τη δυνατότητα να έρχονται σε επικοινωνία με την οικογένειά τους, εφόσον το επιλέξουν. Κάποια από τα παιδιά έχουν διαφύγει από τις οικογένειές τους και δεν επιθυμούν να έχουν καμία επαφή. Ως μέντορας, αναπληρώνετε μέρος του ρόλου των βιολογικών τους γονέων. Παρά την έλλειψη της φυσικής παρουσίας τους, οι γονείς και οι λοιποί στενοί συγγενείς ασκούν επιρροή στον νέο. Αν και η οικογένεια δεν εμπλέκεται σε καθημερινή βάση και δεν υπάρχει φυσική της παρουσία, είναι σημαντικό να την κάνουμε να συμμετέχει. Ο μέντορας μπορεί να το κάνει αυτό ρωτώντας τον νέο τι άποψη έχει η οικογένειά του για κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Αυτό αποκαλείται νοερή συμμετοχή της οικογένειας (Schippers et al., 2019).

Νοερή συμμετοχή της οικογένειας:

«Εάν μπορούσαμε να μιλήσουμε με τον παππού σου τώρα, τι θα σε συμβούλευε;»

«Πώς θα το επέλυαν αυτό στην πατρίδα σου;»

«Ποιο θα έπρεπε να είναι το επόμενο βήμα, κατά τη γνώμη της μητέρας σου;»

Κάποιες φορές, οι λύσεις που προτείνονται από τα παιδιά και τις οικογένειές τους μπορεί να λειτουργήσουν πολύ αποτελεσματικότερα από τις λύσεις που προτείνονται από τους επαγγελματίες που εργάζονται στις δομές SIL. Επίσης, η οικογένεια διαδραματίζει σημαντικό ρόλο εάν το αίτημα ασύλου απορριφθεί και το παιδί θα πρέπει να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Η οικογένεια συχνά μπορεί να σκεφθεί ποιο είναι το καλύτερο που πρέπει να γίνει σε τέτοιες περιπτώσεις. Φυσικά όταν η διαδικασία του ασύλου καταλήγει στη χορήγηση άδειας διαμονής και ξεκινήσει μια διαδικασία οικογενειακής επανένωσης, η συνεργασία με τα μέλη της οικογένειας του νέου είναι επίσης πολύ σημαντική. Τα παιδιά πρόσφυγες και οι γονείς τους συχνά έχουν μια μη ρεαλιστική εικόνα σε σχέση με την αργή, γραφειοκρατική διαδικασία του ασύλου και της οικογενειακής επανένωσης. Αυτό μπορεί να κάνει την οικογένεια να μετανιώσει για την απόφασή της να στείλει το παιδί μακριά και να μείνει χώρια του για τόσο μεγάλο διάστημα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου η οικογένεια κάνει επώδυνες δηλώσεις προς τον νέο, όπως π.χ. να ζητά από το παιδί να επιστρέψει, να του λένε ότι ο πόλεμος πλησιάζει, ή ότι τα χρήματα τελειώνουν. Αυτό μπορεί να προξενήσει στρες στο παιδί, να το κάνει να νιώσει έλλειψη ασφάλειας, να αισθανθεί ανασφαλές, ο δε μέντορας πρέπει να το έχει υπόψη του. Τι παρατηρείτε ως προς τη συμπεριφορά των νέων αφού έλθουν σε επικοινωνία με τους γονείς τους; Τι λέει το παιδί όταν το θέμα της συζήτησης πηγαίνει προς την πίεση εκ μέρους της οικογένειας, ή τις προσδοκίες, με τις οποίες η οικογένεια επιβαρύνει το παιδί;

Εκτός από τη διατήρηση της επικοινωνίας με την οικογένεια, η οικοδόμηση ενός υποστηρικτικού δικτύου αποτελεί μια επιπρόσθετη δραστηριότητα με την οποία ασχολούμαστε σε αυτό το στάδιο. Με την υποστήριξη του μέντορα, οι νέοι στοχεύουν στη διεύρυνση του δικτύου τους. Ο μέντορας προσπαθεί να αποκομίσει μια γενική εικόνα των κοινωνικών επαφών του νέου και επενδύει στη γνωριμία με άτομα που είναι σημαντικά στη ζωή του ανηλίκου. Ο μέντορας θα ψάξει για «κολλητούς» φίλους ή εθελοντές που θα υποστηρίξουν το παιδί αφού γίνει 18 ετών. Από τη στιγμή που θα επιτευχθεί αυτό, το επαγγελματικό πλαίσιο αποσύρεται. Οι εθελοντές και οι λοιπές κοινωνικές επαφές μπορούν να διαδραματίσουν εν μέρει αυτόν τον ρόλο και να βοηθήσουν τον νέο κατά τη μετάβασή του στην ενήλικη ζωή.

Επιπλέον, σχετικά με τη διεύρυνση του δικτύου του, ο ανήλικος θα κάνει φιλίες στο σχολείο ή στη γειτονιά. Δείξτε ενδιαφέρον για τους φίλους των παιδιών και προσπαθήστε να γνωριστείτε. Ενθαρρύνετε τους νέους να προσκαλούν τους φίλους και τους γνωστούς τους, έτσι ώστε να μπορέσετε να τους γνωρίσετε ως μέντορας. Το να επενδύουμε στη διατήρηση μιας καλής επαφής με το δίκτυο του παιδιού μπορεί να φανεί χρήσιμο σε περίπτωση που ο νέος χρειαστεί επιπλέον υποστήριξη.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Εμπλοκή της οικογένειας στην καθοδήγηση.* Η διατήρηση επικοινωνίας με την οικογένεια στη χώρα καταγωγής θα ενισχύσει την καθοδήγηση την οποία μπορείτε να παράσχετε ως μέντορας. Ως εκ τούτου, είναι σάφρον να παρέχεται στους νέους η δυνατότητα να πραγματοποιούν κλήσεις προς τους γονείς τους και τα άλλα μέλη της οικογένειας στη χώρα καταγωγής τους εάν εκείνα δεν έχουν αυτήν τη δυνατότητα. Οι γονείς ασκούν επιρροή στον νέο και καλό είναι αυτό να το καταλάβουμε και να είμαστε σε θέση να το χρησιμοποιούμε όταν είναι απαραίτητο. Κάποιες φορές η οικογένεια θα μπορεί να μιλήσει Αγγλικά, αλλά εάν όχι, είναι σκόπιμο να προτιμάται η χρήση διερμηνέα παρά να επιτρέπεται στον νέο να διερμηνεύει τα λεγόμενα.

– *Οικογένεια στη χώρα διαμονής.* Συχνά ένα παιδί έχει συγγενείς, όπως π.χ. θείους, θείες, αδελφούς και αδελφές, οι οποίοι μένουν ήδη στη χώρα εισδοχής. Συζητήστε με τον νέο σχετικά με το ποιους συγγενείς που γνωρίζει είναι αυτοί με τους οποίους θα μπορείτε να έλθετε σε επικοινωνία για λογαριασμό του. Εξηγήστε του ότι θέλετε να έλθετε σε επικοινωνία με τα άτομα αυτά γιατί μπορεί να του προσφέρουν υποστήριξη. Είναι σημαντικό να μην επιβάλετε την επιθυμία σας στον νέο και να σεβαστείτε τις επιθυμίες του σε περίπτωση που δεν επιθυμεί να έλθετε σε επαφή με τους συγγενείς του.

– *Άτυπο δίκτυο υποστήριξης μετά τα 18.* Όπως αναφέρθηκε, είναι σημαντικό να επενδύσετε σε ένα άτυπο δίκτυο υποστήριξης. Ως μέντορας, να παίρνετε πρωτοβουλίες και να αναζητάτε ενεργά ευκαιρίες προκειμένου, για παράδειγμα, να συνταιριάζετε ένα παιδί με μια ανάδοχη οικογένεια και/ή με έναν ομόγλωσσο φίλο.

4.5 Σχολείο και εργασία

Θεωρητικό πλαίσιο

Προκειμένου να κάνει μια επιτυχημένη αρχή στη νέα χώρα, είναι σημαντικό για τον νέο να δουλέψει πάνω στο μέλλον του. Το σχολείο και η εργασία αποτελούν τα πλέον σημαντικά εργαλεία για αυτό. Οι περισσότεροι υπήκοοι τρίτων χωρών, τόσο οι γονείς όσο και τα παιδιά, θεωρούν τη μόρφωση εξαιρετικά σημαντική. Η μόρφωση θεωρείται ένα μέσο προς ένα καλύτερο μέλλον. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η κύρια κινητήριος δύναμη για μια καλή, διαρκή σχολική σταδιοδρομία

υπάρχει ήδη. Το να αρχίσει ο νέος το σχολείο και να αναλάβει τις δεσμεύσεις του είναι κάτι που γίνεται πιο δύσκολο όταν η μόρφωση δεν αποτελεί προτεραιότητα γι' αυτόν. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό δεν προξενείται από απροθυμία του παιδιού. Συχνά υπάρχουν υποκείμενοι παράγοντες που εμπλέκονται: πράγματα που σχετίζονται με τη φυγή, με τη διαδικασία του ασύλου, και με το ότι είναι μακριά από την οικογένειά του. Επίσης, το παιδί μπορεί να μην είναι εξοικειωμένο με αυτές τις δομές εκπαίδευσης και τις προσδοκίες που σχετίζονται με αυτές.

Κατά την πρώτη φάση, το σχολείο εισάγεται κατά προτίμηση με χαμηλό προφίλ: με μια εισαγωγή στις μεθόδους που εφαρμόζονται, μια περίοδο προσαρμογής και προσβάσιμο εκπαιδευτικό υλικό. Αρχικά το σχολείο δεν προσδοκά πολλά από τον νέο. Κατά τη διάρκεια της φάσης ανάπτυξης αυτό αλλάζει και ο νέος θα πρέπει να διαχειριστεί ένα κανονικό πρόγραμμα, τις εργασίες για το σπίτι, τις συνήθεις αξιολογήσεις διαγωγής και την καθημερινή παρακολούθηση στο σχολείο. Αν και αυτός ο δομημένος τρόπος εγγραφής του UASC στο σχολικό σύστημα είναι προτιμότερος, δεν είναι κάτι που ισχύει για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν πάντα θέσεις στα προπαρασκευαστικά τμήματα. Από εκεί και πέρα θα διευκρινιστεί σε ποιο βαθμό είναι το παιδί έτοιμο για τις καθημερινές του δραστηριότητες σε μαθησιακό επίπεδο, καθώς επίσης και σε συναισθηματικό και σε πρακτικό επίπεδο. Τα περισσότερα UASC δεν είναι συνηθισμένα πλέον στο να πηγαίνουν στο σχολείο όλη την ημέρα. Κάποια από αυτά έχουν παραμείνει καθ' οδόν προς την Ευρώπη για μεγάλο χρονικό διάστημα και δεν βίωσαν ποτέ κανονικά δομημένη ημέρα κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Κάποια προέρχονται από πολιτισμούς όπου η διαβίωση δεν καθορίζεται από τους δείκτες του ρολογιού. Το στρες, η αναστάτωση και οι τυχόν παθήσεις λόγω ψυχικού τραύματος αποτελούν επιπλέον παράγοντες διάσπασης και ασκούν μεγάλη επιρροή στη λειτουργικότητά τους ως προς την καθημερινότητα. Συχνά αποτελούν λόγο για να μην κοιμάται καλά ο νέος, κάτι που τον δυσκολεύει στο να ξυπνά νωρίς το πρωί και να παραμένει συγκεντρωμένος στο σχολείο.

Οι περισσότεροι πρόσφυγες γνωρίζουν τον ρόλο του δασκάλου ήδη από τη χώρα τους. Ως αποτέλεσμα, η επικοινωνία με τους δασκάλους είναι πιο απλή υπόθεση και υπόκειται λιγότερο στο πρόβλημα εμπιστοσύνης που μπορεί να υπάρχει κατά τις επαφές με άλλους επαγγελματίες. Τα παιδιά δεν θεωρούν ότι ο δάσκαλος αποτελεί μέρος του «διεφθαρμένου, πολιτικάντικου συστήματος» με το οποίο είχαν άσχημη εμπειρία και από το οποίο νιώθουν ότι εξαρτώνται. Λόγω των συχνών επαφών με δασκάλους, πολλά παιδιά πρόσφυγες έχουν θετική και βασισμένη στο συναίσθημα σχέση με τους δασκάλους τους. Πολλά από αυτά εμπιστεύονται τους δασκάλους τους και συζητούν πολύ μαζί τους. Οι δάσκαλοι αποτελούν, λοιπόν, σημαντική πηγή πληροφοριών και αποτελούν μέρος του επίσημου δικτύου του νέου.

Σε αυτό το στάδιο, από τον νέο αναμένεται να έχει έναν ημερήσιο και νυκτερινό ρυθμό, ο οποίος να μπορεί να υποστηρίξει τη φοίτηση στο σχολείο. Από τους νέους αναμένεται να μπορούν να ξυπνήσουν και να ετοιμάζονται μόνοι τους για το σχολείο. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν να οργανώνουν τη δομή της ημέρας τους, παράλληλα με την πρόσοδό τους προς την ενήλικη ζωή. Εάν τα παιδιά δεν έχουν την ικανότητα να το πράξουν αυτό, ο μέντορας θα πρέπει να μιλήσει με τους νέους για να δει πώς θα τα στηρίξει. Αφού τελειώσει η περίοδος εγκατάστασης, ο νέος πιθανόν να αδημονεί να βρει μια παράπλευρη εργασία, εφόσον αυτό επιτρέπεται από τη νομοθεσία της χώρας. Κάποιες φορές το κύριο κίνητρο του παιδιού είναι η πεποίθηση ότι έτσι θα μπορέσει να στηρίξει την οικογένειά του στη χώρα καταγωγής.

Εάν η συζήτηση δεν οδηγήσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα, τότε μπορεί να κανονιστεί μια προσωρινή υπηρεσία αφύπνισης. Για μια περίοδο μιας ή δύο εβδομάδων, ένας από τους μέντορες θα ξυπνά καθημερινά τον νέο. Αυτό το εργαλείο έχει σχεδιαστεί για να θέσει τα πρώτα βήματα προς την εφαρμογή δομής από τον ίδιο τον νέο στον εαυτό του. Σημειωτέον ότι αυτό το μέτρο πρέπει να είναι προσωρινό, καθώς οι νέοι πρέπει τελικά να το μάθουν μόνοι τους.

Πρακτική καθοδήγηση

- *Οικοδόμηση ενός υγιούς ημερήσιου ρυθμού.* Ως μέντορας μπορείτε να στηρίξετε τους νέους να το επιτύχουν αυτό. Ρωτήστε τα για τη δομή που έχει η καθημερινότητά τους. Διερευνήστε τι ισχυρές πλευρές και τι πιθανά εμπόδια μπορεί να υπάρχουν. Βρείτε βοηθήματα που θα μπορέσουν να βοηθήσουν τον νέο να πηγαίνει για ύπνο και να σηκώνεται εγκαίρως, και συζητήστε τα με το ίδιο.
- *Σχολείο.* Αν και ο ίδιος ο νέος έχει την ευθύνη να πηγαίνει στο σχολείο, είναι σημαντικό για τον μέντορα να διατηρεί επικοινωνία με το σχολείο. Συντονιστείτε με τον νόμιμο επίτροπο του παιδιού σχετικά με το ποιος από τους δύο σας θα το κάνει αυτό. Οι μέντορες βλέπουν πώς λειτουργεί το παιδί στην καθημερινή του ζωή, οπότε είναι συχνά χρήσιμο να διατηρούν επικοινωνία με τους διδάσκοντες και/ή τους συμβούλους στο σχολείο και να διεξάγουν τις συνεντεύξεις προόδου. Αυτό είναι σημαντικό, ειδικά όταν το παιδί συναντά δυσκολίες εντός της σχολικής διαδικασίας.
- *Έρευνα για εργασία.* Διερευνήστε τις επιθυμίες του παιδιού σχετικά με το εξής θέμα: Τι είδους εργασία θα ήθελε να κάνει ένα παιδί, εφόσον θέλει να ψάξει για δουλειά. Διερευνήστε μαζί τις διαθέσιμες ευκαιρίες για παράπλευρη εργασία στην περιοχή. Ψάξτε για βίντεο στο διαδίκτυο, έτσι ώστε το παιδί να δει τι συνεπάγεται η εργασία. Εξηγήστε του περί τίνος πρόκειται, όταν μιλάμε για εργασία. Συζητήστε εάν αυτό που επιθυμεί το παιδί είναι πρακτικά εφικτό: έχει το παιδί τις κατάλληλες ικανότητες προκειμένου να κάνει τέτοιου είδους εργασία; Εάν όχι, τι χρειάζεται προκειμένου να κατακτήσει τις ικανότητες αυτές; Μπορεί να συνδυάσει την εργασία με το σχολείο; Βοηθήστε τον νέο να διατυπώσει εφικτούς στόχους προς αυτήν την κατεύθυνση. Κατόπιν, μπορείτε να φτιάξετε μαζί ένα βιογραφικό και μια επιστολή αίτησης και να κάνετε εξάσκηση για μια συνέντευξη εργασίας με τη μορφή παιχνιδιού ρόλων ή να δείτε επιμορφωτικά βίντεο. Ενημερώστε τον εάν υπάρχουν πρωτοβουλίες μέσα από τις οποίες οι νέοι ή οι νεαροί πρόσφυγες δέχονται βοήθεια και καθοδήγηση ως προς την εργασία. Κάποιες φορές, άλλες οργανώσεις έχουν ήδη συσσωρεύσει αρκετές εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με αυτό το θέμα. Τέλος, οι νέοι άνθρωποι συχνά βρίσκουν εργασία μέσω τρίτων. Ενδεχομένως, αξίζει τον κόπο να ελέγξετε τις δυνατότητες αυτές μέσα από το δίκτυό του.

4.6 Υγεία και ευεξία

Θεωρητικό πλαίσιο

Όπως δείξαμε και στην παράγραφο 3.6, υπάρχουν πολιτισμικές διαφορές στις γνώσεις γύρω από την υγεία, τον τρόπο που βιώνονται τα συμπτώματα και τις πιθανές θεραπείες. Εκτός από το θεωρητικό μέρος που περιγράφηκε εκεί, το οποίο εξακολουθεί να ισχύει και κατά τη φάση της προσωπικής ανάπτυξης, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι οι νέοι δεν συνειδητοποιούν πάντα ότι οι ίδιοι επηρεάζουν την υγεία τους. Για παράδειγμα, στις Κάτω Χώρες, τα παιδιά μπορεί να πάνε στον παθολόγο με γρίπη, περιμένοντας ότι όταν γυρίσουν θα τους έχει δώσει φάρμακα, και επιστρέφουν απογοητευμένα γιατί ο παθολόγος τους δίνει τη συμβουλή να πίνουν νερό και να αναπαυθούν. Είναι σημαντικό για τους νέους να μάθουν τι μπορεί να κάνουν οι ίδιοι προκειμένου

να αποφύγουν τις ασθένειες, καθώς και ποιου είδους ήπια θεραπεία μπορεί να θεραπεύσει τα ήπια συμπτώματα. Επιπροσθέτως, αξιόλογη σημασία έχει και το να πληροφορηθεί το παιδί σχετικά με τους κινδύνους των σημαντικότερων μολυσματικών ασθενειών, τα σημαντικότερα εμβόλια και το διαγνωστικό τεστ της φυματίωσης. Πολλοί νέοι δεν είναι ενήμεροι ως προς τους κινδύνους αυτούς.

Το να αντιμετωπίζει κάποιος μια ψυχική πάθηση αποτελεί για πολλούς πολιτισμούς θέμα ταμπού. Ερμηνεύεται ως σωματική πάθηση ή δίνεται κάποια πνευματιστικής φύσης εξήγηση, όπως π.χ. το «κακό μάτι». Σε αυτό το στάδιο της διαμονής σε δομή SIL, τα ψυχολογικά συμπτώματα μπορεί να γίνουν πιο ευδιάκριτα. Οι περισσότεροι αναρρώνουν μόνοι τους ή με τη βοήθεια του περιβάλλοντός τους, και το ίδιο ισχύει και για τα παιδιά πρόσφυγες. Οι μετατραυματικές αντιδράσεις, οι οποίες συχνά είναι ιδιαίτερα έντονες κατά τις πρώτες ημέρες ή εβδομάδες έπειτα από μια σοκαριστική εμπειρία, συχνά υποχωρούν με φυσικό τρόπο. Η κοινωνική υποστήριξη, η καλή πληροφόρηση σχετικά με τα γεγονότα και η ψυχοεκπαίδευση μπορεί να βοηθήσουν. Ως επαγγελματίες, έχουμε την τάση να αναζητούμε βοήθεια γρήγορα. Πράττοντας έτσι, μπορεί να στερούμε την ευκαιρία για ανάρρωση με φυσικό τρόπο (Orpenheim et al., 2015· Jongedijk, 2014)

Όλα τα παραπάνω ζητήματα μπορεί να αποτελούν ευαίσθητα θέματα και οι πολιτισμικές διαφορές μεταξύ του νέου και του μέντορα μπορεί να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις κατά τη διάρκεια της καθοδήγησης.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Επεξηγήσεις και ενημέρωση.* Δώστε πληροφορίες σχετικά με την αυτοφροντίδα. Όταν ένα θέμα προκύπτει επανειλημμένα, αυτό μπορεί να αποτελέσει μια καλή ευκαιρία για συνέλευση του σπιτιού. Δώστε πληροφορίες σχετικά με το πώς είναι διαρθρωμένο το εδώ σύστημα υγείας. Αυτό μπορεί να διαφέρει πολύ από εκείνο της χώρας καταγωγής· έχετε τον νου σας σχετικά με αυτό. Ρωτήστε τον νέο τι διαφορές υπάρχουν.

– *Επικοινωνήστε με τους παρόχους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.* Σε αυτό το στάδιο, ο νέος θα πρέπει να μάθει πώς να κλείνει ραντεβού με έναν πάροχο ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και πώς να μετακινείται για να πάει στο ραντεβού αυτό. Την πρώτη ή τις πρώτες φορές, μπορείτε να κλείσετε το ραντεβού μαζί και να συνοδεύσετε το παιδί στο ραντεβού. Με την πάροδο του χρόνου, αναμένεται να μπορεί να το κάνει αυτό μόνο του. Μέσα στην ομάδα των μεντόρων να έχετε ένα άτομο που να είναι υπεύθυνο για να παρακολουθεί αυτό το θέμα και να τηρεί τα στοιχεία επικοινωνίας των παρόχων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

– *Εκτίμηση της συμπεριφοράς.* Εάν έχετε αμφιβολίες ή ανησυχίες σχετικά με την συμπεριφορά του παιδιού, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ως εργαλείο τη **λίστα ελέγχου ανησυχητικής συμπεριφοράς** (παράγραφος 6.2). Πρόκειται για ένα πρακτικό εργαλείο, σχεδιασμένο προκειμένου να ταυτοποιεί την ανησυχητική και αποκλίνουσα συμπεριφορά που μπορεί να παρατηρηθεί σε ένα UASC. Ο μέντορας μπορεί να τη συμπληρώνει σε περιοδική βάση, αλλά μπορεί επίσης να επιλέξει να τη συμπληρώσει όταν προκύψει κάτι ανησυχητικό. Μετά τη συμπλήρωση, αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να κάνει τον νέο να έχει μεγαλύτερη επίγνωση σε σχέση με τη συμπεριφορά του. Τα αποτελέσματα πρέπει να κοινοποιούνται στον επίτροπο και να συζητούνται με τους άμεσα εμπλεκόμενους συναδέλφους, προκειμένου να είναι σε θέση να παρατηρούν τα αντίστοιχα σημάδια.

– *Ενοχλήσεις ψυχολογικής φύσεως.* Εάν, ως μέντορας, διαισθάνεστε ότι μπορεί να υπάρχουν υποκείμενα ψυχολογικά θέματα, θα μιλήσετε με τον νέο σχετικά με αυτό, δείχνοντας σεβασμό προς τον άλλον. Διερευνήστε την ψυχολογική κατάσταση του νέου κάνοντας συγκεκριμένες ερωτήσεις.

Εξηγήστε στο παιδί τι δυνατότητες υπάρχουν για βοήθεια από ειδικούς, όπως π.χ. θεραπεία επικεντρωμένη στην αντιμετώπιση ψυχικού τραύματος. Βεβαιωθείτε ότι είστε ενήμερος σχετικά με τις σωστές διαδικασίες προκειμένου να γίνει κανείς δικαιούχος θεραπείας. Ενημερώστε τα παιδιά σχετικά με αυτές, έτσι ώστε να γνωρίζουν τις δυνατότητες που υπάρχουν και τι να κάνουν στο μέλλον.

– *Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.* Καταστρώστε ένα πλάνο στην ομάδα σας, το οποίο θα πραγματεύεται την σεξουαλικότητα μεταξύ των νέων, καθώς μπορεί να υπάρχουν διαφορές στον τομέα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Επίσης, πολλοί τομείς της σεξουαλικότητας μπορεί να εξαρτώνται και από το φύλο. Έχετε το πλάνο εύκαιρο.

– *Αποφύγετε τις παρεξηγήσεις.* Κάνετε χρήση διαπολιτισμικών μεσολαβητών στην ομάδα ή την οργάνωσή σας. Αυτοί μπορούν να διερμηνεύουν μεταξύ του νέου και του μέντορα και να γεφυρώνουν το χάσμα που μπορεί να υπάρχει μεταξύ του τρόπου που αντιλαμβάνεται ο δυτικός κόσμος τον τομέα της υγείας και του τρόπου που τον εκλαμβάνει το παιδί.

4.7 Ελεύθερος χρόνος

Θεωρητικό πλαίσιο

Σε αυτή τη φάση ο νέος θα μάθει ποιες δραστηριότητες μπορεί να κάνει στον ελεύθερο χρόνο του. Συχνά αυτό διαφέρει από τη χώρα καταγωγής. Στην παράγραφο 3.7 έχετε ήδη διαβάσει για τη σημασία που έχει το να γεμίζει κανείς τον ελεύθερο χρόνο του. Στην παρούσα παράγραφο επισημαίνεται συνοπτικά η θρησκεία ως δραστηριότητα για τον ελεύθερο χρόνο. Για πολλούς νέους, το να μπορούν να ασκούν τη θρησκεία τους είναι κάτι πολύ σημαντικό. Η θρησκεία παρέχει στο UASC κάποιο νόημα, παρηγοριά και κάποια αίσθηση ελέγχου στις νέες συνθήκες διαβίωσής τους (Ni Raghallaigh, 2011). Αποτελεί συνεπώς έναν σημαντικό μηχανισμό διαχείρισης, ο οποίος βοηθά τους νεαρούς πρόσφυγες να παραμείνουν δυνατοί. Η θρησκεία τους παρέχει στήριξη στη διαχείριση των τραυματικών γεγονότων. Ειδικά για τα παιδιά από την Ερυθραία, η θρησκεία αποτελεί κάτι το ιδιαίτερα σημαντικό, τους παρέχει καθοδήγηση και παρηγοριά και αποτελεί έναν τρόπο να ελέγξουν τα συναισθήματά τους (Schippers, 2017). Πολλοί νέοι συμμετέχουν ενεργά σε κάποια θρησκευτική ομάδα στον ελεύθερο χρόνο τους, είτε σε εκκλησία, είτε σε τζαμί. Λαμβάνουν πολλές πληροφορίες σχετικά με την κοινωνία και την κοινότητα και συχνά δίνουν σημασία σε αυτές της πληροφορίες. Μιλήστε τους σχετικά με τη θρησκεία τους. Προσπαθήστε να μην οδηγήσετε το θέμα προς το τι είναι «αληθές» και τι «αναληθές» ή να τους επιβάλετε τα επικρατούντα πολιτισμικά πρότυπα της χώρας διαμονής. Προσπαθήστε να διαπιστώσετε τι γνωρίζουν οι νέοι χωρίς να τα κρίνετε. Κάνοντας μια ανοικτή συζήτηση με τους νέους, μαθαίνετε τι συμβαίνει στη ζωή τους και δείχνετε σεβασμό για τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Από την άλλη, μπορείτε να ανιχνεύσετε τότε ο νέος έχει εκτεθεί σε εξτρεμιστικές ιδέες που μπορεί να αποβούν επικίνδυνες.

– *Συμμετοχή σε συλλόγους και ομίλους.* Αφήστε το παιδί να γίνει μέλος σε κάποιον αθλητικό όμιλο, μουσικό σύλλογο ή κάποιο άλλο ψυχαγωγικό σύλλογο εάν υπάρχει αυτή η δυνατότητα. Εξηγήστε στα παιδιά ποιες υποχρεώσεις συνεπάγεται η ιδιότητα του μέλους, όπως είναι η συμμετοχή στις προπονήσεις και η πληρωμή τυχόν συνδρομής. Από το παιδί αναμένεται να μάθει να συμμετέχει στις δραστηριότητες, όπως είναι οι προπονήσεις ή οι πρόβες. Συμβουλή: διερευνήστε εάν υπάρχουν πηγές χρηματοδότησης, από τις οποίες μπορεί να χρηματοδοτηθούν τυχόν χρεώσεις ή υλικά. Αυτό θα χαμηλώσει τον πήχυ για τη συμμετοχή των παιδιών, καθώς διαφορετικά θα έπρεπε να πληρώνουν τυχόν χρεώσεις από μόνα τους.

– *Τοπικές πρωτοβουλίες.* Υπάρχουν πρωτοβουλίες στην περιοχή οι οποίες απευθύνονται σε πρόσφυγες, στις οποίες μπορούν να ενταχθούν τα παιδιά; Ενδέχεται να υπάρχουν εύκολα προσβάσιμες τοπικές αθλητικές δραστηριότητες, πολιτισμικές ή μουσικές ομάδες, στις οποίες τα παιδιά μπορούν να συμμετάσχουν με μειωμένο κόστος. Συνάψτε επαφές με τέτοιους οργανισμούς και συζητήστε τι μπορεί να κάνει ο ένας για τον άλλον. Αυτό λειτουργεί καλύτερα όταν ένας εργαζόμενος έχει οριστεί ως υπεύθυνος επικοινωνίας με τον συγκεκριμένο οργανισμό, για να υπάρχει κάποιος ως σταθερό σημείο αναφοράς. Με αυτόν τον τρόπο μπορείτε να εδραιώσετε μια βιώσιμη συνεργασία. Για πολλούς νέους αποτελεί ακόμη μεγάλο άλμα το να νιώσουν σαν στο σπίτι τους μέσα σε έναν όμιλο ο οποίος έχει λίγους ή και καθόλου μετανάστες. Οι τοπικές πρωτοβουλίες που απευθύνονται σε μετανάστες προσφέρουν προσιτές ψυχαγωγικές δραστηριότητες, έτσι ώστε οι νέοι να συνηθίσουν να αναλαμβάνουν ομαδικές δραστηριότητες.

– *Συζητώντας σε σχέση με τη θρησκεία.* Και πάλι, μπορεί να φανεί βοηθητική η χρήση διαπολιτισμικού μεσολαβητή όταν το θέμα της συζήτησης είναι η θρησκεία και γίνεται διάλογος σχετικά με αυτήν με το UASC. Ένας διαπολιτισμικός μεσολαβητής μπορεί να εξηγήσει και να επισημάνει τις πολιτισμικές διαφορές. Καθώς αναπτύσσεται η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ υμών και του νέου θα μπορέσετε και εσείς να φανερώσετε στο παιδί περισσότερα για την προσωπική σας οπτική επ’ αυτού. Συχνά, μπορείτε να κάνετε ωραίες συζητήσεις με τους νέους συζητώντας πάνω σε φιλοσοφικά θέματα.

4.8 Παιδιά ΛΟΑΤΚΙ+ στις δομές SIL

ΛΟΑΤΚΙ+ σημαίνει: Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι, Τρανς, Κουήρ και Ιντερσέξ, ενώ το + συμβολίζει τους άλλους περιθωριοποιημένους σεξουαλικούς / συναισθηματικούς προσανατολισμούς (ή την έλλειψή τους), ή και άλλες γενετήσιες ταυτότητες.

Οι ΛΟΑΤΚΙ+ αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες αποτελούν ιδιαίτερα ευπαθή ομάδα, η οποία αντιμετωπίζεται με ομοφοβία και τρανσφοβία στις κοινότητες των χωρών καταγωγής τους, καθώς επίσης και με ρατσισμό σε πολλούς χώρους των ΛΟΑΤΚΙ+. Αυτές οι δυσκολίες περιπλέκονται για τους εφήβους οι οποίοι διαμένουν σε ξενώνες ή δομές SIL, καθώς είναι αναγκασμένοι να μοιράζονται τον χώρο διαμονής τους με άλλους εφήβους, με τους οποίους μπορεί να μην αισθάνονται ασφαλείς. Αυτό γίνεται ακόμη πιο δύσκολο όταν τα διαμερίσματα βρίσκονται σε μικρότερες πόλεις ή κωμοπόλεις, όπου δεν υπάρχουν χώροι συνάντησης για τους ΛΟΑΤΚΙ+.

Τα παραπάνω αποτελούν παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε περίπτωση που κάποιος έφηβος θελήσει να εκδηλωθεί σε εσάς, καθώς ενδέχεται να έχει βιώσει ήδη κακές εμπειρίες ομοφοβίας ή/και τρανσφοβίας και μπορεί να είναι πολύ επιφυλακτικός προκειμένου να ανοιχτεί, ειδικά εφόσον το να είναι κανείς ΛΟΑΤΚΙ+ συνήθως στιγματίζει ένα άτομο πολύ πιο σοβαρά στην πατρίδα του απ’ ό,τι στην Ευρώπη.

Εδώ παρατίθενται κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για να τις έχετε υπόψη σας εάν ένας έφηβος εκδηλωθεί σε εσάς:

- Πρώτα από όλα, μην κοινοποιήσετε τις πληροφορίες αυτές σε κανέναν, είτε μέλος του προσωπικού είτε διαμέμοντα, εκτός εάν ο έφηβος σας ζητήσει να το κάνετε. Μπορείτε να τον ρωτήσετε εάν το έχει πει και σε κάποιον άλλο, αλλά μην το πιέσετε να κάνει κάτι τέτοιο.
- Μην ρωτήσετε λεπτομέρειες προσωπικού χαρακτήρα και μην κάνετε οποιαδήποτε άλλη ανάρμοστη ερώτηση σχετικά με τις σχέσεις του ανηλίκου στο παρελθόν ή, στην περίπτωση

διεμφυλικών εφήβων, μην ρωτήσετε εάν θέλει να κάνει επέμβαση αλλαγής φύλου ή ορμονική φαρμακευτική θεραπεία μετάβασης.

- Μην αμφισβητήσετε την εγκυρότητα όσων σας λέει ο ανήλικος και μην του πείτε ότι διανύει μια φάση που μπορεί να του περάσει. Ο ανήλικος δεν θα σας εμπιστευόταν εάν δεν ήταν σίγουρος για αυτά που νιώθει.
- Σε περίπτωση που ο έφηβος ενδιαφέρεται για κάτι τέτοιο, αναζητήστε τοπικές οργανώσεις για ΛΟΑΤΚΙ+, ειδικά αυτές που απευθύνονται σε νέους και/ή μετανάστες, έτσι ώστε ο έφηβος να μπορέσει να έλθει σε επαφή με αυτές και να βρει άτομα με τα οποία να έχει κοινά βιώματα.
- Συζητήστε με τον έφηβο πώς νιώθει με τους συγκατοίκους του, εάν έχει δεχθεί εκφοβισμό (bullying), εάν έχει δεχθεί αρνητικά σχόλια σχετικά με τον (φερόμενο ως) σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την έμφυλη ταυτότητά του. Εάν προκύψει τέτοια περίπτωση, και χωρίς να αποκαλυφθούν προσωπικά στοιχεία που σας έχει εκμυστηρευτεί ο νέος, συζητήστε το με την υπόλοιπη ομάδα: Πώς μπορείτε να διαχειριστείτε την κατάσταση; Μπορεί το άτομο που ασκεί τον εκφοβισμό να μεταφερθεί σε άλλο διαμέρισμα; Εάν δεν υπάρχει εκφοβισμός, αλλά ο νέος δεν νιώθει καλά στο διαμέρισμα που βρίσκεται, μπορεί να μεταφερθεί σε άλλο, όπου ενδεχομένως να υπάρχει και άλλο διαμένον άτομο που να είναι επίσης ΛΟΑΤΚΙ+;

4.9 Άλλα σημαντικά θέματα

– *Σχέδιο δράσης.* Σε αυτή τη φάση μπαίνει σε εφαρμογή και το σχέδιο δράσης (στο Κεφάλαιο 6 περιλαμβάνεται ένα παράδειγμα). Αν και το σχέδιο δράσης αποτελεί σημαντικό εργαλείο, καθώς σας επιτρέπει να συνεργαστείτε με τον νέο με στοχευμένο τρόπο και να παρακολουθείτε την πρόοδό του, συχνά είναι σχεδιασμένο κυρίως για τους επαγγελματίες που καθοδηγούν το παιδί. Για τα ίδια τους νέους, αυτό το σχέδιο είναι συνήθως ήσσονος σημασίας, και αυτό είναι κάτι που ισχύει και για τα UASC, ίσως μάλιστα και σε μεγαλύτερο βαθμό. Σε έναν νέο δεν αρέσει να συμπληρώνει ατελείωτες στοιβές χαρτούρας. Βρείτε έναν τρόπο να κάνετε την εργασία σε σχέση με το πλάνο εργασίας ευχάριστη και ελκυστική για το παιδί. Μην είστε υπερβολικά σχολαστικός, χωρίς βέβαια να γίνονται συμβιβασμοί ως προς την αρτιότητα.

– *Διαχείριση χρημάτων.* Στις δομές SIL, οι νέοι είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι για τα έξοδά τους. Το ποσό που προβλέπεται να λαμβάνουν σε εβδομαδιαία βάση για τα ψώνια τους σε αυτό το στάδιο συχνά συμπληρώνεται με χρήματα που εισπράττουν από την εργασία τους. Παρά ταύτα, φαίνεται ότι κάποιοι νέοι δεν μπορούν να διαχειριστούν χρήματα. Ζητούν προκαταβολή από το προβλεπόμενο εβδομαδιαίο ποσό. Κάποιες φορές εξαφανίζονται τρόφιμα των συγκατοίκων τους. Οι μέντορες παίζουν σημαντικό ρόλο στη στήριξη των ανηλίκων σε σχέση με τη σωστή διαχείριση των οικονομικών τους και μπορούν να τους βοηθήσουν να μάθουν πώς να είναι σε θέση να διαχειριστούν χρήματα. Είναι καλό να διερευνάτε οξυδερκώς τέτοιες περιπτώσεις. Ποιοι θα μπορούσαν να είναι οι λόγοι που τα παιδιά δεν μπορούν να διαχειριστούν τα χρήματά τους; Είναι έλλειψη δεξιοτήτων, ή υπάρχει κάτι άλλο; Κάποιες φορές ασκείται στο παιδί μεγάλη πίεση από την οικογένεια προκειμένου να την στηρίξει. Επίσης, στις Κάτω Χώρες έχουν γίνει γνωστές περιπτώσεις όπου, από ό,τι φάνηκε, κάποιο μέλος της οικογένειας κρατείτο όμηρος από διακινητές και η οικογένεια έπρεπε να πληρώσει λύτρα μέσα σε συγκεκριμένο διάστημα. Εάν αυτό δεν γινόταν, θα σκότωναν τον όμηρο.

4.10 Σύνδεση των πληροφοριών με τη δική σας πρακτική

Πώς θα μπορούσατε να συνδέσετε τις πληροφορίες αυτού του κεφαλαίου με την καθοδήγηση των παιδιών με τα οποία συνεργάζεστε; Ως μέντορας, μπορείτε να θέσετε στον εαυτό σας τα παρακάτω ερωτήματα:

–Πώς καθορίζετε κατά πόσον μπορεί ένας νέος να προχωρήσει στην επόμενη φάση; Ποιον θα εμπλέξετε στην απόφαση αυτή; Τι θα κάνετε όταν εσείς βλέπετε ότι ένας νέος είναι έτοιμος, αλλά ο ίδιος έχει διαφορετική άποψη;

–Πώς στηρίζετε τους νέους προκειμένου να συμβιώσουν και να δημιουργήσουν μια ευχάριστη ατμόσφαιρα; Τι θεωρείτε πιο σημαντικό; Τι θα αναλάβετε εσείς και τι θα τα αφήσετε να εξερευνήσουν από μόνοι τους;

–Ας υποθέσουμε ότι ένα παιδί δεν πηγαίνει στο σχολείο. Κατά την συζήτηση μαζί σας, το παιδί σας λέει ότι χρειάζεται βοήθεια γιατί δεν μπορεί να σηκωθεί από το κρεβάτι το πρωί. Τι θα συμφωνούσατε να κάνετε;

–Τι εργαλεία έχετε προκειμένου να εργαστείτε μαζί με τους νέους για τη δημιουργία ενός δικτύου υποστήριξης; Και τι, προκειμένου να τους βοηθήσετε να βρουν κατάλληλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες; Τι άλλες δημιουργικές ιδέες έχετε πάνω στα θέματα αυτά;

–Πώς θα μιλήσετε στα UASC σχετικά με τη σεξουαλικότητα; Ποια θέματα είναι εύκολα να τα πραγματευτεί κανείς και ποια είναι πιο δύσκολα;

5 Φάση τρίτη– Δουλεύοντας προς την ανεξαρτησία

5.1 Εισαγωγή

Κατά την **τρίτη φάση**, τα παιδιά λαμβάνουν λιγότερη καθοδήγηση και αναμένεται από αυτά να μείνουν μόνα τους σε μικρό χρονικό διάστημα. Οι δεξιότητες και οι στόχοι σχετικά με την ανάπτυξή τους είναι κάτι χαρτογραφημένο. Σε αυτήν την τελευταία φάση, ο μέντορας κάνει πολλές διευθετήσεις στο παρασκήνιο, έτσι ώστε να διασφαλίσει πως η μετάβαση προς την αυτονομία θα είναι ομαλή και ο νέος ενημερώνεται σχετικά με το τι κανονίζεται και πότε. Ο μέντορας συνεργάζεται με τον επίτροπο σχετικά με τις τελικές λεπτομέρειες. Εάν είναι απαραίτητο, συιστάται και επιπρόσθετη στήριξη στη συνέχεια, π.χ. μετάβαση στο Συμβούλιο της Δανίας για τους Πρόσφυγες (DRC), την τοπική ομάδα κοινωνικής στήριξης ή κάποιο πρόγραμμα υποβοηθούμενης διαβίωσης. Ο μέντορας και ο επίτροπος μαζί θα παράσχουν μια μετάβαση που θα γίνει με τρόπο συναισθηματικά θερμό. Εάν το παιδί έχει αναπτύξει περισσότερη ανεξαρτησία κατά τις πρώτες δύο φάσεις, θα χρειαστεί λιγότερη ενεργή καθοδήγηση εκ μέρους του μέντορα και θα μπορέσει να αναπτύξει περαιτέρω την αυτονομία του σε διάφορους τομείς της ζωής.

Το κεφάλαιο αυτό περιγράφει τις κύριες ενέργειες του μέντορα για κάθε τομέα της ζωής. Στην 5.2 εξηγείται περαιτέρω η τελευταία φάση της μετάβασης. Στις παραγράφους 5.3 έως 5.7 θα δοθεί έμφαση στον καθένα από τους τομείς της ζωής. Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κεφάλαια, το κεφάλαιο αυτό δεν θα χωρίζεται σε θεωρητικό πλαίσιο και πρακτική καθοδήγηση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, σε αυτό το στάδιο, ο μέντορας διαδραματίζει ρόλο με χαμηλό προφίλ και υποστηρίζει τον νέο εκ του παρασκήνιου. Η παράγραφος 5.8 περιγράφει άλλα ζητήματα ενδιαφέροντος. Τέλος, στην τελευταία παράγραφο γίνεται η σύνδεση με την ίδια την επαγγελματική πρακτική σας

5.2 Η μεταβατική φάση

Ιδανικά η φάση αυτή ξεκινά τρεις με τέσσερις μήνες προτού ο νέος γίνει δεκαοκτώ ετών. Εάν αυτό είναι δυνατόν, φροντίστε να ξεκινήσετε την προετοιμασία του νέου για τη μετάβαση στην ενήλικη ζωή τουλάχιστον έξι μήνες προτού να γίνει δεκαοκτώ. Αυτό έχει επίσης σημασία και από πρακτικής άποψης. Σε κάποια κράτη μέλη, επιτρέπεται στους νέους να παραμείνουν σε δομές SIL μέχρι τα είκοσι ένα και λαμβάνουν παρατεταμένη καθοδήγηση και αρωγή, για παράδειγμα σε κάποιες περιοχές της Ιταλίας και της Καταλανίας. Αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις αναμένεται από τους νέους να μετακομίσουν και να βρουν το δικό τους σπίτι στα δεκαοκτώ. Αν και σύμφωνα με τη δική τους κουλτούρα θεωρούνται ενήλικες και μπορεί να είναι ιδιαίτερα ανεξάρτητοι, οι νόμοι και οι κανόνες της νέας χώρας, οι οποίοι αλλάζουν μόλις γίνονται δεκαοκτώ, τους είναι κάτι άγνωστο. Το να προετοιμαστούν για τις αλλαγές ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, το εισόδημα, το δικαίωμα στη μόρφωση, τη στέγαση και την ασφάλιση υγείας για παράδειγμα, είναι πράγμα σημαντικό.

Οι αλλαγές συχνά προξενούν μεγάλη αβεβαιότητα, ειδικά εφόσον δεν μπορούν να καταφύγουν στην οικογένειά τους και στους γονείς τους όπως όλοι οι άλλοι αυτόχθονες νέοι. Σε πολλές περιπτώσεις η παράταση της στέγασης ή της στήριξης δεν έχουν οργανωθεί σωστά, ενώ οι νέοι στην πραγματικότητα την χρειάζονται ακόμη. Η έγκαιρη έναρξη της διερεύνησης για το ενδεχόμενο της παράτασης της υποδοχής και της καθοδήγησης δεν είναι μόνο σημαντική για τους νέους, αλλά επίσης και για τους εργαζόμενους στις δομές SIL.

Η διάρκεια της δεύτερης φάσης μπορεί συνεπώς να ποικίλει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των νέων. Εξαρτάται από την ανάπτυξη του κάθε ανηλίκου και την ηλικία στην οποία τοποθετήθηκε ως παιδί στον χώρο SIL.

Κάποιες φορές υπάρχει ελάχιστος χρόνος για την το τελευταίο αυτό στάδιο, καθώς το παιδί έρχεται στις δομές SIL λίγο πριν κλείσει τα δεκαοκτώ. Σε αυτήν την περίπτωση, η διέλευση μέσα από αυτές τις τρεις φάσεις επιταχύνεται και εσείς, μαζί με τον νέο και την ομάδα, θα χρειαστεί να αποφασίσετε ποιες πλευρές της καθοδήγησης θα είναι πιο επωφελείς για τον νέο.

Αυτή η τελευταία φάση εστιάζει στο να είναι κανείς ανεξάρτητος και αυτοσυντήρητος στην ηλικία των δεκαοκτώ. Η δυνατότητα αυτοσυντήρησης αποτελεί σημαντικό παράγοντα ο οποίος αυξάνει τις πιθανότητες του νέου για μια θετική, ανεξάρτητη ζωή. Αποτελεί μέρος της αυτονομίας, της προσωπικής ανάπτυξης και της δύναμης του ατόμου. Το να είναι κανείς αυτοσυντήρητος επίσης συμβάλλει στο να νιώθει αυτενέργεια και αυτοπεποίθηση, αυξάνοντας έτσι την ψυχική ανθεκτικότητα του παιδιού.

Εκτός από την δυνατότητα αυτοσυντήρησης, οι ακόλουθοι παράγοντες είναι επίσης σημαντικοί για τους νέους όταν γίνονται δεκαοκτώ: το να έχουν υποστηρικτικό δίκτυο, το να είναι σε επαφή με την οικογένεια (στη χώρα καταγωγής), το να μιλούν τη γλώσσα της χώρας εισδοχής και το να έχουν μια ξεκάθαρη άποψη για τις μελλοντικές τους προοπτικές.

Ο μέντορας αποσύρεται όλο και περισσότερο προς το παρασκήνιο, ενώ φροντίζει ώστε ο νέος να έχει επαρκή ενημέρωση ώστε να γίνει ανεξάρτητο. Μέσω ομαδικών συναντήσεων, ο μέντορας μπορεί να δώσει στα παιδιά πολλές πρακτικές πληροφορίες. Όπως και στις προηγούμενες φάσεις, ο μέντορας εξυπηρετεί ως ένας «ασφαλής» περίγυρος, στον οποίο ο νέος μπορεί να εξασκηθεί πάνω στις δεξιότητες που θα του είναι απαραίτητες για το μέλλον του.

5.3 Διαβίωση και αυτοφροντίδα

Θεωρητικό πλαίσιο

Σε αυτό το στάδιο, αναμένεται από τον νέο να αναλάβει τις ευθύνες του για τη συμβίωσή του με άλλους νέους. Καθώς τα παιδιά ξεκινούν να διαμένουν στις δομές SIL σε διάφορες χρονικές στιγμές και το καθένα τους έχει τον δικό του ρυθμό ως προς την προσωπική πρόοδο, θα βρίσκονται και σε διαφορετική φάση της διαδικασίας της καθοδήγησης. Τα UASC τα οποία διανύουν την τελευταία αυτή φάση αποτελούν και αυτά παράδειγμα αυτής της κατάστασης. Επίσης, ως προς τη διατήρηση των σχέσεων με τους γείτονες, η πρωτοβουλία τώρα έγκειται κυρίως στο παιδί και όχι τόσο στον μέντορα, π.χ. για το να μη γίνεται φασαρία, να γίνονται οι εργασίες που πρέπει στον κοινόχρηστο δρόμο και να λαμβάνει υπόψη του τους άλλους.

Οι νέοι θα πρέπει να ακολουθήσουν τη δική τους πορεία από μόνα τους ως προς τη στέγαση, με την υποστήριξη του μέντορα. Αυτό ωστόσο μπορεί να διαφέρει όταν ο νέος κάνει αίτηση για οικογενειακή επανένωση. Για παράδειγμα στις Κάτω Χώρες τα ασυνόδευτα παιδιά αναμένεται να μείνουν με τους γονείς τους αφ' ής στιγμής εκείνοι αφιχθούν.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Τοπική κατάσταση ως προς τη στέγαση.* Οι μέντορες ενημερώνονται σχετικά με την τοπική κατάσταση ως προς τα στεγαστικά ζητήματα και φτιάχνουν ένα δίκτυο οργανισμών που να προσφέρουν αρωγή σε σχέση με αυτό, π.χ. δήμοι ή μαθητικοί οργανισμοί στέγασης.

- *Αμοιβαία παροχή πληροφοριών.* Ο νέος θα είναι υπεύθυνο για να πληρώνει το ενοίκιό του, την ασφάλιση υγείας του, τα έξοδα του σχολείου κτλ. Κατά τη διάρκεια των ομαδικών συναντήσεων θα πρέπει να δίνεται προσοχή στα έξοδα που συνδυάζονται με την αυτόνομη διαβίωση, την μετεγκατάσταση και την επίπλωση του νέου σπιτιού.
- *Η μετακόμιση.* Προκειμένου να τον διευκολύνετε προς μια ασφαλή καινούργια αρχή, συνιστάται να βοηθήσετε τον νέο με τη μετακόμιση. Ενθαρρύνετε τον νέο να ρωτήσει σχετικά τυχόν φίλους του οι οποίοι θα θέλουν να βοηθήσουν.
- *Ο αποχαιρετισμός.* Για να τερματιστεί και συμβολικά η καθοδήγηση, είναι καλό να οργανώσετε μια αποχαιρετιστήρια γιορτή. Αυτό μπορεί να γίνει, για παράδειγμα, με το να φάτε μαζί.

5.4 Υποστηρικτικό δίκτυο

Θεωρητικό πλαίσιο

Το να υπάρχουν φίλοι και πρότυπα, καθώς και το να υπάρχει ένα υποστηρικτικό δίκτυο προς το οποίο θα μπορούν να θέσουν οι νέοι τα ερωτήματά τους σχετικά με την ενηλικίωση, είναι κάτι σημαντικό. Οι νέοι συχνά ανησυχούν σε σχέση με όλα τα (διοικητικά) καθήκοντα και τις ευθύνες που θα πρέπει να διαχειριστούν όταν κλείσουν τα 18. Η αβεβαιότητα σχετικά με το πού θα βρίσκονται παίζει κι αυτή έναν ρόλο. Ένα UASC, όπως και οι συνομήλικοί του με καταγωγή από τη χώρα εισδοχής, συχνά χρειάζεται τη στήριξη των ενηλίκων και αφού γίνει δεκαοκτώ. Αυτός είναι και ο λόγος που είναι σημαντικό να δομηθεί ένα ισχυρό υποστηρικτικό δίκτυο στο οποίο να μπορεί να καταφύγει. Συχνά αυτό το δίκτυο προϋπάρχει ήδη και ο νέος μπορεί να καταφύγει στους συμπατριώτες του οι οποίοι διαμένουν ήδη στην ίδια πόλη, ή ανήκουν στην ίδια θρησκευτική κοινότητα.

Για τους νέους οι οποίοι έφτασαν στη χώρα εισδοχής αμέσως πριν κλείσουν το 18^ο έτος της ηλικίας, ή οι οποίοι μόλις έφτασαν στις δομές SIL, υπάρχει ανάγκη να εστιαστεί η προσοχή στην οικοδόμηση του δικτύου αυτού. Εκείνα έχουν στη διάθεσή τους μόνο ένα μικρό χρονικό διάστημα κατά το οποίο τους είναι διαθέσιμη η στήριξη για να τους βοηθήσει να βρουν τον δρόμο τους και να προετοιμαστούν για την ενήλικη ζωή. Εάν δεν υπάρχει υποστηρικτικό δίκτυο, ή εάν οι μελλοντικές προοπτικές είναι αποκαρδιωτικές ή μη ξεκάθαρες, τότε η ενηλικίωση μπορεί να αποτελεί για εκείνα μεγάλη πηγή απόγνωσης. Ο μέντορας, μαζί με τον επίτροπο, έχουν ένα σημαντικό καθήκον ως προς τη σηματοδότησή της. Εάν το UASC, μαζί με τον μέντορα και τον επίτροπο, διαπιστώσουν ότι χρειάζονται περαιτέρω βοήθεια, τότε μπορούν να προσεγγίσουν τους κατάλληλους οργανισμούς για να συνεχιστεί η υποστήριξη του νέου και μετά την ηλικία των δεκαοκτώ ετών.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Παράταση στήριξης.* Για κάθε νέο, ο οποίος θα γίνει δεκαοκτώ ετών σύντομα, γίνεται εκτίμηση όλων των τομέων της ζωής προκειμένου να καθορίσουν εάν χρειάζεται επιπρόσθετη στήριξη: π.χ. ως προς την ιατρική, εκπαιδευτική, νομική, ψυχολογική ή/και κοινωνική αρωγή. Κατά τη διαδικασία αυτή μπορεί να προκύψει το να έχουν διαφορετικές απόψεις ο μέντορας και ο νέος ως προς την επιπρόσθετη βοήθεια. Κατά τη φάση αυτή, ο μέντορας μπορεί να «δοκιμάσει» τον νέο με σκοπό να διευκρινίσει τον λόγο για τον οποίο μπορεί να είναι απαραίτητη η επιπρόσθετη βοήθεια σε συγκεκριμένες δεξιότητες. Παράδειγμα αυτών μπορεί να είναι το κατά πόσον μπορεί να διαβάξει τα e-mail του και να είναι σε θέση να τα αρχειοθετεί, ή να μπορεί να διανέμει το εισόδημά του στα διάφορα έξοδα.

Σε περίπτωση που κανονιστεί επιπλέον στήριξη προκειμένου να διδαχθεί σχετικά με τέτοιας φύσης καθήκοντα, αναμένεται από τους νέους να είναι σε θέση να κάνουν και να τηρούν συμφωνίες με τους ανάλογους επαγγελματίες από μόνα τους.

– *Μετάβαση με τρόπο συναισθηματικά θερμό.* Εάν χρειαστεί συμπληρωματική αρωγή, είναι απαραίτητο να οργανωθεί μια κοινή συνάντηση όλων των εμπλεκόμενων πλευρών. Είναι καλή ιδέα να ξεκινήσει αυτή η επιπρόσθετη στήριξη λίγους μήνες προτού να γίνει ο νέος δεκαοκτώ ετών, προκειμένου να μπορέσει ο μέντορας να εκτιμήσει κατά πόσον η συμπληρωματική αρωγή είναι επαρκής και η καθοδήγηση εκ μέρους του μέντορα μπορεί να τερματιστεί στα δεκαοκτώ.

– *Γενική εικόνα του κοινωνικού περιγύρου.* Ο μέντορας προσπαθεί να έχει μια ξεκάθαρη εικόνα των ατόμων που ανήκουν στο άτυπο δίκτυο που έχουν την πρόθεση να βοηθήσουν το παιδί. Δείτε τι υπάρχει ήδη και προσπαθήστε να επεκτείνετε το δίκτυο. Σε αυτό μπορεί να βοηθήσει και η οπτικοποίηση με σχεδιάγραμμα.

5.5 Σχολείο και εργασία

Στις χώρες της ΕΕ οι νέοι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ωστόσο, συχνά η πρόσβαση στην εκπαίδευση γίνεται κάτι περίπλοκο μόλις γίνει κανείς δεκαοκτώ. Η φύση αυτών των αλλαγών ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα, στη Γερμανία, οι νέοι μπορούν να αποκτήσουν σε κάποιες περιπτώσεις άδεια παραμονής και να παραμείνουν στη Γερμανία μέχρι να γίνουν 21 ετών, έτσι ώστε να μπορέσουν να τελειώσουν το σχολείο. Στην Ελλάδα μπορούν να πάνε στο σχολείο μέχρι τα 18, οι δε κανονισμοί προκειμένου να τους επιτραπεί να εργαστούν είναι πού αυστηροί, κάτι το οποίο σημαίνει ότι η πλειονότητά τους δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να εργαστεί.

Ως μέντορας πρέπει να είστε ενήμερος σχετικά με τους γενικούς νόμους και κανόνες για τα εργασιακά και τα φορολογικά θέματα, ώστε να είστε σε θέση να δώσετε τις κατάλληλες πληροφορίες στους νέους.

Πρακτική καθοδήγηση

Συζητήστε με τους νέους τι απαιτούν από εκείνα αυτές οι αλλαγές στα 18 ως προς τη φοίτησή τους στο σχολείο. Εάν δεν είναι πλέον υποχρεωμένα πλέον να πηγαίνουν στο σχολείο, θα εξακολουθήσουν να νιώθουν αρκετή προθυμία ώστε όντως να πηγαίνουν; Μιλήστε τους σχετικά με το πώς θα είναι το μέλλον. Εάν το παιδί πηγαίνει σε κάποιο φροντιστήριο εκμάθησης γλωσσών, τι περαιτέρω μόρφωση θα ήθελε να λάβει; Κάνετε το αυτό όσο πιο χειροπιαστό γίνεται, χωρίζοντας τον στόχο αυτόν σε μικρά βήματα. Εάν οι νέοι εργάζονται ήδη, τσεκάρετε μαζί τους κατά πόσον είναι ενήμερα για τις επερχόμενες αλλαγές.

5.6 Υγεία και ευεξία

Θεωρητικό πλαίσιο

Η διαδικασία της μετανάστευσης ενός UASC συνήθως λαμβάνει χώρα κατά την εφηβεία, η οποία αποτελεί μια σημαντική περίοδο για την ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας. Η ευαλωτότητα και η μετανάστευση μπορεί να προξενήσουν ταλαιπωρία κατά την ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας. Οι νέοι διαμορφώνουν τις αξίες και τις νόρμες της προσωπικής τους ταυτότητας συνδυάζοντας διαφορετικές κουλτούρες και κοινωνικές ομάδες στις οποίες ανήκαν πριν και αυτές που ανήκουν τώρα. Έχουν χάσει τα πρωτότερα πρότυπά τους, όπως είναι τα μέλη της οικογένειας,

οι φίλοι, οι ομότιμοί τους και οι γονείς τους ως κυρίαρχες φιγούρες ταυτοποίησής τους. Καινούργια παραδείγματα προς μίμηση πρέπει να βρεθούν λοιπόν στη νέα χώρα. Το να αναπτύξει κάποιος την προσωπική του ταυτότητα με ομαλό τρόπο αποτελεί πρόκληση. Πολλά UASC παλεύουν με περίπλοκα ερωτήματα σχετικά με την ταυτότητά τους. Ψάχνουν για τις δικές τους πολιτισμικές ρίζες και τρόπους να τους δώσουν μορφή σε μια καινούργια, Δυτική κοινωνία (Plysier, 2003).

Ο Berry (1990) διακρίνει διάφορες στρατηγικές για την προσαρμογή ενός μεταναστεύσαντα σε μια διαφορετική κουλτούρα: την ένταξη, την εξομοίωση, τον διαχωρισμό και την περιθωριοποίηση. Αυτές οι στρατηγικές λέγονται επίσης και στρατηγικές πολιτισμικής ενσωμάτωσης.

Στρατηγικές πολιτισμικής ενσωμάτωσης

Κοινωνική προσαρμογή σε έναν νέο πολιτισμό		Προσαρμογή στον κυρίαρχο πολιτισμό	
		Ναι	Όχι
Διατήρηση του αρχικού πολιτισμού	Ναι	Ένταξη	Διαχωρισμός
	Όχι	Αφομοίωση	Περιθωριοποίηση

Όταν οι νέοι διαθέτουν ήδη άδεια διαμονής και πλησιάζουν στο να κλείσουν τα δεκαοκτώ, γενικά εστιάζουν την προσοχή τους στο να βρουν τη θέση τους στη νέα κοινωνία. Η διαμονή τους στις δομές SIL αποτελεί μόνο την αρχή αυτής της διαδικασίας. Η προσωπική τους εξέλιξη, σε συνδυασμό με τον χρόνο παραμονής στη χώρα και τις εμπειρίες που έχουν αποκομίσει, κάνουν το κάθε ένα από τους νέους να στραφεί προς μία από τις τέσσερις αυτές στρατηγικές. Ο βαθμός στον οποίο ο νεαρός ενήλικας έχει την ικανότητα να προσαρμοστεί στον κυρίαρχο πολιτισμό της χώρας ενώ διατηρεί και τη σύνδεση με τον δικό του πολιτισμό είναι κάτι που θεωρείται ένα από τα στοιχεία-κλειδιά προκειμένου να διατηρήσει την ψυχική του ανθεκτικότητα. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι περισσότεροι προτιμούν τη στρατηγική κατά την οποία προσαρμόζονται στον νέο πολιτισμό χωρίς να λησμονήσουν τον δικό τους (Sleijpen, 2017).

Ο μέντορας μπορεί να βοηθήσει τους νέους προκειμένου να έλθουν σε επαφή με τους συμπατριώτες τους καθώς και με Ολλανδούς πολίτες προκειμένου να ενταχθούν με υγιή τρόπο και να αναπτύξουν διττή ταυτότητα.

Από τη στιγμή που οι νέοι ενηλικιώνονται σύμφωνα με τον νόμο, αναλαμβάνουν πλήρως τις ευθύνες τους για την υγεία τους. Αναμένεται από τον κάθε νέο να μπορεί να διευθετήσει τα σχετικά με την υγειονομική του περίθαλψη και τα ανάλογα έξοδα που συνεπάγεται η περίθαλψη. Κάντε μια κουβέντα με τους νέους, έτσι ώστε να βεβαιωθείτε ότι γνωρίζουν πώς να το κάνουν αυτό. Προσπαθήστε να διαπιστώσετε πόσο ανεξάρτητος είναι ο κάθε νέος σχετικά με αυτό το θέμα και σχηματίστε μαζί μια εικόνα για το πώς διευθετούνται τα σχετικά με την υγειονομική περίθαλψη. Πληροφορήστε τα ανήλικα παιδιά για το κατά πόσον χρειάζεται να βρουν κάποιον παθολόγο ή οδοντίατρο, π.χ. λόγω μετεγκατάστασης.

Πρακτική καθοδήγηση

– *Ανάπτυξη προσωπικής ταυτότητας.* Ως μέντορας, δεν έχετε απευθείας επιρροή στις στρατηγικές πολιτισμικής ενσωμάτωσης που περιγράφηκαν πιο πάνω. Εσείς προσεγγίζετε τους νέους με τρόπο που δείχνει πολιτισμική ευαισθησία και προσπαθείτε να τους καθοδηγήσετε καθώς εκείνα

μορφοποιούν το μέλλον τους. Ωστόσο, είναι καλό να γνωρίζετε σχετικά με τις τέσσερις αυτές στρατηγικές και να τις έχετε υπόψη σας κατά τη διάρκεια της καθοδήγησης, έτσι ώστε να συζητήσετε το ζήτημα με τον ανήλικο εφόσον χρειαστεί.

– *Δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέχρι την ηλικία των 18 ετών.* Συχνά ένας νέος κάτω των δεκαοκτώ έχει διαφορετικά δικαιώματα όσον αφορά την δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε σχέση με έναν ενήλικα. Για παράδειγμα, ο οδοντιατρικός έλεγχος μπορεί να είναι δωρεάν πριν από τα δέκατα όγδοα γενέθλια, καθότι ο νέος είναι ακόμη ανήλικος, αλλά κατόπιν θα κοστίζει κάποια χρήματα. Είναι καλό να το ελέγξετε αυτό μαζί με τον νέο. Στις Κάτω Χώρες το ίδιο ισχύει και σε ό,τι έχει να κάνει με τους εμβολιασμούς. Επίσης, ελέγξτε κατά πόσον υπάρχουν άλλοι συγκεκριμένοι τύποι περίθαλψης οι οποίοι είναι δωρεάν πριν τα δεκαοκτώ αλλά θα χρεώνονται αφού γίνει δεκαοκτώ.

5.7 Ελεύθερος χρόνος

Πρακτική καθοδήγηση

Καλώς εχόντων των πραγμάτων, κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης ο νέος θα έχει επιλέξει κάποιες δραστηριότητες τις οποίες θα ασκεί στον ελεύθερο χρόνο του. Ίσως το παιδί να έχει ενταχθεί σε κάποιον αθλητικό όμιλο, ή να έχει αρχίσει να μαθαίνει να παίζει κάποιο μουσικό όργανο. Τσεκάρετε μαζί με τον νέο κατά πόσον είναι ενήμερο για τις αλλαγές που θα επέλθουν μόλις γίνει δεκαοκτώ ετών. Μήπως χρειάζεται να πληρώνει κάποια μηνιαία συνδρομή ως μέλος; Υπάρχει κάποια χρηματοδότηση που δίνει τη δυνατότητα να του διασφαλιστεί η ιδιότητα του μέλους αφού γίνει δεκαοκτώ σε περίπτωση που η συνδρομή είναι πολύ ακριβή; Βοηθήστε τα ασυνόδευτα ανήλικα στο να τους παρασχεθεί αρκετή γνώση σχετικά με πιθανή χρηματοδότηση.

5.8 Άλλα σημαντικά ζητήματα

– *Παρότρυνση προς ομαδική κουβέντα μέσω της κατάρτισης.* στις Κάτω Χώρες γίνεται χρήση της κατάρτισης με τίτλο **“Γίνομαι 18”** την οποία έχουν αναπτύξει οι μέντορες του NEO. Κατά τη διάρκεια της κατάρτισης αυτής, συζητούνται σημαντικά θέματα που ο νέος πρέπει να έχει υπόψη του όταν γίνεται δεκαοκτώ. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται η μόρφωση, τα οικονομικά, η υγειονομική περίθαλψη, η επιπρόσθετη στήριξη και οι νομικές διαδικασίες. Συνιστάται να κάνετε την κατάρτιση αυτή σε ομαδική βάση, όπου η ομάδα θα περιλαμβάνει νέους που κοντεύουν να γίνουν δεκαοκτώ ετών (περίπου τρεις μήνες πριν). Κάνοντάς το αυτό σε ομαδική βάση, διασφαλίζετε ότι οι νέοι που είναι κάπως πιο ντροπαλά σκέφτονται το νόημα που μπορεί να έχουν στη δική τους προσωπική περίπτωση οι απαντήσεις σε τυχόν ερωτήσεις που ρωτούν οι υπόλοιποι. Παρέχετε κάποια μικρά σνακ και προσπαθήστε να δημιουργήσετε φιλική ατμόσφαιρα, έτσι ώστε οι νέοι να αισθάνονται αρκετή ασφάλεια ώστε να συμμετέχουν ενεργά. Επίσης, προσπαθήστε να διατηρήσετε διαδραστικότητα κατά την κατάρτιση και δώστε τη δυνατότητα στους νέους να συμμετέχουν στην κουβέντα και να κάνουν ερωτήσεις. Εάν οι νέοι έχουν πολύ συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με την δική τους προσωπική κατάσταση, ρωτήστε τα κατά πόσον μπορούν να το συζητήσουν με τον μέντορά τους σε δεύτερο χρόνο, έτσι ώστε να αποτρέψετε τους άλλους νέους από το να χάσουν το ενδιαφέρον τους. Στην παράγραφο 6.5 μπορείτε να δείτε ένα παράδειγμα μιας κατάρτισης τέτοιου είδους. Αυτή είναι σχεδιασμένη για νέους, οι οποίοι έχουν ήδη άδεια διαμονής και ως εκ τούτου τους επιτρέπεται να διαμείνουν νόμιμα στην χώρα εισδοχής.

– *Επιστροφή στη χώρα καταγωγής.* Τα παιδιά των οποίων το αίτημα για άδεια παραμονής έχει απορριφθεί παροτρύνονται να εξετάσουν το ενδεχόμενο της επιστροφής τους. Κάποιες φορές αυτό σημαίνει επιστροφή στη χώρα καταγωγής τους, κάποιες φορές πρόκειται για κάποια άλλη (Ευρωπαϊκή) χώρα όπου κάποιος νέος έχει υποβάλει αίτημα ασύλου ή όπου βρίσκεται η οικογένειά του. Στην πράξη, το να συζητήσει σχετικά με την επιστροφή του είναι κάτι ιδιαίτερα δύσκολο για το UASC· συχνά νιώθει ντροπιασμένο ενώπιον της οικογένειάς του και συνήθως διατηρεί την ελπίδα για την απόκτηση άδειας διαμονής. Αυτή η ελπίδα μπορεί να είναι ιδιαίτερα επίμονη. Ως εκ τούτου, υπάρχουν νέοι που φαίνεται να προτιμούν την επιλογή να παραμείνουν παράτυπα στη χώρα εισδοχής. Εάν κάποιος νέος φαίνεται ότι τείνει προς το να κάνει την επιλογή αυτή, κάντε μια συζήτηση ως μέντορας σχετικά με αυτό το θέμα. Επισημάνετε στο παιδί τις συνέπειες και τα ρίσκα που ενέχει κάτι τέτοιο. Εάν κάποιος νέος φαίνεται να σκέφτονται να κάνουν την επιλογή αυτή προκειμένου να παραμείνουν στη χώρα εισδοχής παράτυπα, δώστε τους μια λίστα με οργανώσεις και φορείς που ασχολούνται με αυτό.

– *Γιορτάζοντας την ενηλικίωση.* Στις δυτικές χώρες η ενηλικίωση ενός ατόμου σύμφωνα με τον νόμο θεωρείται κάτι πολύ σημαντικό. Αυτό μπορεί να διαφέρει από ό,τι γίνεται στη χώρα καταγωγής. Ο εορτασμός της ενηλικίωσης σε μια ομαδική γιορτή εξασφαλίζει το να ενημερωθούν περισσότερο οι νέοι σχετικά με τη σημασία που έχει η ηλικία των 18 ετών στις δυτικές κοινωνίες. Ταυτόχρονα, αυτό αποτελεί έναν τρόπο να έλθει ο ένας σε επαφή με τον άλλον. Σκοπός είναι να συγκεντρωθούν μαζί οι νέοι που έχουν γίνει 18, έτσι ώστε να μπορούν να ανταλλάσσουν εμπειρίες. Διερευνήστε τις δυνατότητες συνδιοργάνωσης μίας τέτοιας γιορτής με πολλές δομές SIL ή άλλους εμπλεκόμενους φορείς.

5.9 Σύνδεση των πληροφοριών με τη δική σας πρακτική

Πώς μπορείτε να συνδέσετε τις πληροφορίες από αυτό το κεφάλαιο με την καθοδήγηση των παιδιών με τα οποία συνεργάζεστε εσείς; Ως μέντορας, μπορείτε να κάνετε στον εαυτό σας τις εξής ερωτήσεις:

–Πότε πιστεύετε ότι ένας νέος είναι έτοιμος να προχωρήσει στο τελευταίο στάδιο; Αυτό είναι κάτι που σχετίζεται αποκλειστικά με το ότι έχουν σχεδόν γίνει δεκαοκτώ ετών, ή παίζουν ρόλο κι άλλοι παράγοντες;

–Πώς αλλάζει η καθοδήγηση κατά το στάδιο αυτό; Τι θα συνεχίσετε να κάνετε και τι δεν κάνετε πλέον; Τι σας φαίνεται δύσκολο ως προς αυτό;

–Πώς γίνονται οι διευθετήσεις για την εύρεση κατάλληλου χώρου κατοικίας στην χώρα σας; Πώς μπορείτε να βοηθήσετε το UASC σε σχέση με αυτό;

–Ποια πιστεύετε ότι ήταν η μεγαλύτερη αλλαγή όταν γίνατε εσείς δεκαοκτώ; Τι άλλαξε σε σχέση με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σας σε σχέση με το σχολείο, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τη στέγη και τα εισοδήματα; Ποια μαθήματα πήρατε, που να μπορείτε να τα μοιραστείτε με τους νέους;

–Πώς καθορίζετε κατά πόσον ένας νέος θα χρειαστεί επιπλέον στήριξη αφού γίνει δεκαοκτώ; Τι αναμένεται να είναι σε θέση να κάνουν οι νέοι; Ποιον θα εμπλέκατε σε μια τέτοια απόφαση; Τι συνηθίζεται στη δική σας χώρα;

–Πώς εορτάζεται η ηλικία των 18 στη χώρα σας; Και στη χώρα του νέου, του οποίου είστε μέντορας;

6 Εργαλεία

6.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται συγκεντρωμένα ορισμένα πρακτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται ή/και αναπτύσσονται στη δομή SIL του Nidos. Συζητούνται διαδοχικά το σχέδιο δράσης, η λίστα ελέγχου της ανησυχητικής συμπεριφοράς, ένα πρότυπο αναφοράς και η εκπαίδευση «Γίνομαι 18». Τα εργαλεία αυτά παρουσιάζονται ως παραδείγματα καλών πρακτικών· ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνονται λεπτομερείς εξηγήσεις, το δε προσωπικό που εργάζεται στις δομές SIL είναι ευπρόσδεκτο να προσαρμόσει τα εργαλεία αυτά, ώστε να ταιριάζουν στις δικές του ανάγκες και στις ανάγκες των νέων.

6.2 Σχέδιο δράσης

Όπως φαίνεται στην παράγραφο 4.2, το σχέδιο δράσης συμπληρώνεται στην έναρξη της φάσης 2. Είναι προτιμότερο αυτό να γίνει από κοινού με τον νέο και στη συνέχεια να συζητήσετε το σχέδιο σε μια τριμερή συζήτηση με τον ίδιο και με τον επίτροπό του. Είναι σημαντικό να προσαρμόζετε και να αξιολογείτε το σχέδιο τακτικά, κατά προτίμηση όταν αλλάζει κάτι ουσιώδες, τουλάχιστον όμως μία φορά κατ' έτος.

Σχέδιο δράσης

<i>Όνοματεπώνυμο</i>	
<i>Ηλικία</i>	
<i>Ημερομηνία έναρξης στη δομή SIL</i>	
<i>Φροντιστής</i>	
<i>Επίτροπος</i>	
<i>Ημερομηνία</i>	

Διαβίωση	
Πώς σας φαίνεται η ζωή στη δομή SIL σε μια κλίμακα από το 0 έως το 10 ή στην κλίμακα με τις φατσούλες;⁶ 0 -----3-----5-----8-----10	
Τι θα χρειαζόταν για να δώσεις έναν βαθμό παραπάνω;	
Τι θα άλλαζε;	
Συμφωνούμε στα εξής:	

Ομάδα φροντιστών	
Πώς σου φαίνεται η ομάδα των φροντιστών (και ο φροντιστής σου) σε μια κλίμακα από το 0 έως το 10 ή στην κλίμακα με τις φατσούλες; 0 -----3-----5-----8-----10	
Τι θα χρειαζόταν για να δώσεις έναν βαθμό παραπάνω;	
Τι θα άλλαζε;	
Συμφωνούμε στα εξής:	

⁶ Η κλίμακα με τις χαμογελαστές φατσούλες λειτουργεί καλά για τα μικρότερα παιδιά, αλλά μπορεί να φαίνεται κάπως παιδαριώδης για παιδιά άνω των 16 ετών

Αίσθημα ασφάλειας	
Πόσο ασφαλής αισθάνεσαι σε μια κλίμακα από το 0 έως το 10 ή στην κλίμακα με τις φατσούλες; 0 -----3-----5-----8-----10	
Τι θα χρειαζόταν για να δώσεις έναν βαθμό παραπάνω;	
Τι θα άλλαζε;	
Συμφωνούμε στα εξής:	

Γλώσσα	
Πόσο καλά είναι τα ελληνικά σου σε μια κλίμακα από το 0 έως το 10 ή στην κλίμακα με τις φατσούλες; 0 -----3-----5-----8-----10	
Ο φροντιστής διακρίνει ότι <i>(περιγράψτε τις ικανότητες του νέου)</i> :	
Τι μπορείς να κάνεις για να βελτιώσεις τα ελληνικά σου:	
Συμφωνούμε στα εξής:	

Κοινωνικό δίκτυο	
Πόσα άτομα γνωρίζεις στην περιοχή / στη γειτονιά;	
Σε ποιους από αυτούς τους ανθρώπους μπορείς να απευθυνθείς για ερωτήσεις;	

Με πόσα από αυτά τα άτομα μιλάς ελληνικά;	
Συμφωνούμε στα εξής:	

Κοινωνικός χάρτης	
Ποια ιδρύματα ξέρεις να βρεις;	
Τι άλλο θα ήθελες να μάθεις;	
Συμφωνούμε στα εξής:	

Τι είναι σημαντικό	
Τι είναι σημαντικό για σένα τώρα; <i>Τι σε δυσκολεύει αυτή την εποχή;</i>	
Τι ενδιαφέρει την οικογένειά σου; <i>Τι θέλουν να πετύχεις;</i>	
Τι είναι σημαντικό για τον επίτροπό σου;	
Τι χρειάζεται να γίνει στο εγγύς μέλλον;	
Συμφωνούμε στα εξής: <i>Ποιος κάνει τι, πότε θα είναι έτοιμο;</i>	

Τελικό στάδιο (προαιρετικό)	
Ποια είναι τα πράγματα που δεν προσδοκάς ιδιαίτερα;	
Από ποιον μπορείς να ζητήσεις βοήθεια και για ποιο θέμα;	
Συμφωνούμε στα εξής: <i>Ποιος κάνει τι, πότε θα είναι έτοιμο;</i>	

Αξιολόγηση	
Συμφωνίες για το επόμενο διάστημα (δείτε τα προηγούμενα ραντεβού εδώ)	1.
	2
	3
	4
Αξιολόγηση (ημερομηνία)	

6.3 Λίστα ελέγχου ανησυχητικής συμπεριφοράς

Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 4.6, η λίστα ελέγχου ανησυχητικής συμπεριφοράς είναι σχεδιασμένη ως πρακτικό εργαλείο για την ταυτοποίηση της ανησυχητικής ή/και αποκλίνουσας συμπεριφοράς, την οποία παρουσιάζει ένας νέος. Ο μέντορας την συμπληρώνει τακτικά, αλλά μπορεί να επιλέξει να την συμπληρώσει όποτε προκύπτουν ανησυχίες. Αφού πρώτα συμπληρωθεί, η λίστα κοινοποιείται στον UASC και συζητείται μαζί του, με σκοπό την ευαισθητοποίηση του παιδιού σχετικά με την συμπεριφορά του. Έπειτα, η λίστα κοινοποιείται στον επίτροπο και συζητείται με άλλους συναδέλφους που δουλεύουν με το παιδί για να καταγραφούν οι αλλαγές.

Λίστα ελέγχου ανησυχητικής συμπεριφοράς ⁷				
Προσωπικά στοιχεία		Συζήτηση αναφορικά με τη λίστα		
Όνομα:		Ημερομηνία:		
Ημερομηνία γέννησης:		Συμμετέχοντες:		
		Αιτιολογία:		
	Ένδειξη	Αναγνωρίστηκες:	Παρατηρήθηκε από:	Περιγραφή ενεργειών που έχουν γίνει
1	Απομόνωση			
2	Άγχος και/ή φόβος			
3	Επιθετικότητα			
4	Συχνό κλάμα			
5	Αδυναμία συγκέντρωσης κατά τη διάρκεια συζήτησης			
6	Παραμελημένη εμφάνιση και ένδυση			
7	Σωματικά προβλήματα			
8	Τραυματισμός			
9	Κακή/καταθλιπτική διάθεση			

⁷Το εργαλείο αυτό αναπτύχθηκε για τη μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιήθηκε για τους UASC από την COA το 2010. Η COA έχει την ευθύνη της υποδοχής των προσφύγων στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου.

10	Πονοκέφαλος/ Κοιλιακό άλγος			
11	Εφιάλτες			
12	Αποφυγή ορισμένων καταστάσεων			
13	Δεν επιδιώκει την οπτική επαφή			
14	Ψυχολογικά συμπτώματα			
15	Ανία/έλλειψη ενδιαφέροντος			
16	Κόπωση			
17	Κακή διατροφή			
18	Διαταραχές του ύπνου			
19	Κοινωνική απομόνωση			
20	Ζηηρός και ανήσυχος			
21	Συχνές συγκρούσεις			
22	Έκφραση αισθήματος ανασφάλειας			
23	Νευρικότητα			
24	Ανάρμοστη συμπεριφορά προς τους άλλους (με σεξουαλική χροιά)			
25	(Υπερβολική) κατανάλωση αλκοόλ			
26	Χρήση ναρκωτικών (χαμένο βλέμμα, κόκκινα μάτια)			
27	Ανησυχία από το φιλικό περιβάλλον του παιδιού			

29	Κατοχή μεγάλου χρηματικού ποσού			
30	Ακριβά ρούχα/κοσμήματα			
31	Ακριβά αντικείμενα			
32	Επιστρέφει με σακούλες γεμάτες αγαθά			
33	Προσφέρει αγαθά σε άλλους			
34	Πολλές επαφές με ευάλωτους νέους			
35	Συχνές απουσίες από το σχολείο			
36	Συχνή απουσία τα βράδια			
37	Δεν επιστρέφει από την έξοδο (του Σαββατοκύριακου)			
38	Δέχεται σύντομες επισκέψεις ακαθόριστου περιεχομένου από...			
39	Σύντομη απουσία για αδιευκρίνιστο λόγο			
40	Ντύσιμο με υπερβολικά σεξουαλικό χαρακτήρα			
41	Επιστροφή στο σπίτι αργά τη νύχτα			
42	Γίνεται επιθετικό ή υπεκφεύγει όταν δέχεται ερωτήσεις			

6.4 Πρότυπο αναφοράς

Η εβδομαδιαία αναφορά παρουσιάστηκε στην παράγραφο 0.6. Στην παρούσα ενότητα παρατίθεται ένα παράδειγμα εβδομαδιαίας αναφοράς. Πρόκειται δηλαδή για τις σημειώσεις των μεντόρων, μέσω των οποίων ενημερώνουν ο ένας τον άλλον για κάθε τι που συμβαίνει στη ζωή των παιδιών που ζουν σε δομές SIL. Συλλέγοντας συνοπτικά τις αναφορές μια φορά την εβδομάδα καταγράφονται τα ραντεβού και οι εκδηλώσεις. Το ίδιο ισχύει και για τις εβδομαδιαίες αναφορές αναφορικά με το σχέδιο δράσης: πρέπει να παραμένει απλό και σύντομο.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

Όνοματεπώνυμο:	Αριθμός εβδομάδας:
Συμφωνίες καθοδήγησης: <i>σημεία δράσης</i>	
1:	
2:	
3:	
Σχολείο: <i>απουσίες, σημεία προσοχής</i>	
Υγεία: <i>γενικός παθολόγος, οδοντίατρος</i>	
Οικογένεια: <i>οικογενειακή επανένωση</i>	
Οικία: <i>συγκάτοικοι, κανόνες σπιτιού</i>	
Εξωτερικές επαφές: <i>φίλοι, οικογένεια στην Ελλάδα</i>	
Δράσεις/ραντεβού: <i>επίτροπος, μέντορας, νέος</i>	
Ελεύθερος χρόνος: <i>εργασία, αθλητικές δραστηριότητες</i>	
Λοιπά: <i>καταγραφές, Συμβούλιο των Προσφύγων</i>	

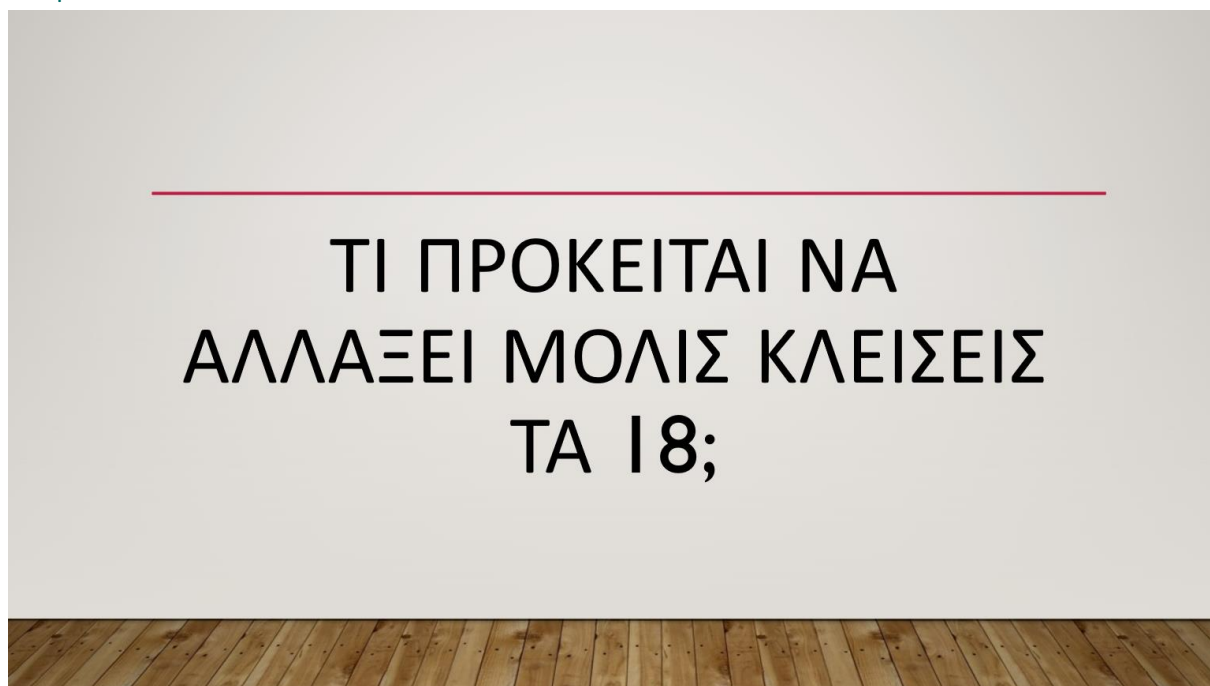
6.5 Εκπαίδευση «Γίνομαι 18»

Η εκπαίδευση αυτή αναπτύχθηκε από τους μέντορες του ΝΕΟ (Nidos Eigen Orvang/SIL) για νέους που γίνονται 18 ετών προσεχώς. Συζητώντας τα θέματα αυτά με μια ομάδα νέων, λίγους μήνες πριν από την ενηλικίωσή τους, οι μέντορες στοχεύουν να εκκινήσουν έναν κοινό διάλογο με αυτούς τους νέους καθώς βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση.

Διαφάνεια 1

Διαφάνεια 2

Διαφάνεια 3

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

- Είσαι **παιαπεύθυνος για τον εαυτό σου** εν έχεις πια επίτροπο
- Έχεις δικαίωμα να κάνεις συνδρομές (για παράδειγμα για ένα κινητό ή περιοδικό)
- Θα χρειαστείς τη δική σου ασφάλεια υγείας και αστικής ευθύνης
- Μπορείς να νοικιάσεις σπίτι ή δωμάτιο
- Μπορείς να εκδώσεις δίπλωμα οδήγησης

Διαφάνεια 4

ΕΙΣΟΔΗΜΑ

- **Κοινωνικές παροχές**
 - Μπορείς να κάνεις αίτηση για επιδόματα κοινωνικών παροχών σε περίπτωση που δεν μπορείς να λάβεις άλλου είδους εισόδημα, όπως για παράδειγμα μισθό ή φοιτητικό δάνειο
- **Φοιτητικό δάνειο**
 - Αν σπουδάζεις όταν ενηλικιωθείς μπορείς να κάνεις αίτηση για φοιτητικό δάνειο
- **Εργασία**
 - Προφανώς μόλις κλείσεις τα 18 μπορείς να εργαστείς και να κερδίζεις το δικό σου εισόδημα. Προσοχή με τους κανονισμούς αναφορικά με τους φόρους και την ασφάλιση.

Διαφάνεια 5

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ

Εισοδήματα

- Λαμβάνεις επίδομα αυτή την εποχή
- Έχεις (δεύτερη) δουλειά αυτή την εποχή;
- Όταν κλείσεις τα 18
 - Εργασία
 - Φοιτητικό δάνειο
 - Επίδομα κοινωνικών παροχών
 - Άλλες μορφές κοινωνικών παροχών, είτε από το κράτος είτε/και από κάποια ΜΚΟ;

Δαπάνες

- Τρόφιμα και ροφήματα
- Ένδυση
- Μετακίνηση
- Τηλέφωνο (συμβόλαιο)
- Ασφάλεια υγείας (στην ηλικία των 18)
- Ενοίκιο (στην ηλικία των 18)
- Άλλα είδη ασφάλισης (στην ηλικία των 18)

Διαφάνεια 6

ΚΑΘΗΚΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

- Χωριστείτε σε μικρές ομάδες (3 άτομα)
- Πόσα έσοδα έχεις αυτόν τον καιρό; Πόσα ξοδεύεις; Πού τα ξοδεύεις;
- ...και όταν γίνεις 18; Πόσα έσοδα θα έχεις; Πόσα θα ξοδεύεις; Πού θα τα ξοδεύεις;
- Προσπάθησε να είσαι συγκεκριμένος/η

Έχεις ερωτήσεις; Ρώτα τον φροντιστή!

Διαφάνεια 7

ΣΤΕΓΑΣΗ

- Λίγο προτού κλείσεις τα 18 θα κάνεις μια συνάντηση με τον φροντιστή και τον επίτροπό σου για να συζητήσετε για τη διαμονή σου αφού ενηλικιωθείς
- Μπορείς να ψάξεις να βρεις δωμάτιο και μόνος/η σου
 - Μήπως να γραφτείς σε ιστοσελίδες που προσφέρουν στέγαση;

Διαφάνεια 8

ΚΑΘΗΚΟΝ ΑΣ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ ΟΤΙ ΜΕΤΑΚΟΜΙΖΕΙΣ

- Τι χρειάζεται να αγοράσεις;
- Πόσο θα κοστίσει;
- Υπάρχουν άλλα πράγματα τα οποία χρειάζεται να υπολογίσεις; Όπως για παράδειγμα μια συνδρομή για Internet ή/και για καλωδιακή τηλεόραση; Για τη μεταφορά των υπάρχόντων σου;

Ας φτιάξουμε ένα πλάνο μαζί...

Έχεις 20 λεπτά, ζήτη βοήθεια από τον φροντιστή σου!

Διαφάνεια 9

ΣΧΟΛΕΙΟ

- **Το σχολείο είναι πολύ σημαντικό για το μέλλον σου**
- Γνωρίζεις αν μπορείς να παραμείνεις στο σχολείο σου; Ή μήπως πρέπει να πας σε άλλο σχολείο, ειδικά για ενήλικες; Απαιτεί η κυβέρνηση να έχεις ένα επίπεδο γλωσσομάθειας;
- Πώς θα χρηματοδοτείται; Ποιος θα πληρώνει για τα έξοδα του σχολείου και των σχολικών ειδών που χρειάζεσαι;

Διαφάνεια 10

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΥΓΕΙΑΣ

Έλεγξε με τη βοήθεια του φροντιστή σου ποιοι κανονισμοί ισχύουν αναφορικά με την ασφάλεια υγείας όταν γίνεις 18 ετών

Διαφάνεια 11

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ

- Αλλάζει κάτι όταν γίνεις 18 ετών;
- Έλεγξε με τη βοήθεια του επιτρόπου σου ή όποιου σε βοηθάει με τις νομικές διαδικασίες

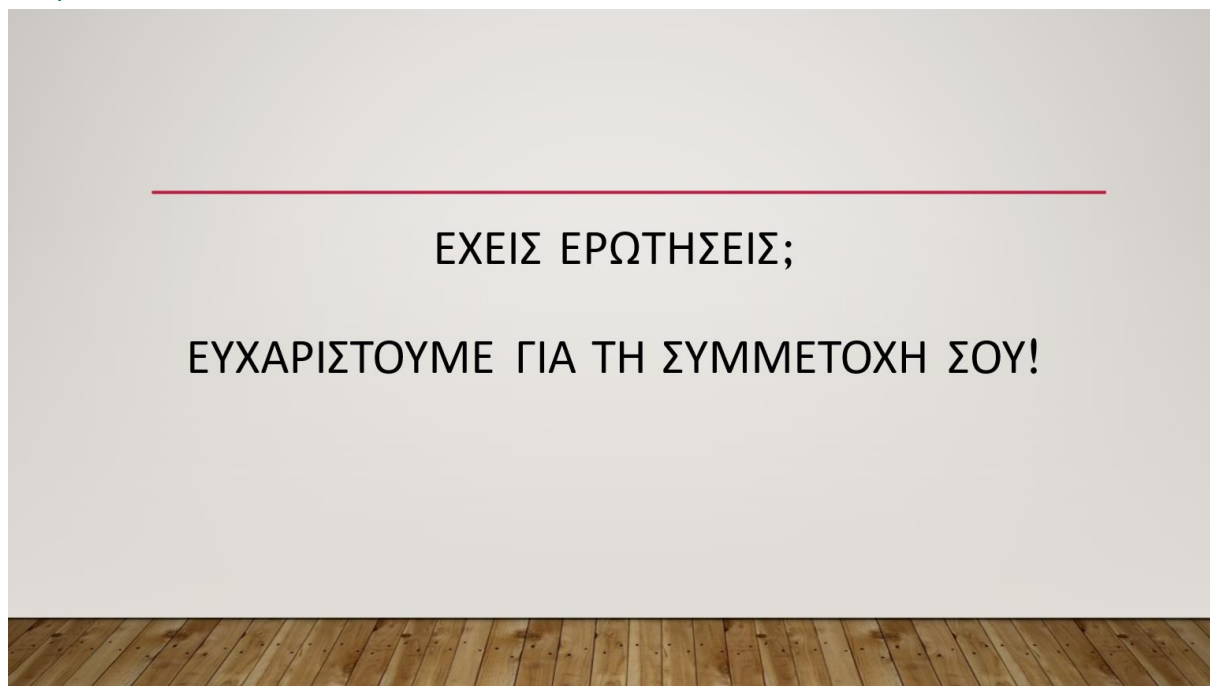
Διαφάνεια 12

ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ

- Να θυμάσαι: εσύ θα είσαι υπεύθυνος για όλες τις διατυπώσεις.
- Χρησιμοποίησε φάκελο με διαχωριστικά για να οργανώσεις και να τακτοποιήσεις τα έγγραφά σου

Διαφάνεια 13

Παράρτημα I Προοπτικές ένταξης στην Γερμανία

Το 2015 η Γερμανίδα καγκελάριας είπε την διάσημη φράση «Μπορούμε να τα καταφέρουμε!», αναφερόμενη στην υποδοχή, τοποθέτηση και ενσωμάτωση 890,000 περίπου ανθρώπων, οι οποίοι αναζητούσαν προστασία στα ευρωπαϊκά σύνορα. Φέτος, πέντε χρόνια μετά, τα ΜΜΕ συζητούν συνεχώς για το αν η Γερμανία τα κατάφερε τελικά ή όχι. Όπως είναι αναμενόμενο, οι απόψεις διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό. Η φυγή, η μετανάστευση και η ενσωμάτωση αναμφίβολα παραμένουν θέματα που έχουν προκαλέσει αμφισημίες, έχουν συζητηθεί εκτενώς και για τα οποία υπάρχουν ισχυρές και διαφοροποιημένες απόψεις. Η παρούσα αναφορά επικεντρώνεται σε θέματα ενσωμάτωσης ατόμων που αναζητούν προστασία, ωστόσο αναφορικά με το ευρωπαϊκό σχέδιο συνεργασίας PROUD εστιάζει στα ασυνόδευτα ανήλικα πρόσφυγες και στις δυνατότητες ενσωμάτωσής τους στην Γερμανία. Δεν εξετάζονται ρητά τα τελευταία 5 χρόνια, αν και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι το 2015 και η επόμενη περίοδος υπήρξαν το σημείο καμπής στις γερμανικές (και με ευρύτερη έννοια ασφαλώς και στην ευρωπαϊκή) πολιτικές ασύλου, διαμονής και ένταξης. Όσο απροετοίμαστα ήταν τα συστήματα το 2015, τόσο περισσότερες ελλείψεις έχουν πλέον εντοπιστεί, ενώ έχουν αναπτυχθεί νέες δομές και στρατηγικές. Στο πλαίσιο αυτής της έκθεσης, μια βιβλιογραφική έρευνα και στη συνέχεια μια σύνθεση συζητήσεων με υπαλλήλους των Κυβερνητικών Οργανώσεων και των ΜΚΟ προσπαθούν να δώσουν μια σαφή εικόνα για το πώς η ένταξη των ασυνόδευτων νεαρών προσφύγων στη Γερμανία λειτουργεί στη θεωρία, καθώς και στην πράξη, τι αλλάζει, τι λειτουργεί καλά και πού παραμένουν ελλείψεις. Για να συζητηθεί η ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στο γερμανικό πλαίσιο, πρέπει να μιλήσουμε για το γερμανικό σύστημα πρόνοιας παιδιών και νέων που είναι υπεύθυνο για την υποδοχή των ανηλίκων. Είναι επίσης σημαντικό για το ευρύτερο πλαίσιο να κατανοήσουμε ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει ακριβώς ομοσπονδιακή δομή. Εκτός από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αποτελείται από 16 εν μέρει κυρίαρχα κράτη, τα ομόσπονδα κρατίδια, τα οποία με τη σειρά τους εκπληρώνουν τα δικά τους κρατικά καθήκοντα. Τα ομόσπονδα κρατίδια έχουν τη δική τους νομιμότητα, τα δικά τους δικαιώματα και τις δικές τους ικανότητες. Έτσι, τα ομόσπονδα κρατίδια έχουν, για παράδειγμα, πολιτιστική κυριαρχία και, ως εκ τούτου, την πρωταρχική ευθύνη για τα συστήματα εκμάθησης και εκπαίδευσης γλωσσών. Υπάρχουν και άλλοι τομείς για τους οποίους οι νόμοι ερμηνεύονται πιο αυστηρά ή ευνοϊκά, ανάλογα με το κρατίδιο.

Οι αλλοδαποί ανήλικοι που έρχονται στη Γερμανία χωρίς τους γονείς τους λαμβάνουν φροντίδα σύμφωνα με την γερμανική πράξη για την παιδική μέριμνα και πρόνοια για τους νέους –στο εξής καλούμενο και Βιβλίο VIII του Κοινωνικού Κώδικα. Έτσι η πράξη για την παιδική μέριμνα και πρόνοια για τους νέους υπερισχύει της πράξης για το άσυλο και τη διαμονή.

Βασικά μπορούμε να πούμε ότι το σύστημα λειτουργεί μόλις οι ανήλικοι ενταχθούν στο σύστημα πρόνοιας των νέων. Νομικά, ορίζεται ότι σε κάθε ανήλικο που φτάνει ασυνόδευτος χορηγείται άσυλο. Οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή είναι αμφιλεγόμενες: στην αρχική συνέντευξη με δύο επαγγελματίες, έναν διαμεσολαβητή γλώσσας και τον ανήλικο, πραγματοποιείται εκτίμηση της ηλικίας εάν δεν μπορούν να προσκομιστούν έγγραφα ταυτότητας. Επιπλέον, είναι δυνατόν να προβλεφθεί η ιατρική αξιολόγηση της ηλικίας. Στο γερμανικό επαγγελματικό πλαίσιο (τόσο στο παιδαγωγικό όσο και στο ιατρικό πλαίσιο), η πρακτική αυτή εξετάζεται με κριτική ματιά, διότι, μεταξύ άλλων, η επέμβαση στη σωματική αυτοδιάθεση (π.χ. μέσω ιατρικής εξέτασης ή / και

ακτινογραφίες οδόντων / γνάθου, κλείδας, καρπιαίων οστών) για να αποφασιστεί η αξίωση ή όχι για παροχές θεωρείται δυσανάλογη. Εάν ο ανήλικος ξεπεράσει αυτό τον σκόπελο και λάβει μέριμνα, το επόμενο βήμα είναι να κατανεμηθεί σε ένα ομόσπονδο κρατίδιο μέσω ποσόστωσης. Στη συνέχεια, ανατίθενται στις υπηρεσίες πρόνοιας και έχουν την ευκαιρία να αποσαφηνίσουν τη νομική κατάστασή τους –υπό την επίβλεψη ενός μέντορα, ο οποίος τίθεται στη διάθεσή τους. Ασκείται σε μεγάλο βαθμό κριτική στη διαδικασία της εκ νέου κατανομής από κυβερνητικούς φορείς και ΜΚΟ. Η ανακατανομή απαλλάσσει την (χρηματοοικονομική και παραγωγική) επιβάρυνση για τα μεμονωμένα ομόσπονδα κρατίδια και τους επιτρέπει, εάν συμβεί, να εργάζονται με υψηλότερη ποιότητα, ενώ ταυτόχρονα οι ανήλικοι –παρά το γεγονός ότι το συμφέρον του παιδιού να αποτελεί μέρος της εξέτασης σε περίπτωση ανακατανομής– δεν αποκλείονται ποτέ από την ανακατανομή. Ανεξάρτητοι φορείς (π.χ. ΜΚΟ) δεν συμμετέχουν στη διαδικασία. Αυτό μπορεί να αποβεί αρνητικό για τους ανήλικους κατά την περαιτέρω πορεία της ένταξης.

Μετά την αρχική συνέντευξη, την αξιολόγηση της ηλικίας και την κατανομή σε άλλο ομόσπονδο κρατίδιο (μέσω ποσόστωσης) αρχίζει η διαδικασία ένταξης. Για τους ασυνόδευτους ανήλικους αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με την τοποθέτηση σε ένα ίδρυμα κοινωνικής πρόνοιας σε συνδυασμό με τη σχετική παιδαγωγική υποστήριξη και την τοποθέτηση του ανήλικου σε σχολείου. Θεωρητικά, οι ασυνόδετοι ανήλικοι έχουν τα ίδια προνόμια, δικαιώματα και καθήκοντα με τα γηγενή ανήλικα με την ενσωμάτωσή τους στο σύστημα.

Στην ουσία ένας ασυνόδετος ανήλικος αντιμετωπίζει πολλές πρόσθετες προκλήσεις που δεν αντιμετωπίζει ένας γηγενής ανήλικος. Από τη μια πλευρά έχει να αντιμετωπίσει διαφορές στη γλώσσα, τον πολιτισμό, στην απόκτηση ενός γενικού προσανατολισμού. Από την άλλη η εύρεση μόνιμης κατοικίας, το εκπαιδευτικό πλαίσιο, η ανησυχία σχετικά με την οικογένειά του που έμεινε πίσω, η επεξεργασία της εμπειρίας της φυγής, έτσι απλά για να αναφέρουμε μερικά από αυτά.

Οι ασυνόδετοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν την πρόκληση να χτίσουν μια εντελώς νέα ζωή χωρίς να έχουν ένα αξιόπιστο άτομο στο πλευρό τους, πέρα από την καθημερινή ρουτίνα του μέσου εφήβου –συμπεριλαμβανομένης της αναζήτησης ταυτότητας. Βρίσκονται σε έντονη πίεση για απόδοση τόσο από εσωτερικούς όσο και από εξωτερικούς παράγοντες.

Η ιδιαίτερη κριτική που ασκείται τόσο από τις Κυβερνήσεις όσο και από τις ΜΚΟ –εκτός από άλλα σημεία κριτικής που, ωστόσο, βασίζονται το ένα στο άλλο– αφορά στον περιορισμό του δικαιώματος ασύλου και διαμονής, γεγονός που καθιστά όλο και πιο δύσκολο για τους ανήλικους να αποκτήσουν προοπτική παρά το γεγονός ότι οι ανήλικοι έχουν ελάχιστες πιθανότητες παραμονής (όσον αφορά τους «κλασικούς λόγους ασύλου και φυγής»). Απευθύνεται επίσης στα εμπόδια πρόσβασης σε σχολεία και χώρους επαγγελματικής κατάρτισης.

Το γερμανικό σύστημα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, παρά τον ετερογενή φοιτητικό πληθυσμό και τους διάφορους πόρους, εξακολουθεί να στηρίζεται στα τυπικά προσόντα και στη γερμανική γλώσσα και έχει βρει λίγες εναλλακτικές προσεγγίσεις για την αλλαγή αυτής της κατάστασης. Ένα άλλο βασικό σημείο κριτικής είναι η υποστήριξη και η βοήθεια που παρέχεται στους νέους πρόσφυγες μετά την ενηλικίωση.

Στην ηλικία των 18 ετών, το δικαίωμα των νέων σε στέγαση και υποστήριξη λήγει ανάλογα με τη συνεργασία τόσο των νέων ενηλίκων όσο και των Γραφείων Πρόνοιας Νέων, μπορεί να δοθεί περαιτέρω βοήθεια. Αυτά τα «προαιρετικά οφέλη» (δεν υπάρχει νόμιμο δικαίωμα) χορηγούνται με διαφορετική συχνότητα, ανάλογα με το ομόσπονδο κρατίδιο. Επιπροσθέτως σταματάει να ισχύει η υποχρεωτική εκπαίδευση καθώς και η εν μέρει προστασία λόγω μειονότητας σε ότι αφορά το

άσυλο και την στέγαση. Εάν ο ανήλικος/ νεαρός ενήλικας δεν έχει εγκατασταθεί ακόμη σε ιδιωτική κατοικία, είναι πιθανό να βρεθεί ξαφνικά μόνος τους σε ένα καταφύγιο, καθώς είναι δύσκολο να βρεθούν προσιτά διαμερίσματα στις περισσότερες γερμανικές πόλεις. Λόγω του υψηλού ποσοστού των νέων ενηλίκων, αυτό είναι ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ένταξης των νέων.

Τα πολύπλοκα γραφειοκρατικά γερμανικά συστήματα μπορούν να αποθαρρύνουν τους ασυνόδετους ανήλικους και τους φροντιστές τους. Μολονότι το τοπίο των παροχών και των υπηρεσιών για σχέδια ένταξης που υπερβαίνουν τις υπηρεσίες ενσωμάτωσης που προσφέρονται από την Πρόνοια για τους νέους και τα σχολεία είναι μάλλον ελπιδοφόρο, δεν υπάρχει γενική εικόνα ώστε να μπορούν οι νέοι να προσανατολιστούν. Σε μεγάλο βαθμό, οι υπηρεσίες προσφέρονται σε τοπικό και κοινωνικό επίπεδο και ευδοκιμούν με τη δέσμευση του ατόμου.

Γενικά, οι προοπτικές για τους ανήλικους που κατηγοριοποιούνται ως προερχόμενοι από «ασφαλείς χώρες καταγωγής» ή με «χαμηλές προοπτικές διαμονής» από το γερμανικό σύστημα μετανάστευσης υπόκεινται σε περιορισμούς και εμπόδια εισόδου.

Εκφράστηκαν επίσης ανησυχίες σχετικά με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση. Το κοινωνικό έργο των προσφύγων δεν περιλαμβάνεται στα πακέτα στήριξης του Covid-19, και οι προσφορές που υπερβαίνουν τις υποχρεωτικές δαπάνες (καλή διαβίωση των νέων, μαθήματα γλωσσών, σχολείο κ.λπ.) κινδυνεύουν να μην χρηματοδοτηθούν πλέον κατά τα επόμενα έτη λόγω μειωμένων κονδυλίων.

Παρόλο που έχουν συγκεντρωθεί πολλές γνώσεις και εμπειρία τα τελευταία χρόνια, υπάρχει ανησυχία από το προσωπικό κυβερνητικών φορέων και των ΜΚΟ ότι η γνώση και οι καλές ιδέες θα χαθούν λόγω του μειωμένου αριθμού ασυνόδετων ανήλικων και κατά συνέπεια της απώλειας υπηρεσιών.

Παράρτημα II Υποστηριζόμενη Ημιαυτόνομη Διαβίωση στη Γερμανία

Νομικό πλαίσιο: § 30 SGB VIII (κοινωνικός κώδικας για τα παιδιά και την ευημερία των νέων) - 'Erziehungs Beistandschaft/ Betreuungs Helfer' (Κοινωνική παιδαγωγική βοήθεια για την οικογένεια / φροντίδα νοσηλείας) 'Ambulant betreutes Wohnen/ Verselbstständigungswohnen' (εξωνοσοκομειακή υποβοηθούμενη διαβίωση / στέγαση για να καταστεί ανεξάρτητη [...] που ονομάζεται εφεξής ανεξάρτητη διαβίωση)⁸

Η υποστηριζόμενη ημιαυτόνομη διαβίωση στη Γερμανία αποτελεί μέρος του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας για τη νεολαία και εξελίχθηκε κατά τα τελευταία έτη για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλίκων. Τα ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας που προσφέρουν αυτό το είδος φροντίδας συχνά έχουν ένα απόθεμα διαμερισμάτων ή δωματίων που μπορούν να νοικιάσουν σε νέους από 16 ετών και άνω (κάτω από την ηλικία των 16 ετών δίδονται μόνο με ειδική άδεια, καθώς σύμφωνα με τον νόμο ένας νέος κάτω των 16 ετών δεν επιτρέπεται να ζει μόνος του). Όταν η οργάνωση και ο νέος (συμπεριλαμβανομένου του νόμιμου επιτρόπου του και της υπηρεσίας πρόνοιας για τους νέους) συμφωνούν ως προς τους όρους, προχωρούν στη συμφωνία ενοικιαστή / μίσθωσης.

Η συμμετοχή σε αυτό το πλαίσιο απαιτεί προσωπικό εισόδημα. Όταν αυτό δεν μπορεί να καλυφθεί από τα επιδόματα που προέρχονται είτε από το εισόδημα είτε από τα επιδόματα κατάρτισης, είναι αναγκαίο να πάνε σύμφωνα με το σύστημα κοινωνικών παροχών. Συνήθως το ενοίκιο λαμβάνεται κατόπιν αιτήσεως από την κοινωνική μέριμνα (άλλο ίδρυμα, π.χ. κοινωνικές παροχές, παροχές αιτούντων άσυλο) και οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας θα χρειαστεί να πληρώνουν «μόνο» για την παιδαγωγική φροντίδα (η οποία υπολογίζεται με την ονομασία "Fachleistungsstunden" – εξειδικευμένες / ειδικές ώρες υπηρεσίας που εκτελούνται από κοινωνικούς λειτουργούς).

Η υποστηριζόμενη ημιαυτόνομη διαβίωση θεωρείται προετοιμασία για την ανεξάρτητη διαβίωση. Οι πτυχές της υγειονομικής περίθαλψης και παρακολούθησης αποτελούσαν αναπόσπαστο μέρος της παιδαγωγικής εργασίας (ειδικά κατά την εργασία με ασυνόδευτους ανηλίκους οι οποίοι μέσω της αρχικής διαδικασίας υποδοχής έχουν ήδη βρεθεί σε στίβια πλήρους φροντίδας), ωστόσο τώρα δίνουν χώρο στα συμβουλευτικά και συνοδευτικά προγράμματα. Ως εκ τούτου, αυτή η μορφή στέγασης προορίζεται κυρίως για όσους έχουν ήδη αποδειχθεί ότι είναι αρκετά υπεύθυνοι και έχουν ήδη αποκτήσει μια αρχική βάση προσωπικών, κοινωνικών και οικιακών δεξιοτήτων. Το εστιακό σημείο της υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης έγκειται στο ζήτημα της περαιτέρω προσωπικής ανάπτυξης, της εκπαίδευσης, της αποσαφήνισης των προοπτικών και του σχεδιασμού του αντίστοιχου χώρου για την ανάπτυξη στο μέλλον.

⁸ Δεδομένου ότι η Γερμανία είναι ομοσπονδιακή δημοκρατία, διαιρείται σε 16 κρατίδια ως συστατικά μέρη και η άσκηση κρατικής εξουσίας κατανέμεται μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των κρατιδίων (Γερμανικά: "Bundesländer"), υπάρχουν διαφορές όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο εκτελούνται ορισμένα πράγματα (ειδικά όσον αφορά την εκπαίδευση και την πρόνοια των νέων). Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος όρος για τη στήριξη της ημιαυτόνομης διαβίωσης για ολόκληρη τη Γερμανία. Αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη.

Εάν οι νέοι συμμετέχουν στην επαγγελματική εκπαίδευση πριν από την απόκτηση άδειας διαμονής, θα τους επιτραπεί να παραμείνουν στη Γερμανία για να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους και να λάβουν πτυχίο.

Για τους νέους πρόσφυγες, το παιδαγωγικό πλαίσιο συχνά διαφέρει από τα υποστηρικτικά συστήματα του μη πρόσφυγα. Δίπλα στην καθημερινή ρουτίνα (καθημερινή δομή, υγεία, σχολείο / επαγγελματική κατάρτιση, υγιεινή και καθαρισμός, διατροφή και ψώνια βασικών καταναλωτικών προϊόντων καθημερινής χρήσης, προσανατολισμός κ.λπ.) καθ' όλη τη διάρκεια της βοήθειας, ο κοινωνικός λειτουργός και ο νέος ιδανικά εργάζονται:

- στον προσανατολισμό στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου ή άλλων κανονισμών διαμονής βάσει του δικαίου περί αλλοδαπών, των δικών τους δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με τη βοήθεια δικηγόρων ή κέντρων παροχής συμβουλών
- στη δημιουργία επαρκούς γνώσης των πολιτιστικών, διαρθρωτικών και πολιτικών πλαισίων στη χώρα υποδοχής
- στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης ώστε να είναι σε θέση να επιζητούν και να χρησιμοποιούν περαιτέρω βοήθεια
- στις δυνατότητες συμμετοχής σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες στο πλαίσιο του νόμου
- στην ενσωμάτωση, εξεύρεση κοινωνικών επαφών στον πολιτιστικό τους κύκλο καθώς και στη γερμανική κοινωνία, π.χ. μέσω πολιτιστικών οργανώσεων, συλλόγων κ.λπ..

Πρακτικά, ο στόχος είναι η προετοιμασία των νέων για μια ζωή στο δικό τους νοικοκυριό και τα συναφή καθήκοντα της αντιμετώπισης της ζωής, και νομικά η προετοιμασία για τα καθήκοντα και τις κοινωνικές απαιτήσεις. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται ιδίως:

- Η αποσαφήνιση του εισοδήματος για την ανεξάρτητη διαβίωση
- Η διεξαγωγή μιας ρεαλιστικής αξιολόγησης της επιθυμητής συνθήκης διαβίωσης
- Η στήριξη στην αναζήτηση ενός νέου τόπου για να έχετε το δικό σας νοικοκυριό, αν είναι χρειαστεί: οργάνωση της υποστήριξης κατά τη διάρκεια της μετάβασης και το τι θα επακολουθήσει
- Η στήριξη στη διαιώνιση των βιώσιμων κοινωνικών επαφών
- Η υποστήριξη για τη συνέχιση των μέτρων κατάρτισης που έχουν ξεκινήσει· δημιουργία βιώσιμων κινήτρων και οργάνωση μέτρων στήριξης

Προσωπικό που εργάζεται στις δομές SIL

Φροντιστής: εργάζεται σε οικιστική περίθαλψη / κατοικία / εγκατάσταση / SIL. Φροντίζει τον ανήλικο· γενικά, είναι υπεύθυνος για τις προκλήσεις και τα θέματα καθημερινής ζωής (σε συμφωνία με τον νόμιμο επίτροπο). Τα παιδιά και η νομοθεσία για την καλή διαβίωση των νέων τονίζουν το γεγονός ότι το σύστημα πρόνοιας χαρακτηρίζεται από την ποικιλομορφία των οργανώσεων με διαφορετικούς προσανατολισμούς, ποικιλία περιεχομένου, μεθόδους και τρόπο λειτουργίας. Ως εκ τούτου, πολλά διαφορετικά άτομα με διαφορετικό επαγγελματικό υπόβαθρο μπορούν να βρεθούν στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας των νέων.

Πολύ συχνά, οι ανεξάρτητοι οργανισμοί πρόνοιας και οι εγκαταστάσεις εφαρμόζουν επαγγελματικά πρότυπα ισοδύναμα με εκείνα που ζητούνται από δημόσιους οργανισμούς κοινωνικής πρόνοιας («προσωπικό που είναι κατάλληλο για το συγκεκριμένο έργο από άποψη προσωπικότητας και λαμβάνει εκπαίδευση ή είναι σε θέση να ολοκληρώσει καθήκοντα λόγω ιδιαίτερων εμπειριών στον κοινωνικό τομέα») ώστε να έχουν και την κατάλληλη άδεια για να εργαστούν σε τομείς προστασίας παιδιών και νέων και κοινωνικής πρόνοιας.

Γραφείο κοινωνικής πρόνοιας: Όλοι οι τοπικοί φορείς παροχής υπηρεσιών για νέους (γενικά όλες οι αστικές περιοχές και οι κομητείες) πρέπει να διατηρούν ένα γραφείο πρόνοιας για τους νέους. Τα γραφεία παρέχουν υπηρεσίες παιδιού και νεολαίας, όπως απαιτείται βάσει του τμήματος 2 του βιβλίου 8 του Κοινωνικού Κώδικα.

Υπεύθυνος για την καλή διαβίωση των νέων: Ασχολείται με τη διαχείριση και τη χρηματοδότηση της αρχικής διαδικασίας αποσαφήνισης και των περαιτέρω μέτρων φροντίδας (π.χ. ανάληψη του ανηλίκου σε φροντίδα), την οργάνωση βοήθειας και τις ακόλουθες δραστηριότητες. Αρχίζει να έρχεται σε επαφή με το οικογενειακό δικαστήριο και προτείνει ένα ιδιωτικό / επίσημο πρόσωπο ή οργάνωση ως νόμιμο επίτροπο. Μια ειδική κοινωνικο-οικονομική κατάρτιση δεν αποτελεί προϋπόθεση για να γίνει επίτροπος, αλλά συχνά διεξάγονται τεστ επάρκειας από τους υπεύθυνους κοινωνικής πρόνοιας νέων. Ασχολείται με την ιατρική περίθαλψη (ασφάλιση δημόσιας υγείας). Ενημερώνεται για τη διαδικασία βοήθειας / φροντίδας.

Νόμιμος επίτροπος

Έως ότου διοριστεί επίτροπος από το οικογενειακό δικαστήριο, το γραφείο πρόνοιας για τη νεολαία θα είναι ο νόμιμος εκπρόσωπος, αλλά είναι υποχρεωτικό να διοριστεί άμεσα ο επίτροπος(εντός τριών εργάσιμων ημερών). Η νομική εκπροσώπηση μέσω του γραφείου κοινωνικής πρόνοιας θεωρείται ως έκτακτη εκπροσώπηση και, ως εκ τούτου, πρέπει να ασκείται σε περιορισμένο βαθμό.

Καθήκοντα του επιτρόπου ο οποίος ορίζεται από το οικογενειακό δικαστήριο:

- Είναι το πρόσωπο επικοινωνίας
- Πράττει ως νόμιμος εκπρόσωπος
- Έχει το δικαίωμα επιμέλειας
- Είναι υπεύθυνος για την εποπτεία και την προώθηση προοπτικών ζωής
- Είναι ο δικαιούχος ως προς την πρόνοια των νέων και υπεύθυνος για την εφαρμογή των παροχών σύμφωνα με τη νομοθεσία για την καλή διαβίωση των νέων (π.χ. SIL)
- Συμβάλλει ως προς τη διαδικασία προγραμματισμού της βοήθειας
- Είναι το πρώτο σημείο επαφής σε διαδικασίες που αφορούν το άσυλο και τη νομοθεσία περί διαμονής

Στην πραγματικότητα, τα ζητήματα της καθημερινής ζωής διευθετούνται από τη μονάδα / το σπίτι / που ζει ο ανήλικος, εκτός αν ο επίτροπος αποφασίσει διαφορετικά. Σύμφωνα με τον νόμο ο επίτροπος είναι υποχρεωμένος να επισκέπτεται το παιδί μια φορά τον μήνα στο σπίτι του.

Παράρτημα III Προοπτικές ενσωμάτωσης στην Ελλάδα

Το 2015, η Ελλάδα δέχθηκε πρωτοφανείς μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές, καθώς φαίνεται να αποτελεί χώρα εισόδου και διέλευσης προς την υπόλοιπη Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, ένας πολύ μεγάλος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων (ΑΑ) έφθασαν στην ελληνική επικράτεια, τόσο στα νησιά όσο και στην ηπειρωτική χώρα. Οι ελλείψεις του συστήματος στην Ελλάδα, κυρίως η έλλειψη συστήματος κηδεμονίας, η έλλειψη κατάλληλων χώρων στέγασης, οι περιορισμένες υπηρεσίες διερμηνείας, η περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση και η ανεπάρκεια των κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών εμποδίζουν την υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών και δεν μπορούν να εγγυηθούν την ασφάλεια και την προστασία τους. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, κατά την εν λόγω περίοδο, η ελληνική οικονομία βρίσκεται στη δίνη της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Το 2019 η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα νέο καθεστώς που ονομάζεται “No Child Alone”, ώστε να προστατεύονται οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που έχουν φτάσει στην Ελλάδα, αναγνωρίζοντας ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους ασυνόδευτους ανηλίκους και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα προστασίας.

Η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται στην ανάλυση του πολιτικού και νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα με ιδιαίτερη προσοχή στις δράσεις που έχουν ληφθεί για τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Περιγράφει τα μέσα με τα οποία τα εθνικά ενδιαφερόμενα μέρη συνεργάζονται και συντονίζουν ώστε να παρέχουν βιώσιμο περιβάλλον για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, ιδίως για ηλικίες 16-18 ετών. Εκτός από την αρχική κατάσταση όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ανηλίκων στην Ελλάδα, παρουσιάζονται συνοπτικά τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μια προσέγγιση πυραμίδας, περιγράφοντας συνοπτικά τον ρόλο τους και τις επιπτώσεις τους. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι τα τελευταία πέντε έτη όλοι οι ενδιαφερόμενοι έχουν κάνει προσπάθειες για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Ένας κρίσιμος παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη όταν εξετάζουμε την κατάσταση στην Ελλάδα είναι ότι το σύστημα προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων ήταν ανεπαρκές και αναποτελεσματικό, παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα δεσμεύεται από το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών· ως εκ τούτου, οι ανάγκες του τεράστιου αριθμού ασυνόδευτων ανηλίκων (ΑΑ) που ήρθαν στην Ελλάδα από τις αρχές του 2015 δεν μπόρεσαν να ικανοποιηθούν.

Στην Ελλάδα, οι πολιτικές για την προστασία των παιδιών κατανέμονται μεταξύ διαφόρων υπουργείων σύμφωνα με τις ικανότητές τους και, ως εκ τούτου, δεν είναι πάντοτε αρμονικές· δεν εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε ολόκληρη τη χώρα, δεδομένου ότι κάθε γεωγραφική περιοχή έχει διαφορετική απόδοση στις υπηρεσίες και το προσωπικό.

Η διοικητική αντιμετώπιση των ασυνόδευτων παιδιών διαφέρει και εξαρτάται από το σημείο εισόδου, τον χρόνο και τον παράγοντα αναγνώρισης, καθώς και την εθνικότητα των παιδιών. Συνήθως, οι ΑΑ που εισέρχονται μέσω των παραμεθόριων ζωνών που έχουν εγκατασταθεί κέντρα λήψης και ταυτοποίησης (ή πλησίον, οπότε μεταβιβάζονται στα ΚΥΤ) υπόκεινται σε διαδικασίες καταχώρισης και ταυτοποίησης. Οι αρχές στα σημεία εισόδου ενημερώνουν τον αρμόδιο εισαγγελέα, ο οποίος ενεργεί ως έκτακτος επίτροπος, και παραπέμπει τον ΑΑ στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο είναι υπεύθυνο για τις υπηρεσίες επιτροπείας (αν και δεν έχει ακόμη αποκτήσει τον ρόλο αυτό) και την ειδική γραμματεία για ασυνόδευτα παιδιά, η οποία είναι αρμόδια για τη διαχείριση των αιτήσεων παροχής καταλύματος και την κατανομή των ΑΑ σε

εγκαταστάσεις στέγασης. Μέχρι να βρεθεί ένα μέρος σε μια εγκατάσταση, τα παιδιά πρέπει να παραμείνουν στα ΚΥΤ· ωστόσο, η διάρκεια της διαμονής ποικίλλει και εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως η ευπάθεια, η χωρητικότητα των δομών στέγασης κλπ. Τα παιδιά που δεν έχουν υποβληθεί στη διαδικασία καταχώρησης και ταυτοποίησης (κυρίως όταν εισέρχονται μέσω των ελληνoturκικών χερσαίων συνόρων και εξακολουθούν να βρίσκονται στην ηπειρωτική χώρα) μπορεί να τεθούν υπό κράτηση ή / και να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο έλλειψης στέγης. Παραμένουν χωρίς κανένα νομικό έγγραφο υπό επισφαλείς συνθήκες που θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική και ψυχική τους υγεία και εμποδίζουν την αποτελεσματική τους προστασία.

Από τις διεξαχθείσες συνεντεύξεις, όσον αφορά το προσωπικό των ΚΥΤ και την Υπηρεσία Ασύλου, ο αριθμός των μόνιμων υπαλλήλων είναι περιορισμένος, ενώ η πλειονότητα των εργαζομένων είναι συμβασιούχοι ορισμένου χρόνου και απασχολούνται σε προγράμματα δημοσίων παροχών, γεγονός που εμποδίζει τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, την επένδυση σε ανθρώπινους πόρους, ενισχύει την αβεβαιότητα του προσωπικού και εξασθενίζει τις προσπάθειες εκπαίδευσης και κατάρτισης του προσωπικού για θέματα προστασίας των παιδιών. Επίσης, παρατηρείται έλλειψη κατάλληλης εκτίμησης των αναγκών προστασίας των παιδιών, η οποία, σε συνδυασμό με την εσφαλμένη κατανομή των αρμοδιοτήτων στο προσωπικό, οδηγεί στη δημιουργία κενών στην προστασία των παιδιών. Σε όλα τα σημεία εισόδου, υπάρχει έλλειψη επαρκών πληροφοριών από τις αρμόδιες αρχές σχετικά με τις διαδικασίες που ακολουθούνται και τη συμμόρφωση με αυτές που αποτελεί βασική προϋπόθεση για το παιδί ώστε να μπορεί να συμμετέχει αποτελεσματικά στις αποφάσεις που τις αφορούν και στην ορθή αξιολόγηση του καλύτερου συμφέροντος του παιδιού. Η διαδικασία πληροφόρησης πραγματοποιείται συνήθως λίγες ώρες μετά την άφιξη των παιδιών ταυτόχρονα με την ενημέρωση του γενικού πληθυσμού, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη ότι τα παιδιά χρειάζονται περισσότερη ειδική μεταχείριση και πληροφορίες ανάλογα με την ηλικία και το επίπεδο κατανόησης.

Τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να περιμένουν μήνες για να καταχωρηθούν πλήρως από την Υπηρεσία Ασύλου, ενώ στο μεταξύ ζουν σε επισφαλείς συνθήκες ή σε ακατάλληλα μέρη. Οι καθυστερήσεις στη διαδικασία καταχώρησης και η έλλειψη εκπροσώπησης και νομικής στήριξης για τα ασυνόδευτα παιδιά όχι μόνο υπονομεύουν την δυνατότητά τους να επανενωθούν με τα μέλη της οικογένειας σε άλλες χώρες της ΕΕ, αλλά παρεμποδίζεται επίσης η διαδικασία ένταξης από ένα πρώιμο στάδιο. Οι ΑΑ, όταν είναι καταχωρημένα ως παιδιά που ταξιδεύουν μόνοι τους, ανατίθενται σε επίτροπο ορισμένο από τις ελληνικές αρχές. Ο ρόλος των κηδεμόνων είναι η διασφάλιση των δικαιωμάτων και η ευημερία των ΑΑ, καθώς και η διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες. Παρά το γεγονός ότι ο νόμος για την επαγγελματική κηδεμονία ψηφίστηκε και τέθηκε σε ισχύ τον Μάρτιο του 2020, δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή από τις ελληνικές αρχές· η ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση συνεχίζει να λειτουργεί, σε περιορισμένη κλίμακα, το δίκτυο της Επιτροπείας της για ασυνόδευτα παιδιά, προκειμένου να καλυφθεί το κενό και να παρασχεθεί επαρκής προστασία στα ΑΑ.

Πρόσφατα, εφαρμόστηκε το σύστημα παροχής κινήτρων για την ημιαυτόνομη διαβίωση (SIL), με στόχο τα ΑΑ ηλικίας 16-18 ετών, αναγνωρίζοντας την ανάγκη υποστήριξης ασυνόδευτων παιδιών που βρίσκονται κοντά στην ενηλικίωση και δίνουν έμφαση σε εναλλακτικές μεθόδους περίθαλψης και ολοκλήρωση. Το πρόγραμμα ξεκίνησε για πρώτη φορά στην Ελλάδα από την ΜΕΤΑδραση τον Ιανουάριο του 2018.

Το σχέδιο αποσκοπεί στη διευκόλυνση της ένταξης και της ομαλής μετάβασης στην ενηλικίωση των παιδιών, οι οποίοι είναι αιτούντες άσυλο ή έχουν ήδη χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα στην Ελλάδα.

Το σχέδιο ημιαυτόνομης διαβίωσης μέσω της διεπιστημονικής της ομάδας, προσφέρει μια δέσμη υπηρεσιών όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη νομική και την ιατρική υποστήριξη, τις δραστηριότητες αναψυχής, τις υπηρεσίες διερμηνείας και τον προσανατολισμό της απασχόλησης.

Επιπλέον, η εξέταση της εφαρμογής της διεθνούς προστασίας αποτελεί σημαντικό στοιχείο που επηρεάζει την ευημερία των ΑΑ. Σημαντικό μέρος για τη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης απαιτεί σημαντική τεκμηρίωση και ικανότητα πλοήγησης περίπλοκης γραφειοκρατίας. Υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα στη διεξαγωγή των συμβάσεων, οι οποίες είναι εξαιρετικά σημαντικές για τις υποθέσεις του Δουβλίνου.

Σε γενικές γραμμές, πολλά βήματα για την ενίσχυση της προστασίας και της ένταξης των ΑΑ έλαβαν χώρα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, αν και θα μπορούσε να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις γραφειοκρατικές καθυστερήσεις, όπως η εξέταση των αιτήσεων για διεθνή προστασία ή η διαδικασία επανένωσης, δεδομένου ότι η αβεβαιότητα που συνδέεται με αυτές τις καθυστερήσεις έχει μεγάλο αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχολογία των παιδιών. Η COVID-19 δημιούργησε έναν ακόμη περιορισμό στη διαδικασία αυτή, δεδομένου ότι οι αιτήσεις οικογενειακής επανένωσης εξακολουθούν να είναι ανενεργές παρόλο που η απόφαση έχει κοινοποιηθεί· εκτός από αυτό, τα μέτρα περιορισμού της COVID επηρέασαν αρνητικά την ψυχολογία του ΑΑ.

Τέλος, είναι απαραίτητο όλα τα σχετικά μέλη του προσωπικού να είναι επαρκώς εκπαιδευμένα όσον αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού και την αναγνώριση των ειδικών αναγκών τους, να εντοπίζουν κάθε πιθανή θυματοποίηση του παιδιού και να τις παραπέμπουν στις κατάλληλες υπηρεσίες. Είναι επίσης σημαντικό να ενισχυθούν και να ενισχυθούν οι διατάξεις για τη μετάβαση στην ενηλικίωση.

Παράρτημα IV Προοπτικές ενσωμάτωσης στις Κάτω Χώρες

Τα τελευταία χρόνια, οι Κάτω Χώρες σημείωσαν αύξηση στις ροές προσφύγων που εισέρχονται στη χώρα, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων (AA). Η τάση του αριθμού των AA που ζητούν προστασία στις Κάτω Χώρες είναι συγκρίσιμη με εκείνη των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν γένει. Ιδιαίτερα, το 2014 οι αριθμοί αυξήθηκαν απότομα και το 2015 περίπου 3.500 ασυνόδευτοι ανήλικοι εισήλθαν στη χώρα, σχεδόν τετραπλάσιος αριθμός σε σχέση με το 2014, όπου ο αριθμός ήταν 960 ασυνόδευτοι ανήλικοι. Η εθνοτική καταγωγή των παιδιών είναι ετερογενής. Ωστόσο, η πλειονότητα προέρχεται από τη Συρία και το Μαρόκο, ακολουθούμενη από την Ερυθραία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Με βάση τα πιο πρόσφατα δεδομένα, το 2019, τα περισσότερα παιδιά ήταν ηλικίας μεταξύ δεκατεσσάρων και δεκαεπτά ετών. Με την πάροδο των ετών, οι περισσότεροι ασυνόδευτοι ανήλικοι ήταν 16 ή 17 ετών, και ακολούθως ανήλικοι ηλικίας 4-15 ετών. Η μικρότερη ηλικιακή ομάδα περιλαμβάνει παιδιά μικρότερα των 14 ετών.

Όσον αφορά το ολλανδικό νομικό πλαίσιο, ένα ασυνόδευτο ανήλικο (AA) είναι πρόσωπο ηλικίας μικρότερο των 18 ετών, του οποίου η χώρα καταγωγής βρίσκεται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και το οποίο βρίσκεται στις Κάτω Χώρες χωρίς να έχει γονέα ή άτομο που να λειτουργεί ως κηδεμόνας του, συμπεριλαμβανομένου και ενός/μιας συζύγου άνω 18 ετών. Σε γενικές γραμμές, το νομικό πλαίσιο επικεντρώνεται σε AA που είναι πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο, καθώς και σε όσους είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Οι Κάτω Χώρες δεν αποτελούσαν την πρώτη επιλογή προορισμού για τα AA. Σύμφωνα με μελέτες, η πλειονότητα των AA δεν είχε την πρόθεση να μεταναστεύσει στις Κάτω Χώρες κατά την αναχώρησή τους από τη χώρα καταγωγής. Συνήθως δεν είχαν συγκεκριμένο προορισμό κατά νου και, πριν από την άφιξή τους στην ΕΕ, είχαν ζήσει σε γειτονική χώρα αντί να κατευθυνθούν προς την Ευρώπη. Παράγοντες όπως η έλλειψη μελλοντικών προοπτικών, η πρόθεση οικογενειακής επανένωσης στην Ευρώπη, οι πολιτισμικές διαφορές ή η εχθρική στάση έναντι των προσφύγων, αποτελούν τους λόγους για την αποχώρησή από τη γειτονική χώρα στην περιοχή και την μετακίνηση προς την Ευρώπη.

Οι παράγοντες έλξης για την επιλογή των Κάτω Χωρών ως χώρας προορισμού ποικίλλουν. Ο σημαντικότερος παράγοντας είναι η φήμη της χώρας όσον αφορά τις διαδικασίες, δηλαδή ότι οι διαδικασίες ασύλου και οικογενειακής επανένωσης είναι πιο εύκολες και συντομότερες, ή ότι η διάρκεια των αδειών διαμονής είναι μεγαλύτερη, καθώς και η φήμη της ως συνόλου όσον αφορά την ελευθερία, την ασφάλεια, την ανοχή και την αντιρατσιστική συμπεριφορά, τις δημοκρατικές αξίες κλπ.

Για τα AA ειδικά, σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο, δίνεται έμφαση στον ταχύ προσδιορισμό των αιτήσεων ασύλου. Κατά την είσοδο στη χώρα τα AA αναμένεται να καταχωρίσουν τις αιτήσεις ασύλου τους σε κέντρο υποβολής αιτήσεων ασύλου. Η διαδικασία καταχώρισης μπορεί να περιλαμβάνει αξιολόγηση ηλικίας για τον προσδιορισμό του ανηλίκου, όταν δεν υπάρχει απόδειξη της ηλικίας. Στο παρόν στάδιο, η υπηρεσία μετανάστευσης και πολιτογράφησης (IND) θα εξετάσει επίσης κατά πόσον το AA έχει συγγενείς σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ (εντοπισμός της οικογένειας), οπότε θα ισχύει το ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο για την οικογενειακή επανένωση.

Μετά τη διαδικασία καταχώρισης, αρχίζει μια “περίοδος ανάπαυσης και προετοιμασίας”. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το παιδί έχει επίσης συναντηθεί με δικηγόρο και μπορεί να

συμμετέχει εθελοντικά σε ιατρική εξέταση για να καθορίσει την καταλληλότητά τους για συνέντευξη.

Η κύρια διαδικασία ασύλου μπορεί να λάβει τη μορφή ταχείας διαδικασίας, η οποία διαρκεί συνολικά οκτώ (8) ημέρες ή μια συνηθισμένη, εκτεταμένη διαδικασία, η οποία μπορεί να διαρκέσει έως και 6 μήνες, με δυνατότητα παράτασης έως 15 μήνες. Η ταχεία διαδικασία συνίσταται σε σαφώς καθορισμένα βήματα. Αρχίζει με μια πρώτη συνέντευξη, η οποία αποσκοπεί στη συλλογή ορισμένων βασικών πληροφοριών σχετικά με την ταυτότητα, την ιθαγένεια, την οικογενειακή κατάσταση και το ταξίδι τους προς τις Κάτω Χώρες. Η συνέντευξη διεξάγεται από αξιωματικούς οι οποίοι έχουν λάβει εκπαίδευση σχετικά με το πώς να ανακρίνουν τα παιδιά, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Τα άτομα που είναι παρόντα στη διάρκεια της συνέντευξης είναι το ΑΑ, ο εξεταστής της IND και ένας διερμηνέας. Επίσης, μπορεί να παρίσταται και ο δικηγόρος του παιδιού. Όσον αφορά την ουσιαστική εξέταση της αίτησης ασύλου του ΑΑ, η διαδικασία δεν διαφέρει σημαντικά από εκείνη που ακολουθείται για τους αιτούντες άσυλο ενηλίκων. Η IND αξιολογεί κατά πόσον το παιδί έχει βάσιμο φόβο δίωξης ή πρέπει να προστατευτεί από απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή αδιάκριτη βία σε καταστάσεις ένοπλης σύγκρουσης στη χώρα καταγωγής τους.

Εάν η IND δεν είναι πεπεισμένο για την αξιοπιστία των λογαριασμών του παιδιού ή διαπιστώνει ότι το παιδί μπορεί να λάβει προστασία στη χώρα καταγωγής ή σε τρίτη χώρα, η αίτηση απορρίπτεται. Αν χορηγηθεί άδεια διαμονής στο ΑΑ ως πρόσφυγας μπορεί να ζητήσει την επανένωση με τα μέλη της οικογένειάς τους στη χώρα καταγωγής τους ή αλλού. Οι ΑΑ των οποίων η αίτηση ασύλου απορρίπτεται και οι οποίοι δεν εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής των προστατευτικών διατάξεων για τα θύματα ή μάρτυρες εμπορίας ανθρώπων (Trafficking in Human Beings, THB) ή των θυμάτων απαγωγής παιδιών, υπόκεινται σε προαιρετική διαδικασία επιστροφής εντός 28 ημερών.

Όσον αφορά την παροχή φροντίδας σε ασυνόδευτους ανηλίκους, δύο ιδρύματα είναι κατά κύριο λόγο υπεύθυνα: Ο κεντρικός οργανισμός για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο (COA) και το ίδρυμα Nidos. Η COA είναι υπεύθυνη για την υποδοχή, τη στήριξη και την καθοδήγηση των αιτούντων άσυλο στις Κάτω Χώρες από το 1994. Αποστολή τους είναι η οργάνωση και διαχείριση κέντρων υποδοχής, η διατήρηση της ασφάλειας και της ποιότητας των προτύπων ζωής στο εσωτερικό τους, καθώς και η παροχή καταλύματος και τα απαραίτητα μέσα διαβίωσης. Η Nidos είναι η εθνική επιτροπεία κηδεμονίας για ασυνόδευτα και χωρισμένα παιδιά.

Ο επίτροπος διορίζεται για τα ΑΑ, και είναι υπεύθυνος γι' αυτούς μέχρι τα 18α γενέθλιά τους, ή μέχρι να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Πολλές διαφορετικές επιλογές υποδοχής παρέχονται στο σχετικό πλαίσιο πολιτικής, ανάλογα με την ηλικία του ανηλίκου, καθώς και σχετικά με το καθεστώς διαθεσιμότητας και διαμονής. Τα παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών είναι συνήθως εξοπλισμένα με ανάδοχες οικογένειες, από το Nidos. Τα παιδιά ηλικίας άνω των 15 ετών, με άδεια διαμονής, τοποθετούνται σε εγκαταστάσεις υποδοχής μικρής κλίμακας στους δήμους, και πάλι στη φροντίδα του ιδρύματος Nidos. Στο μέτρο του δυνατού, οι ΑΑ παραμένουν στην ίδια περιοχή μόλις λάβουν άδεια διαμονής ή / και γίνουν 18. Με βάση τα πορίσματα της πρωτογενούς έρευνας, τα υπόλοιπα στην ίδια περιοχή είναι θετικά για την ένταξη των ΑΑ διότι οι ΑΑ μπορούν να διατηρήσουν το προσωπικό δίκτυο που έχουν χτίσει. Τα παιδιά που δεν διαθέτουν άδεια διαμονής τοποθετούνται σε εγκαταστάσεις στέγασης μικρής κλίμακας που λειτουργούν από την COA εάν έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 15 ετών· τα παιδιά μικρότερα από αυτά (13-14 ετών) τοποθετούνται στις ίδιες εγκαταστάσεις, αν δεν υπάρχουν ακόμη ανάδοχες οικογένειες. Τα παιδιά

που κατοικούν στις εγκαταστάσεις στέγασης έχουν επίβλεψη, καθοδήγηση και υποστήριξη. Η τελευταία περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, στήριξη για τους σκοπούς της ένταξης.

Όσον αφορά τις προοπτικές ένταξης των ΑΑ στην ολλανδική κοινωνία, το είδος των καταλυμάτων όπου ζουν οι ΑΑ καθορίζει το πλαίσιο ολοκλήρωσής τους. Ειδικότερα, οι νεότεροι ΑΑ, ηλικίας κάτω των 15 ετών, μένουν με θετές οικογένειες από τον ίδιο ή παρόμοιο πολιτισμό. Σύμφωνα με μια συνέντευξη, η πρακτική αυτή ευνοεί την ένταξη:

«Η στέγαση με οικογένειες ίδιου πολιτισμού βοηθάει στην ενσωμάτωση. Δημιουργεί ένα ασφαλές καταφύγιο, και επίσης μια γέφυρα για τον ολλανδικό πολιτισμό, επειδή η οικογένεια παρέχει τη δική τους εμπειρία ολοκλήρωσης».

Από την άλλη πλευρά, ένας άλλος συνομιλητής ανέφερε ότι οι ΑΑ που μένουν με οικογένειες υποδοχής από τον ίδιο πολιτισμό μπορούν επίσης να δημιουργήσουν ένα εμπόδιο για την ενσωμάτωση:

«Οι ΑΑ συχνά τοποθετούνται με οικογένειες από την ίδια χώρα καταγωγής οι οποίες δεν βρίσκονται στις Κάτω Χώρες πολύ καιρό. Αυτές οι οικογένειες μπορούν να έχουν δυσκολία στην παροχή απαραίτητης υποστήριξης στον ΑΑ επειδή είναι ακόμη απασχολημένοι με την ενσωμάτωση».

Εκτός από τις υπηρεσίες που παρέχονται σε καταλύματα, που διευκολύνονται είτε από την COA είτε από τη Nidos, ο αντίκτυπος στην ένταξη εξαρτάται επίσης από το είδος της καθοδήγησης που λαμβάνουν από τους επαγγελματίες και σε ποιο βαθμό είναι σε θέση να δημιουργήσουν ένα προσωπικό δίκτυο στην ολλανδική κοινωνία.

Όσον αφορά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ΑΑ, ο παράγοντας ένταξης για τα ΑΑ είναι μία από τις κύριες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Ένας εκπρόσωπος της εθνικής αρχής και μια ΜΚΟ ανέφεραν ότι το άγχος που προκαλεί η οικογενειακή επανένωση μπορεί να αποσπάσει την προσοχή των ΑΑ από τη δική τους διαδικασία ολοκλήρωσης. Από τη μια πλευρά, η οικογενειακή επανένωση μπορεί να πάρει πολύ χρόνο, και οι ΑΑ μπορούν να βιώσουν πίεση από τις οικογένειές τους. Από την άλλη πλευρά, η υποχρεωτική συμβίωση με την οικογένειά τους μπορεί να επιβραδύνει τη διαδικασία ενσωμάτωσης των ΑΑ.

Επιπλέον, δύο εθνικές αρχές και δύο ΜΚΟ αναφέρονται στην προκλητική μετάβαση που αντιμετωπίζουν οι ΑΑ με άδεια διαμονής, όταν γίνουν 18 ετών. Μετά την ενηλικίωση λήγει η υποστήριξη επιτροπείας και στέγασης από τη Nidos. Η συνέχιση της στήριξης εξαρτάται από τον δήμο στον οποίο ζει το πρώην ΑΑ, αλλά οι δήμοι προβαίνουν σε διαφορετικές ρυθμίσεις σχετικά με το θέμα αυτό.

Οι εθνικές αρχές και μια ΜΚΟ αναφέρουν ότι υπήρξε μεγάλη κριτική στο τρέχον σύστημα ολοκλήρωσης, ενώ παραμένουν πιο θετικές όσον αφορά τις δυνατότητες του νέου συστήματος που πρόκειται να εφαρμοστεί το 2022.

Παράρτημα V Προοπτικές ενσωμάτωσης στην Ισπανία

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, η Ισπανία ήταν μία από τις πρώτες δέκα χώρες του κόσμου που δέχτηκε νέες μεταναστευτικές ροές λόγω της παγκοσμιοποίησης, κυρίως ως χώρα διέλευσης σε μεταναστευτικά δρομολόγια προς άλλες χώρες της Κεντρικής και της Βόρειας Ευρώπης. Ταυτόχρονα, ο ρόλος της ως χώρας που είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση των νότιων συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύθηκε στα χερσαία σύνορα των ισπανικών πόλεων της Βόρειας Αφρικής, της Θέουτας και της Μελίγιας, καθώς και από τη θάλασσα, με την άφιξη "περιπολικών πλοίων" (σκάφη που προσπαθούν να περιγηθούν στα ισχυρά θαλάσσια ρεύματα στην περιοχή) στις ακτές της Χερσονήσου μέσω του Στενού του Γιβραλτάρ και των Καναρίων Νήσων.

Επί του παρόντος, η Ισπανία έχει πληθυσμό μεταναστών 13% (άτομα χωρίς ισπανική ιθαγένεια που διαμένουν στην Ισπανία ανεξάρτητα από τη γενέτειρά τους), περίπου 6 εκατομμύρια άτομα από ένα συνολικό πληθυσμό περίπου 47 εκατομμυρίων κατοίκων, αν και σημαντικό μέρος του πληθυσμού που γεννήθηκε σε τρίτες χώρες έχει αποκτήσει ισπανική ιθαγένεια τα τελευταία είκοσι χρόνια. Λόγω της οικονομικής κρίσης το 2008, ο αριθμός των αφίξεων μειώθηκε και η εφαρμογή του ισπανικού νόμου περί αλλοδαπών (στο εξής: Νόμος περί αλλοδαπών) έχει εφαρμοστεί αυστηρά και η νόμιμη διαμονή κατέστη δυσκολότερη για την απόκτηση των απαιτούμενων αποδείξεων: έγγραφα που πιστοποιούν την «κοινωνική ρίζωση» (σύμφωνα με τον νόμο είναι η απόδειξη της ενσωμάτωσης στην τοπική κοινότητα), το οποίο εκδίδεται από τις κοινωνικές υπηρεσίες των δημοτικών συμβουλίων το οποίο θα αποδείκνυε τη συνέχιση της διαμονής ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς. Επίσης αν έχει απασχοληθεί ή, στην περίπτωση των παιδιών μεταναστών, γεννήθηκε στη χώρα (το ισπανικό δίκαιο εφαρμόζει το Δίκαιο αίματος και όχι το Δίκαιο εδάφους) ή / και αν συμμετείχε στο ισπανικό εκπαιδευτικό σύστημα επί σειρά ετών, ανεξάρτητα από τη γενέτειρά του.

Θα πρέπει να εξεταστούν δύο πρόσθετοι παράγοντες για να γίνει κατανοητό το πλαίσιο υποδοχής των ΑΑ σε σύγκριση με την κατάσταση που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των οικογενειών μεταναστών στην Ισπανία (με ή χωρίς τη γέννηση σε τρίτη χώρα, με ή χωρίς ισπανική ιθαγένεια): εξακολουθούν να υπάρχουν πολύ υψηλά επίπεδα ανεργίας των νέων και πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και αυτοί οι δύο παράγοντες έχουν πολύ μεγαλύτερη επίπτωση στους νέους με μεταναστευτικό υπόβαθρο από ό, τι στους νέους χωρίς αυτήν.

Με αυτή τη ροή της "απροσδόκητης μετανάστευσης", όπως επισημαίνεται από την Izquierdo (1996), η οποία απαρτίζεται από μια μεγάλη ποικιλία τρόπων αποστολής και διαφοροποίησης των μεταναστευτικών ρευμάτων και πρακτικών (άνδρες ή γυναίκες μόνο με επακόλουθη οικογενειακή επανένωση, οικογενειακή μετανάστευση, μεταναστευτικές αλυσίδες και δελτία εργασίας, νέα μοντέλα διεθνούς εξάρτησης μέσω εμβασμάτων κ.λπ.), ξεκίνησαν επίσης οι αφίξεις αλλοδαπών ανηλίκων. Η ειδική περίπτωση των ΑΑ δεν έχει σταματήσει να αυξάνεται από τότε και έχει γίνει πιο περίπλοκη, φθάνοντας σε ένα νέο ανώτατο όριο αφίξεων μεταξύ 2015 και 2018.

Οι καταστάσεις που πυροδοτούν τις αναχωρήσεις, τις περιοχές και τις χώρες καταγωγής, τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των ανηλίκων και τα είδη των μεταναστευτικών σχεδίων έχουν επίσης διαφοροποιηθεί και γίνει πιο πολύπλοκα λόγω της εμφάνισης νέων ένοπλων συγκρούσεων, όπως ο πόλεμος στη Συρία, η μείωση των ευρωπαϊκών συνόρων για τους πρόσφυγες που διέρχονται από τη Μεσόγειο, καθώς και η επακόλουθη εντατικοποίηση των διαδρομών μέσω της Βόρειας Αφρικής προς τη Δύση, καθώς και η φτώχεια και η διαλείπουσα βία σε πολλές υποσαχάριες αφρικανικές χώρες. Ωστόσο, είναι επίσης σημαντικό να εξεταστεί ως ένας ολόενος και

πιο σημαντικός παράγοντας ώθησης, η επίμονη αντίληψη της έλλειψης προοπτικών ζωής για τους νέους σε χώρες όπως το Μαρόκο και η υποσαχάρια Δυτική Αφρική ακόμη και μεταξύ εκείνων με υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης ή, σαφώς και ολόένα και περισσότερο, τα μεταναστευτικά σχέδια αυτών που δεν δέχονται να έχουν φτωχές προοπτικές, ενώ φιλοδοξούν να ζήσουν σε κοινωνίες με περισσότερους πόρους και δικαιώματα.

Το κράτος της Ισπανίας διαιρείται σε 17 αυτόνομες κοινότητες στη χερσόνησο και στις 2 αυτόνομες πόλεις της Βόρειας Αφρικής, οι οποίες συνορεύουν άμεσα με το Μαρόκο. Η τεχνογνωσία στην κοινωνική πολιτική, οι πολιτικές για τα παιδιά και οι πολιτικές εκπαίδευσης μεταβιβάζονται πλήρως στις αυτόνομες κοινότητες, με αποτέλεσμα να υπάρχει σοβαρό πρόβλημα συντονισμού μεταξύ τους που επηρεάζει ποικιλοτρόπως τον τρόπο με τον οποίο η Ισπανία ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ΑΑ, παρόλο που τα δικαιώματά τους αναγνωρίζονται επίσημα με βάση τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και έχουν καθολική πρόσβαση στην υγεία και την εκπαίδευση η οποία θεωρητικά είναι εγγυημένη για όλους τους κατοίκους της χώρας και είναι εγγεγραμμένοι σε δημοτικό συμβούλιο. Υπάρχει πληθώρα πολιτικών από περιφερειακές κυβερνήσεις με διαφορετικές πολιτικές θέσεις, μοντέλα και πόρους που διατίθενται για τη φροντίδα των ΑΑ, ενώ λείπει ένα στρατηγικό πλαίσιο για τη χώρα στο σύνολό της. Κατά συνέπεια, υπάρχουν διαφορετικές καταχωρίσεις χωρίς ενοποιημένο μητρώο ΑΑ, γεγονός που οδηγεί σε αναξιόπιστα στοιχεία, ζημιές και “εξαφανίσεις” των ΑΑ που καθιστούν αδύνατη την προσέγγιση του αριθμού των ΑΑ στην Ισπανία, αν και σύμφωνα με την Εισαγγελία, μπορεί να υπάρχουν περίπου 14.000. Κατά την επεξεργασία των αδειών, η πρόσβαση σε δικαιώματα, η οποία έχει ως αποτέλεσμα περιορισμένη πρόσβαση στα δικαιώματα, και την υψηλή κινητικότητα των ΑΑ που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των περιφερειών. Σε πολλές αυτόνομες κοινότητες εδραιώνεται η ιδιωτική διαχείριση των οικιστικών κέντρων, των συσκευών και των προγραμμάτων για τα ΑΑ, σε ορισμένες περιπτώσεις, με στόχο την ασφάλεια, η οποία όμως δεν χαρακτηρίζεται ως φιλική προς το παιδί προσέγγιση (κατάσταση στα κέντρα Μελίγιας, αναξιόπιστη εξέταση των οστών για τον προσδιορισμό της ηλικίας, κ.λπ.), η οποία περιλαμβάνει τόσο εταιρείες του τρίτου τομέα κοινωνικής δράσης όσο και τις μη κερδοσκοπικές ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Στην ισπανική απάντηση, ο προαναφερθείς περιοριστικός νόμος για τους αλλοδαπούς (νόμος περί αλλοδαπών) δεν βοηθά τις διαδικασίες χειραφέτησης των ΑΑ, δεδομένου ότι αυτό είναι το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται αυτόματα όταν το άτομο γίνει 18 και ενηλικιώνεται. Σε αυτό το σημείο, η εφαρμογή των νόμων για την προστασία των παιδιών των αυτόνομων κοινοτήτων σταματά και, ως εκ τούτου, το σύστημα πλήρους προστασίας των ΑΑ σταματά απότομα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σοβαρό στην περίπτωση των κοριτσιών, πολλά από τα οποία παρενοχλούνται μόνιμα από δίκτυα εμπορίας ή σεξουαλικής εκμετάλλευσης, χωρίς να υπάρχει συγκεκριμένο περιφερειακό ή εθνικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση αυτού του κινδύνου, και έχει επιδεινωθεί καθώς η Ισπανία είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος τουριστικός προορισμός στον κόσμο και η τρίτη χώρα όσον αφορά τη μεγαλύτερη ζήτηση πορνείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παρά τις συγκεκριμένες συνθήκες και τους περιορισμούς, υπάρχουν επίσης καλές πρακτικές που ανταποκρίνονται στις πιθανές επιβλαβείς επιπτώσεις τους, αν και πρόκειται κυρίως για παρεμβάσεις σε πολύ μικρό επίπεδο από τις τοπικές αρχές ή από συγκεκριμένους οργανισμούς και προγράμματα. Αξίζει να υπογραμμίσουμε τα προγράμματα χειραφέτησης που στοχεύουν στην πρόληψη των καταστάσεων αιφνίδιας αλλαγής όπως περιγράφονται ανωτέρω με υποστήριξη και καθοδήγηση σε κοινά διαμερίσματα, προγράμματα εκμάθησης γλωσσών και προγράμματα ένταξης στην αγορά εργασίας, ψυχολογική υποστήριξη από τις οργανώσεις που είναι υπεύθυνες για την

κηδεμονία τους, καθώς και από πρωτοβουλίες αλληλεγγύης της κοινωνίας των πολιτών πριν από τη ενηλικίωση. Σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, πολλοί φορείς λήψης αποφάσεων προειδοποιούν ότι τα προγράμματά τους ενδέχεται να αντιμετωπίσουν νέα αναντιστοιχία ζήτησης και της μείωσης των δημόσιων πόρων λόγω της κρίσης της COVID-19.

Ο Τύπος άρχισε να μιλά για μια «πλημμύρα» ροών ΑΑ το 2016, όταν η έλλειψη πρόβλεψης εκ μέρους των αρχών οδήγησε στη δημιουργία δομών έκτακτης ανάγκης σε ακατάλληλες τοποθεσίες και στη μίσθωση προσωπικού χωρίς επαρκή κατάρτιση και εμπειρία. Αυτή η έλλειψη προνοητικότητας έχει ενισχύσει την αρνητική στάση απέναντι στα ΑΑ και επεισοδίων βίας από τον τοπικό πληθυσμό μπροστά σε δομές έκτακτης ανάγκης χωρίς προηγούμενο σχεδιασμό ή ενημέρωση. Ακολούθως, η δημιουργία βραχυπρόθεσμων δομών εμποδίζει τα ΑΑ να συμμετάσχουν στην τοπική κοινωνία με τη δημιουργία δεσμών, δεδομένου ότι εκτίθενται σε διαδοχικές αλλαγές τοποθέτησης, όπως συμβαίνει ακόμη και τώρα.

Συνολικά, και ως αποτέλεσμα όλων αυτών, στην Ισπανία προσδιορίζονται τρεις καταστάσεις, προσεγγίσεις και πρακτικές που αποσκοπούν στην κάλυψη των αναγκών των ΑΑ, μια προσέγγιση ασφάλειας στις περιοχές της νότιας Ισπανίας, μια προσέγγιση προστασίας και καθοδήγησης στις περιοχές προορισμού της βόρειας Ισπανίας, η οποία παρά το γεγονός ότι είναι πλουσιότερη δεν διαθέτει επαρκείς πόρους για την κατάλληλη κάλυψη των νομικών, υλικών, κοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών των ΑΑ. Τέλος, είναι σημαντικό να προειδοποιήσουμε από μια ρεαλιστική άποψη ότι ακόμη και με καλύτερους και μεγαλύτερους πόρους η μετάβαση σε μια ανεξάρτητη ενήλικη ζωή για τα ΑΑ εξαρτάται από τον επιπολασμό των τεράστιων ανισοτήτων στην ισπανική κοινωνία, ιδίως όσον αφορά τα παιδιά των μεταναστών και τη μεγάλη αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου που τείνει να χρειάζεται λιγότερο εργατικό δυναμικό χαμηλής ειδίκευσης. Και οι δύο παράγοντες είναι πολύ πιθανότερο να αποκλείσουν τους νέους αυτούς, εάν δεν λάβουν επαρκή εκπαίδευση και κατάρτιση.

Παραπομπές

Berry, J. (1990). Psychology of acculturation. Understanding individuals moving between cultures. *Applied cross-cultural psychology*, p. 232-253.

Deardorff, D.K. (2006). Intercultural competence model. From “The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States”. *Journal of Studies in International Education* (10), p. 241-266.

Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council. (2013, 26 June). <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/33/oj>

Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council. (2011, 13 December). <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/95/oj>

Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2016). *Allemaal Andersdenkenden: Omgaan met cultuurverschillen. (Everybody thinks differently: Dealing with cultural differences)*. Business Contact/Atlas Contact.

Jongedijk, R. (2014). *Levensverhalen en psychotrauma, narratieve exposure therapie in theorie en praktijk (Life stories and psychotrauma, narrative exposure therapy in theory and practice)*. Stichting Arq Diemen, p/a Uitgeverij Boom.

Ní Raghallaigh, M. (2011). Religion in the Lives of Unaccompanied Minors: An Available and Compelling Coping Resource. *The British Journal of Social Work*, 41(3), 539-556.

Ogden, P., & Minton, K. (2000). Sensorimotor Psychotherapy: One method for processing traumatic memory. *Traumatology*, 6 (3), 149-173. <https://doi.org/10.1177/15347656000600302>

Oppenheim, H., Hornsveld, H., Ten Broeke, E., & De Jongh, A. (2015). *Praktijkboek EMDR deel II, Toepassingen voor nieuwe patiëntengroepen en stoornissen (EMDR manual part II, applications for new patient groups and disorders)*. Pearson Amsterdam.

Plysier, S. (2003). *Kinderen met een tweede huid. Onthaal van kinderen op de vlucht (Children with a second skin, reception for fleeing children)*. Garant- Uitgevers.

Sleijpen, M. (2017). Crossing borders: Trauma and resilience in young refugees. A multi-method study. Arq, psychotrauma expert group.

Schippers, M., Bastiaens, F., & Verstegen, T. (2019). *Veerkracht Versterken van Vluchtelingenkinderen. De Nidosmethodiek voor interculturele jeugdbescherming. (Strengthening the resilience of unaccompanied children, the Nidos methodology for intercultural child protection)*. Nidos.

Schippers, M. (2017). *Kinderen gevlucht en alleen. (Children, fled and alone)*. Nidos.

Stöfösel, M. & Mooren T. (2010). *Complex traumadiagnostiek en behandeling (Complex trauma diagnosis and treatment)*. Bohn Stafleu van Loghum

Struik, A. (2010). *Slapende honden? Wakker maken! Een behandelmethodede voor chronisch getraumatiseerde kinderen. (Sleeping dogs? Wake them! A method for treatment of chronically traumatised children)*. Pearson Assessment And Information B.V.

Verrept, H. (2019). *Health Evidence Network Synthesis Report. What are the roles of intercultural mediators in health care and what is the evidence on their contributions and effectiveness in improving accessibility and quality of care.* (Report No. 64).

World Health Organisation.

euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/migration-and-health/publications/2019/what-are-the-roles-of-intercultural-mediators-in-health-care-and-what-is-the-evidence-on-their-contributions-and-effectiveness-in-improving-accessibility-and-quality-of-care-for-refugees-and-migrants-in-the-who-european-region-2019

